

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Zdenka Oblak

Mentor: Doc. Dr. Vladimir Prebilič

**KRŠENJE MEDNARODNEGA VOJNEGA IN HUMANITARNEGA
PRAVA NA PRIMERU SUDANA**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

Žahvala

V življenju so trenutki, ko ti največ pomeni spodbudna beseda.

*Za iskreno kritiko in strokovno pomoč ter hitro posredovanje mentorju dr. Vladimirju
Prebiliču.*

Za prebroditev kriznih trenutkov in brezpogojno podporo atiju in mami.

*Za moralno podporo sotrpinki in prijateljici Špeli, prijatelju Maretu, moji sestri Andreji,
bratu Mihi, Moniki, Anki in vsem ostalim prijateljem, ki ste kakor koli pripomogli k
pričujočemu delu.*

Mojemu Gregu.

Predvsem pa vsem tistim, ki ste moja študentska leta naredili nepozabna.

ISKRENA HVALA!

KAZALO VSEBINE

UVOD	1
1. METODOLOŠKO–HIPOTETIČNI OKVIR.....	4
1.1 <i>Predmet in problem analize</i>	4
1.2 <i>Cilji proučevanja.....</i>	5
1.3 <i>Hipoteze.....</i>	5
1.4 <i>Uporabljena metodologija</i>	6
2. TEMELJNI POJMI IN GLAVNI AKTERJI.....	7
2.1 <i>Genocid</i>	7
2.1.1 <i>Uveljavljanje ukrepov v Konvenciji proti genocidu 1948</i>	8
2.1.2 <i>Mednarodna kazniva dejanja in zločin genocida.....</i>	9
2.2 <i>Vojna, Državljska vojna</i>	10
2.3 <i>Konflikt, Etnični konflikt.....</i>	12
2.4 <i>Mednarodno vojno in humanitarno pravo</i>	13
2.4.1 <i>Mednarodno kazensko sodišče.....</i>	15
2.5 <i>Afriška Unija</i>	16
2.6 <i>Humanitarna intervencija</i>	20
2.7 <i>Človekove pravice.....</i>	22
3. REPUBLIKA SUDAN.....	24
3.1 <i>Naravne razmere</i>	25
3.2 <i>Prebivalstvo.....</i>	28
3.3 <i>Državna ureditev.....</i>	29
3.4 <i>Gospodarstvo.....</i>	32
3.5 <i>Kratek pregled splošne zgodovine.....</i>	33
4. SUDANSKE DRŽAVLJANSKE VOJNE	39
4.1 <i>Prva faza državljanske vojne.....</i>	41
4.2 <i>Druga faza državljanske vojne</i>	43
4.3 <i>Darfurska kriza.....</i>	47
5. MEDNARODNE DIMENZIJE KONFLIKTA	56
5.1 <i>Mednarodna odgovornost</i>	59
5.1.1 <i>Mednarodni državni terorizem Sudana.....</i>	62
6. KRŠENJE HUMANITARNEGA PRAVA V SUDANU.....	64
6.1 <i>Posilstvo kot orožje</i>	67
6.2 <i>Smrtna kazen in druge nečloveške, izprijene kazni</i>	70
6.3 <i>Suženstvo</i>	71

7. KRŠENJE VOJNEGA PRAVA V SUDANU	73
8. SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ.....	76
9. SEZNAM LITERATURE	80
9.1 Monografije.....	80
9.2 Medmrežni viri.....	84
9.2.1 Slike, zemljevidi in tabela.....	87
9.3 Časopisni viri.....	87
9.4 Računalniški program.....	88
10. PRILOGE.....	89
10.1 Izvleček.....	89
10.2 Tabeli.....	90

KAZALO SLIK

Slika 1: Sudanska deklica in Kevin Carter.....	6
---	----------

KAZALO ZEMLJEVIDOV

Zemljevid 3: Splošna karta Sudana.....	24
Zemljevid 3.1: Relief Sudana in prikaz Sahela.....	27
Zemljevid 3.3: Prikaz sudanskih provinc.....	31
Zemljevid 4.1: Prikaz območij, ki jih nadzorujejo uporniki izven južnega dela Sudana.....	43
Zemljevid 4.2: Prikaz naftnih povezav.....	46
Zemljevid 4.3 (1): Prikaz sudanskih plemen.....	49
Zemljevid 4.3 (2): Prikaz uničenih vasi Darfurja, notranje razseljene populacije in beguncev v Čadu.....	51
Zemljevid 4.3 (3): Prikaz prizadetih darfurskih civilistov.....	55
Zemljevid 10.2: IDP.....	89

KAZALO TABEL

Tabela 10.2.1: Prikaz števila smrtnih žrtev državljanskih vojn in notranje razseljenih ljudi v Sudanu.....	90
Tabela 10.2.2: Kronološki pregled sudanskih državljanskih vojn.....	92

S**SEZNAM KRATIC**

AI	<i>Amnesty International</i>
AISF	<i>Algerian Islamic Salvation Front</i>
ALF	<i>Azania Liberation Front</i>
ARG	<i>Anyidi Revolutionary Government</i>
AU	<i>Afriška unija – African Union</i>
BDP	<i>Bruto Domači Proizvod</i>
CFC	<i>Ceasefire Commission</i>
CP	<i>Communist Party</i>
CPA	<i>Comprehensive Peace Agreement</i>
DUP	<i>Democratic Unionist Party</i>
GNU	<i>Government of National Unity</i>
GS OZN	<i>Generalna skupščina Organizacije Združenih Narodov</i>
HRW	<i>Human Rights Watch</i>
ICT	<i>International Criminal Court</i>
IDPs	<i>Internally Displaced Persons</i>
IGADD	<i>Internatioanl government agency for drought and femine</i>
INC	<i>Interim National Constitution</i>
JEM	<i>Justice and Equality Movement</i>
LDC	<i>Least Developed Countries</i>
MKS	<i>Mednarodno Kazensko Sodišče</i>
MKSJ	<i>Mednarodno kazensko sodišče za nekdanjo Jugoslavijo za hude zločine storjene na njenem ozemlju od leta 1991 dalje (ICTY – International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia)</i>
MSF	<i>Medicins sans Frontieres</i>
MVP	<i>Mednarodno Vojno Pravo</i>
NATO	<i>North Atlantic Treaty Organisation</i>
NDA	<i>National Democratic Alliance</i>
NGO	<i>Non Governmental Organization</i>
NIF	<i>National Islamic Front</i>
NMS	<i>Nuba mountains solidarity</i>

NPG	<i>Nile Provisional Government</i>
OAE	<i>Organizacija Afriške Enotnosti</i>
OZN	<i>Organizacija Združenih Narodov</i>
PDF	<i>People's Defence Force</i>
PRMSS	<i>Patriotic resistance movement of south Sudan</i>
SAG	<i>Sudan-Azania Government</i>
SANU	<i>Sudan African National Union</i>
SDF	<i>Sudan Defence Force</i>
SLM(A)	<i>Sudan Liberation Movement/Army</i>
SP	<i>Southern Party</i>
SRRG	<i>Sue River Revolutionary Government</i>
SSA	<i>Southern Sudan Association</i>
SSIA	<i>South Sudan independence army</i>
SSLM	<i>Sothern Sudan Liberation Movement</i>
SSPG	<i>Southern Sudan Provisional Government</i>
SSPLM	<i>Southern Sudan People's Liberation Movement</i>
SUP	<i>Sudan Unity Party</i>
UL OZN	<i>Ustanovna Listina Združenih Narodov</i>
UNHCR	<i>United Nations High Commissioner for Refugees</i>
UP	<i>Umma Party</i>
VS	<i>Varnostni Svet</i>
ZN	<i>Združeni Narodi</i>

ARABSKI IZRAZI:

<i>Khasrana</i>	<i>uničena</i>
<i>Mashautana</i>	<i>obsedena</i>
<i>Tope</i>	<i>vrhnje oblačilo, ki ga naredijo Sudanke</i>

Pulitzer1994 KevinCarter

The PHOTO in the mail is the "Pulitzer prize" winning photo taken in 1994 during the Sudan famine. The picture depicts a famine stricken child crawling towards an United Nations food camp, located a kilometer away.

>The vulture is waiting for the child to die so that it can eat it. This picture shocked the whole world. No one knows what happened to the child, including the photographer Kevin Carter who left the place as soon as the photograph was taken.

>Three months later he committed suicide due to depression.

Slika 1: Sudanska deklica in Kevin Carter (Internet 1)

UVOD

INTER ARMA SILENT LEGES.

OB OROŽJU ZAKONI MOLČIJO.

»Ker predstavlja vojna izredne razmere, razveljavlja večino pravnih pravil. Vojna pa je že sama po sebi negacija prava, saj rešuje probleme s silo in ne po pravni poti. Zaradi tega tudi ne upošteva pravnih pravil. Poskusi, da bi potekala po vnaprej postavljenih pravilih, so se doslej vedno izjalovili« (Kranjc, 1994: 124).

»Kolonialna preteklost je bistveno vplivala na razvoj vseh vrst konfliktov, ki so in bodo tudi v bodoče pretresali afriško celino« (Prebilič, 2005: 145).

Izmed vseh svetovnih regij je Afrika ena od tistih, kjer je največ nasilja. V določenem smislu afriške krvave konflikte vidimo kot izbruhe nakopičenih zamer, povzročenih z ekonomskimi in političnimi spremembami. So izraz zmedenih napetosti, ki tlijo pod površjem in le čakajo na izbruh z nenadnimi prevrati, ki pretresajo afriški narod. Nasilni spori napovedujejo ne le trenutke v nadaljevalnem procesu socioekonomskih in političnih sprememb, ampak tudi izgubo kulturne tradicije, vrednot, navad in norm, ki so dolgo časa obdržale stik, harmonijo in stabilnost z afriškimi lokalnimi skupnostmi.

Ljudje se kljub krvavi zgodovini še vedno nismo naučili živeti v miru in nasprotja reševati s kompromisi. Napetosti rušijo že tako krhke odnose, ki zajemajo spore na nacionalni ali celo internacionalni ravni. Ponos in občutek poraza ob popuščanju sta preveč trdno zasidrana v vsakem posamezniku. Boj se nam zdi pravičen način določitve zmagovalca. Vojna prinaša s seboj željo po dokazovanju moči in nadvlade. Dolgotrajni spopadi demoralizirajo vojake in v njih naselijo sovraštvo. Vojne so v 20. stoletju postale vse bolj krvave in se kot take zrcalijo v 21. stoletje. Sovražnik je najlažje in najvidnejše ranljiv preko civilnega dela prebivalstva, kamor spadajo otroci, ženske in starejši. Golo ubijanje nasprotnikove vojske v nekaterih primerih ne zadostuje, zato se vojaki zatečejo k nasilnemu ravnanju s civilisti. Fizične poškodbe in pohabljanje pa niso edini način sproščanja sovraštva nad sovražnikom ljudstvom. Spolno nasilje je uporabljeno vse pogosteje kot način demoraliziranja civilnega prebivalstva ter posredno tudi sovražnikove vojske, ki se zaveda, da je neuspešna pri obrambi lastnega ljudstva. Psihično mučenje je z vcepljanjem sovražnikovih idej in z doseganjem pokoritve

učinkovitejše. Sprememba mišljenja in načrtovane oblike nasilja nad ciljnim civilnim prebivalstvom in etničnimi skupinami vodi v preišljeno dejanje genocida.

Za Afriko so po drugi svetovni vojni značilne osvobodilne vojne proti kolonizatorjem (Ruanda, Uganda, Etiopija, Eritreja, Liberija, Somalija...). Po tem obdobju so se na kontinentu odvijale večje in manjše državljanske vojne. V mnogih primerih je bolje govoriti o medetičnih spopadih in pokolih. Še posebno hude so bile vojne v Angoli, Etiopiji, Mozambiku, Ruandi, Somaliji, Sudanu in Ugandi. V vsaki izmed teh vojn je bilo med 500.000 in 1.000.000 žrtev (ranjenih in mrtvih), ki so bile povezane z vojnim morjenjem, vojno lakoto in boleznimi. Afriški prizori z eksplozijo kolektivnega in sistematičnega nasilja so bili najbolj slikoviti in eksplozivni v Ruandi, Ugandi in Sudanu. Zaradi osvobodilnih in državljanskih vojn, ki so spreminjale ozemeljsko ravnotežje je politični zemljevid sodobne Afrike tako star komaj nekaj desetletij. Mnoge države še iščejo politično stabilnost. Vladna korupcija in etnične napetosti so resen problem tako za države kot za mednarodno varnost in skupnost.

Desetletji državljanskih vojn sta Sudanu pustili težke posledice. Po ocenah vseh pomembnejših mednarodnih institucij in vsakodnevnih poročanjih medijev, je Darfur najbolj pereča tema mednarodne skupnosti. Z izbruhom ponovne (darfurske) krize je proces revitalizacije otežen.

Konflikt z večplastnim ozadjem se lahko najprej opredeli kot spor med arabsko manjšino in črnsko večino. Prvi ponavljajo več kot tisočletno zgodovino in skušajo z vsemi sredstvi islamizirati večino kljub temu, da so ta sredstva označena kot genocidna in proti človečnosti.

Uporniki trdijo, da delujejo zaradi darfurske obrobnosti in nerazvitosti. Voditelj SPLA/M, John Garang je francoski časopisni agenciji oktobra 2003 pojasnil sledeče: »Vlada se z jugom pogaja zaradi pritiskov mednarodne skupnosti in vojaškega pritiska na jugu, zahodu in vzhodu. Mirovni sporazum bo nova pot za vlado, da na ponovno zatire druga obrobna območja, vključno z zahodom, in še posebno naše gibanje. Mi hočemo vsestranski doseg miru za celoten Sudan. Predstavljali bomo oviro za doseg miru.« To je bila njihova načrtna strategija: pritegniti mednarodno skupnost z oblikovanjem humanitarne tragedije (Internet 1).

Zgodovina »pokristjanjevanja« je absurдна in za sodobno demokracijo nemoralna. Zato še bolj bode v oči, da se ob takih masakrih konflikt odvija tudi med dvema hladnovojnima velesilama, ZDA na polju civilnega prebivalstva in Rusko federacijo ter Ljudsko republiko Kitajsko na vladnem polju. Sudan, ki je z določenimi naravnimi viri (predvsem nafta, zlato, krom, mangan) zelo bogata država, je pomemben za celoten svet, ki si hoče priskrbeti zaloge za nadaljna desetletja.

Na tem mestu se mi zdi umestno vprašanje, kaj se mora zgoditi, da je svet pripravljen reagirati. Je to le 11. september? Saj je mednarodna skupnost opozorila na Darfur šele pred kratkim kljub mnogim opozorilnim klicem nevladnih humanitarnih organizacij in medijskem poročanju.

Z aktualno temo, ki tedaj ni bila izpostavljena širši javnosti, sem se seznanila pred dobrim letom dni. Sedaj še nerešena triletna kriza pa postane znana vsakemu Slovcu s pozivom predsednika RS dr. Janeza Drnovška, ki je javno apeliral tako na mednarodno skupnost kot na javnost, naj se svet odzove. Skozi diplomsko delo sveta ne bom spremenila. Moj namen je z različnimi viri ugotoviti, ali je v Sudanu prišlo do zločina genocida ali ne.

1. METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR

1.1 Predmet in problem analize

Namen predmeta preučevanja v diplomskem delu je opisati dve državljanski vojni na jugu Sudana, ki sta potekali 21 let (1. državljanska vojna je potekala 1955–1972, druga državljanska vojna pa 1983–1987) z 11-letnim premorom, med leti 1972 in 1983. Razdelala bom darfursko krizo, ki še vedno poteka. Pri tem bi rada dokazala, ali je po mednarodni definiciji genocida do tega tudi prišlo. Dotaknila se bom tudi kršenja mednarodnega vojnega in humanitarnega prava in z resničnimi zgodbami skušala prikazati zločine proti človeštvu in trpljenje nedolžnih civilistov.

Bistvo vseh sudanskih državljanskih vojn pa ni le doseganje avtonomije ampak tudi želja po zaslužku, saj je Sudan država bogata z nafto, zaradi katere v konflikt posega tudi mednarodna skupnost. Proučevala bom tudi humanitarno stran in zato se nikakor ne morem izogniti vsaj osnovnemu vpogledu v človekove pravice. Torej bom skušala opredeliti tudi, kako države posegajo v sudanski konflikt. Kaznivemu dejanju praviloma sledi ustrezna sankcija. Odgovornost za kazniva dejanja je tako na strani držav kot tudi na strani posameznikov. Analizo te odgovornosti in ustreznega sankcioniranja bom izvedla iz pregleda mednarodne zakonodaje, predvsem s področja mednarodnega humanitarnega in vojnega prava, ter delovanja mednarodnih kazenskih sodišč. Predmet proučevanja je torej tudi del področja mednarodnih odnosov oziroma mednarodne skupnosti.

Posledice vojne se kažejo v velikem številu ubitih vojakov, civilistov, degradaciji okolja, kulturnih in družbenih spremembah. Vojne v Sudanu so povzročile tudi veliko število beguncev prebeglih v sosednje države. Darfurske krize se bomo spominjali kot največje človeške tragedije iz začetka 21. stoletja. Mednarodna skupnost intervenira, a ne vemo, če je začela dovolj zgodaj, saj so tako EU, AU in ostale članice mednarodne skupnosti čakale, da prva intervenira OZN. Predmet proučevanja je tudi področje mednarodnega posredovanja oziroma humanitarnih intervencij.

1.2. Cilji proučevanja

V diplomskem delu se bom osredotočila na naslednje cilje: s kratkim pregledom bom predstavila obe državljanski vojni. Predstavila bom darfursko krizo in iz definicij ter mednarodno sprejetih listin dokazovala morebitni zločin genocida. S temeljnimi dokumenti, pogodbami in listinami mednarodnega vojnega humaniternega prava bom prikazala sudansko vladno kršenje le-teh. Predstavila bom tudi, na kakšen način so sudanska vlada in uporniške skupine kršile mednarodno vojno humanitarno pravo. Izpostavila bom človekove pravice in njihovo kršenje v Sudanu, prikazala probleme zaradi sudanskega naftnega bogastva ter predstavila Sudan kot državo, ki podpira terorizem.

1.3 Hipoteze

Glede na temo diplomskega dela sem postavila naslednje hipoteze:

HIPOTEZA 1:

Sudanska arabska manjšina z nasilno arabizacijo¹ in islamizacijo² ter z željo po monopolu nad naftnimi viri izvaja genocidna dejanja nad črnsko večino.

HIPOTEZA 2:

Članice OZN skupno s celotno mednarodno skupnostjo kljub interveniranju niso storile dovolj za hitro in pravočasno razrešitev konflikta.

Ker izpostavljam odziv mednarodne skupnosti sem iz druge splošne hipoteze izpeljala še izvedeno hipotezo:

- ***Med darfurskim konfliktom so ZDA prve izpostavile, da humanitarna kriza prehaja v genocid, zato je ameriško posredovanje upravičeno.***

¹ Uvajanje arabske uprave, jezika, arabiziranje šolskih ustanov.

² Uvajanje, širjenje islamske vere.

Tak pogled na Sudansko identiteto je enakovredno mrtvi obsodbi fanatične elite, za katero Islam in arabski jezik nista le ideološko orožje, ampak osnova za zahtevo po zakonitosti. Po Hadžijahiču je islamizacija sestavljen in dolgotrajen proces, ki se lahko objasni, če se imajo v uvidu številni, različni pogoji in vzorci v vzajemni povezanosti in prepletenosti (Hadžijahič, 1990: 97). Arabizacija je postopna sprememba določenega področja v nekoga, ki govori arabsko in je del arabske kulture. Ravno tako lahko pomeni nadomestitev ali preselitev prvotne populacije z Arabci, vendar se to dogaja redko.

1.4 Uporabljena metodologija

Rdeča nit moje diplomske naloge je s študijo sudanske krize dokazati, da je bilo kršeno mednarodno vojno in humanitarno pravo in da sta sudanska vlada ter mednarodna skupnost uporabili sredstva, ki se prištevajo med kršenje vojnega humanitarnega prava. Zato bom v diplomskem delu uporabljala različne družboslovne raziskovalne metode.

Za pojasnjevanje in opredeljevanje definicij pojmov državljanska vojna, genocid in etnično čiščenje ter za opisovanje razlogov za nastanek več mirovnih sporazumov (npr. Addis Ababa Accord) bom uporabljala *opisno metodo*, pri navajanju zgodovinskih dejstev pa bom uporabljala *zgodovinsko metodo*. *Metoda analize vsebine* mi bo v pomoč pri kritičnem vpogledu in zbiranju informacij ter podatkov iz raznih pisnih virov: primarnih (dokumenti, poročila) in sekundarnih (knjige). (Bučar in dr., 2002: 22-37.)

Na tem mestu moram dodati, da je za dotično diplomsko delo na voljo malo kakovostne literature. Temeljni viri so bile predvsem za darfursko krizo internetne strani, ki pa niso vedno korektne.

2. TEMELJNI POJMI IN GLAVNI AKTERJI

Zaradi bralčevega lažjega razumevanja tematike je potrebna obrazložitev temeljnih konceptov in ključnih pojmov v nalogi. Ker so pojmi in koncepti iz tega področja preučevanja pogosto nejasni ali pa avtorji uporabljajo različne nazive za iste oziroma zelo podobne pojme, je potrebno definirati njihovo vsebino, saj se podoben pojmovni in konceptualni aparat uporablja skozi celotno nalogo. Temeljni termini v diplomskem delu so naslednji: *genocid, vojna, državljanska vojna, konflikt, etnični konflikt, mednarodno vojno humanitarno pravo, Afriška unija, humanitarna intervencija in človekove pravice*. V okviru teoretičnih opredelitev temeljnih pojmov največ zajemam iz prevladujočih eksplicitnih in implicitnih obramboslovnih, politoloških in mednarodnopravnih definicij.

2.1 Genocid

Termin genocid izhaja iz grške besede *genes*, kar pomeni pleme, rasa in iz latinske besede *cide*, ki pomeni ubijanje, bratomor (Internet 2). Lemkin je opisal številne zgodovinske primere, v katerih je bila skupina cilj uničenja, preko preračunanega in vnaprej pripravljenega sistematičnega plana zaradi pripadnosti določeni regiji, narodnosti ali rasi. Leta 1933 je na peti mednarodni konferenci za unifikacijo kazenskega prava v Madridu Lemkin predlagal, da se kakršno koli uničevanje rasne, verske ali socialne skupine označi kot zločin po mednarodnem pravu.

Konvencija za preprečitev in kaznovanje zločina genocida (poznana kot Konvencija proti genocidu) iz leta 1948 pravi, da je genocid prepovedan bodisi v mirnem bodisi v vojnem času (Internet 2). Konvencijo proti genocidu je Generalna skupščina OZN sprejela 9. decembra 1948 (GS Resolucija 260 A [III]) in jo potrdila leta 1951. Marca 2001 pogodbo ratificira 132 držav. Vsekakor so predpisi Konvencije veljavni tudi za države, ki je niso ratificirale. To izhaja iz vladanja mednarodnega sodišča, ki Konvencijo razlaga kot kodificirano običajno pravo (Posvetovalno mnenje 28. maja 1951), ki je vezano na vse države. To je potrdil VS, ki je odobril poročilo v svoji Resoluciji 827 (5. maj 1993). (Saulnier-Bouchet, 2002: 116.)

Jogan pojasnjuje, da se k vojnim zločinom, zločinom zoper mir in zločinom zoper človečnost kasneje priključi posebno hud zločin, zločin genocida.³ *Ta obsega uboje ter težje poškodbe fizične ali mentalne integritete članov nacionalne, etnične ali verske skupine, namerno izpostavljanje skupine takim življenjskim pogojem, ki naj pripeljejo do njenega popolnega ali delnega fizičnega uničenja, ukrepe za preprečevanje rojevanja otrok in premeščanje otrok iz ene skupine v drugo – vse to z namenom, da se popolnoma ali delno uniči kot taka določena nacionalna, etnična, rasna ali religiozna skupina.* Pri genocidu pravzaprav ne gre za tipično kaznivo dejanje znotraj MVP, saj se taka dogajajo v miru. Vendar situacija kaže, da pomeni genocid praktično stalno sestavino vojnih ukrepov in aktivnosti in da pogosto nastopa tudi kot neposredni vzrok ali povod kasnejše vojne, od indijske podceline in pogostih vojnih spopadov v Afriki do »tretje balkanske vojne« v BiH, ki smo ji bili priča (Jogan, 1997: 31 - 32).

2.1.1 Uveljavljanje ukrepov v Konvenciji proti genocidu 1948

- Prepoved genocida mora biti uveljavljena tako v vojni kot v miru.
- Konvencija predpisuje kaznovanje ne le za genocid, temveč tudi za kakršno koli zaroto, neposredno in javno hujskanje, poskus zagrešitve ali sokrivdo zagrešitve genocida (Konvencija proti genocidu, 3. člen).
- Vse osebe, ki zagrešijo taka dejanja, morajo biti kaznovane ne glede na to ali so »ustavno odgovorni voditelji, javni uslužbenci ali zasebni posamezniki« (člen 4). Ni pomembno, kakšen je položaj posameznika, v nobenem primeru ne more uporabiti nikakršne imunitete.
- Državne stranke lahko odredijo uzakonjene kazni za posameznike, ki so zagrešili te zločine in zahtevajo izročitev obsojenega/ih državi, ki za to zaprosi (člen 5 in 7).
- Sodišča, ki imajo pristojnost nad zločinom, so tista, naštet v 6. členu – to so pristojni tribunali države, kjer se je dejanje zločina zgodilo ali MKS (Internet 3).

Zgodovina je pokazala, da je malo verjetno, da se na domačih sodiščih kaznuje take zločine. Ukrepi za kaznovanje v Konvenciji proti genocidu tako niso prilagojeni realnosti, ker je za državna sodišča, kjer je zagrešen zločin genocida, malo verjetno, da zaščitijo ali kaznujejo ta dejanja znotraj razumnega časovnega okvira. To pojasnjuje, zakaj ostane genocid navadno

³ Sklep o tem je bil sprejet na 55. zasedanju GS OZN 11. 12. 1946, dve leti kasneje pa je bila sprejeta konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida (9.IX; obj. v *The Laws of Armed Conflicts*, 1988, 231-235).

nekaznovan in zakaj konvencija ni bila nikoli uveljavljena med nacionalnimi sodišči tako v Kambodži leta 1975 kot v Ruandi leta 1994 (Saulnier-Bouchet, 2002: 117–118).

Končno je v času konflikta izstreljanje zaščitene osebe smatrano kot resno kršenje humanitarnega prava. Če je genocid zagrešen med konfliktom, je tako lahko kaznovan z načeli občega prava, ustanovljenega z Ženevskimi konvencijami leta 1949 (Saulnier-Bouchet, 2002: 118).

Sociologi poudarjajo tudi pomen ekonomije oziroma razvitost gospodarstva posameznih držav, v katerih so se odvijale državljanske vojne z genocidnimi dejanji. Sklepamo lahko, da so prav negativni gospodarski in družbeni dejavniki tisti, ki privedejo do množičnih pobojev in nesoglasij med družbenimi skupinami v neki državi. Storitev hudodelstva genocida spada med mednarodna kazniva dejanja in med mednarodne zločine. Mednarodna skupnost ima na podlagi 7. poglavja UL ZN pravico do posredovanja oziroma intervencije (Fein, 1993: 98).

2.1.2 Mednarodna kazniva dejanja in zločin genocida

Degan (2000: 396–397) pravi, da je mednarodni zločin »samo tisto mednarodno protipravno dejanje, ki izhaja iz kršenja obveze erga omnes in je tako pomembno za zaščito temeljnih interesov mednarodne skupnosti, da je ta skupnost to dejanje priznala kot mednarodni zločin«. Nadalje Degan pravi, da se »mednarodni zločini razlikujejo od običajnih mednarodnih prekrškov glede na širino posledic kršenja ter na brutalnost in prezir njihovih storilcev nasproti dostojanstvu ljudi«. Mednarodni zločini rušijo interese celotne skupnosti držav in seveda tudi pravic posameznika.

Manjše število mednarodnih zločinov posameznik izvaja za svoj interes ali iz lastnih spodbud in ne kot agent neke države ali vstajnikov kot subjektov mednarodnega prava. To so primeri zločina genocida, apartheida, zločina proti osebju ZN, zločina zoper človečnost. Posameznik jih lahko stori v mirnem ali vojnem času. Drugi zločini so vezani na obstoj oboroženega spopada, ki je lahko v mednarodnih ali nemednarodnih razsežnostih (Degan, 2000: 538-539).

Vojni zločini spadajo v kategorijo resnih zločinov. Pomanjkanje sistematičnih definicij mednarodnega kazenskega prava pomeni, da kategorije, kot so zločini proti človečnosti ali

zločini proti miru, ostajajo nedodelane. Medtem pa pojem »vojni zločin« pomeni razvoj širšega pojmovanja. Označuje generično vsakodnevno uporabo termina, ki izraža zoprna in priskutna dejanja, ki so se zgodila v času vojne ali miru in zato je v tem smislu oziroma v terminu »vojni zločin« vsebovan tudi pojem genocid in zločini proti človečnosti. Vojni zločin pomeni kršitev določb ženevskih konvencij in protokolov ter eno od kategorij kršitev prava in običajev v vojni. V zvezi z njim je povezan tudi termin "posebno resni vojni zločini".⁴

2.2 Vojna, Državlјanska vojna

Vojne se pričnejo z vojno napovedjo. To je notifikacija oziroma formalna izjava države, s katero ena sporoči drugi svojo odločitev o začetku vojnega stanja (Jogan, 1997: 24). Vojna napoved mora biti jasna, ne sme dopuščati dvoma glede vsebine in mora vsebovati navedbo razlogov za začetek vojnega stanja. Vojno stanje se lahko prične tudi brez vojne napovedi, z začetkom sovražnosti med državama. Kot ugotavlja Jogan (1997: 25) v takšnih primerih »lahko nastane vprašanje, kdaj in kdo je prvi storil sovražno dejanje, ki pomeni začetek vojne«.

Vojna je označena kot fenomen organiziranega kolektivnega nasilja in mora biti vodena po pravilih prava oboroženih spopadov, imenovanega tudi mednarodno vojno pravo. Pravila so napisale in sprejele države, da se omeji uporaba sile ter zaščiti družbo pred posledicami vojne. Termin mednarodni oboroženi spopad se uporablja, ko se sklicujemo na vojno med dvema ali več državami. Termin konflikt pa označuje državljansko vojno, torej vojno, ki poteka znotraj neke države.

Po letu 1945 so se mnoge vojne dogajale bolj znotraj kot zunaj posameznih držav. Veliko teh državljanskih vojn se je bilo na območjih bivših kolonij. Na začetku enaindvajsetega stoletja je nasilje v teh postkolonialnih državah med največjimi problemi svetovne politike (Singer, 2000: 275).

⁴ Posebno resni vojni zločini so: umor, pokončanje, zasužnjevanje, pregon in prisilno preseljevanje populacije, jetništvo ali druge oblike odvzema fizične svobode s kršenjem osnovnih pravil mednarodnega prava, mučenje, posilstva, spolno suženjstvo, prisilna prostitucija, prisilna sterilizacija ali katera koli druga oblika spolnega nasilja, preganjanje katere koli prepoznane skupine (politične, rasne, nacionalne, etnične, kulturne, verske, spolne...), prisilno izginotje oseb, zločin apartheida in druga nehumana dejanja s podobnim značajem, ki namerno povzročajo veliko trpljenje ali resne telesne in psihične poškodbe (Internet 7).

Sruk (1995: 361) opredeljuje vojno in s tem državljansko vojno kot družbeni konflikt, ki mu v veliki meri botrujejo človekovi skupinski oziroma družbeni interesi. V vojskovanju se izraža tista plat človekove narave in družbeno značajske strukture, ki jo lahko opredeljujemo kot agresivno, nasilniško in destruktivno. Sicer pa je državljanska vojna vojna med različnimi skupinami znotraj iste države. Tako se spopadejo narodi v mnogonacionalni državi, leve in desne sile v deželi, v kateri je prišlo do ekstremne polarizacije. Lahko pa gre za specialno vojno, ki jo opravljajo posebne vojaške ali policijske službe in še posebej usposobljene ter opremljene osebe. Za specialno vojno je značilen tudi obsežen program etničnega čiščenja, kulturnega genocida, sistematičnega množičnega posiljevanja in tako dalje.

Resnica je, da so bile vojne v dvajsetem stoletju vodene in izpeljane s pospeševanjem »dobrega« in izkoreninjanjem »hudobnega« kakor tudi s prizadevanji, ki so imela poseben interes. Vojne so se širile zaradi različnih vzrokov: častihlepje, pohlep, požrešnost ali negotovost in nevarnost. Začele so se z naslednjimi vzroki: iskanje moči, teritorialna povečanja, etnične in nacionalne napetosti ali religiozni razkoli (Karsh, glej Freedman, 1994: 65–68).

Pri obravnavanju afriškega kontinenta in Sudana, za katera je značilna tudi velika nerazvitost, je potrebno omeniti S. P. Huntingtona, ki predpostavlja, da bolj kot je družba nerazvita, bolj je progresivna vloga vojske in bolj ko se ta družba razvija, bolj postaja vloga vojske konzervativna in reakcionarna (Huntington, 1993: 160–164).

Skozi vso postneodvisno obdobje so bile vojne večja značilnost suverenosti v Afriki. Vsaka regija je izkusila oborožen konflikt v določenem obdobju zgodnjih šestdesetih let 20. stoletja. V šestdesetih so se tako dogodile državljanske vojne v Kongu (Zaire 1960–65), Nigeriji (1967–70) in Sudanu (1963–72, 1983–), Angoli (1975), Mozambiku (1979) in Rodeziji (Zimbabwe, zgodnja sedemdeseta in osemdeseta). Interni konflikt v zadnjih treh državah je bil v veliki meri podprt in poostren z masivno vpletenostjo Južne Afrike. Osemdeseta so bila najbolj destruktivno obdobje v Afriki s skupno enajstimi vojnami vključno z obnovitvijo bojevanja v Sudanu (1983), ter začetkom nemoralne civilne vojne v Ugandi (1980), Somaliji (1982) in Liberiji (1989). Številni konflikti so bili zapleteni s tujimi vojaškimi intervencijami bivših kolonialnih sil – na primer Francije in Belgije v Kongu v šestdesetih, in s supersilami, ki so odigrale svoje hladno vojno tekmovanje v Afriki, v Angoli, Mozambiku, Somaliji in

Etiopiji. Tudi ob nekaterih drugih situacijah je AU ravno tako ostala mirna. Razlogi za dejanja AU ali za pomanjkanje njenih dejanj so lahko v pravih afriške diplomacije, ki so varno spravljeni v njeni ustanovni listini, razviti kot reakcija na zaznano bistvo neodvisnosti (Taisier, Matthews, 1999: 259).

2.3 Konflikt, Etnični konflikt

O konfliktu v svetovni strokovni literaturi obstoje številne opredelitve. Tradicionalna definicija po Websterju razlaga konflikt kot »spopad, bitko ali borbo«. Definicija konflikta se je skozi obdobja spreminjala. Temeljila ni le na fizičnih obračunih, temveč je začela vsebovati tudi psihološke termine, kot so strogo nestrinjanje ali nasprotovanje interesov, idej (Lewicki, 1994: 5).

Horowitz (1985: 95) opredeljuje konflikt kot boj med različnimi skupinami znotraj določene družbe, ki skušajo doseči določene cilje in hkrati nevtralizirati ali celo eliminirati cilje druge skupine ali odstraniti drugo skupino v celoti. V primeru, kadar sporna vprašanja zadevajo identiteto skupine in njihove kulturne vrednote, je konflikt intenziven. *»Ko konflikt med dvema etničnima skupinama postane nasilen, ogroža obstoj same države in predstavlja potencialno grožnjo regiji, prenehamo govoriti o etnični krizi, temveč govorimo o etničnem konfliktu«* (Rašidagić, 2002: 66).

O etničnem konfliktu torej govorimo takrat, ko se ena (ali več) etnična skupina počuti ogroženo pred drugimi etničnimi skupinami na določenem družbenem področju, kot so politika, ekonomija, kultura in tako dalje. Družboslovna znanost je enotnega mnenja, da je etnični konflikt univerzalni pojav, prisoten skozi vso človeško zgodovino na celotni zemeljski obli. Dodatni faktor, ki v etnični »koktejl« vnaša vnetljivo in nevarno mešanico strasti, je religija, kar je očitno v etničnih konfliktih na Severni Irski, Libanonu in Jugoslaviji (Rašidagić, 2002: 29).

Kadar začne ena stran v etničnem konfliktu za dosego svojih ciljev uporabljati vojaška sredstva, takšen konflikt imenujemo oborožen konflikt. *»Oboroženi konflikti so definirani kot odprti oboroženi spopadi med dvema ali več centralno organiziranimi stranmi z osrednjim vodstvom in kontinuiteto sporov glede razdelitve oblasti ali vladanja nad določenim*

teritorijem« (Smith, 2001: Internet 4). Regehr (1999: Internet 5), definira oborožen konflikt kot politični konflikt, pri čemer v oboroženem spopadu sodelujejo oborožene sile vsaj ene države (ali ene ali več oboroženih frakcij, ki si prizadevajo doseči kontrolo nad delom ali nad celotno državo) in pri katerem je v oboroženih spopadih ubitih vsaj 1000 ljudi v času trajanja konflikta.

Na podlagi napisanega povzemam, da lahko večje število konfliktov v neki družbi privede do krize oziroma, z drugimi besedami, večje število manjših konfliktov ali konfliktnih situacij privede do krize.

Konflikt med džandžavidi in krščanskim narodom v Sudanu je teritorialen, z močnimi etničnimi, političnimi, kulturnimi in jezikovnimi dejavniki. Nastanek sudanskega konflikta je nedvomno pogojen z dejstvom, da v Darfurju, Nubskih gorah oziroma na jugu Sudana živi več etničnih skupin, ki se že desetletja borijo za svoj življenjski prostor. Na kakšen način prerezati gordijski vozle med njimi ter katere mehanizme ima pri tem na voljo mednarodna skupnost, pa predstavljam v nadaljevanju.

2.4 Mednarodno vojno in humanitarno pravo

Mednarodno vojno pravo (1. *ius in bello*, a. Law of War) predstavlja sistem načel in pravil mednarodnega običajnega in pogodbenega prava, ki urejajo razmerja med stranmi v vojni (oboroženem spopadu), status in obnašanje pripadnikov njihovih oboroženih sil, odnose med vojskujočimi se ter nevtralnimi državami in pravno varstvo posebej zaščitene osebe in objektov v oboroženih spopadih ter žrtev takih spopadov.

V novejšem času se izraz mednarodno vojno pravo (MVP) nadomešča z drugimi, po vsebini širšimi in ustrežnejšimi izrazi: vojno pravo in pravo oboroženih sil (Mulinen, citirano po Jogan, 1997: 19); mednarodno pravo oboroženih spopadov oziroma mednarodno humanitarno pravo, ki se uporablja v oboroženih spopadih (Schwarzenberger, citirano po Jogan, 1997: 19).⁵ Ne glede na to, da je po vsebini ustrežnejše poimenovanje bomo v našem delu zaradi enostavnosti in kratkosti uporabljali uveljavljeni izraz mednarodno vojno pravo ali samo vojno pravo, kar seveda ne pomeni, da ga reduciramo le na njegovo v preteklosti uveljavljeno

⁵ Izraz je bil prvič uradno uporabljen na diplomatski konferenci za uveljavljanje in razvoj mednarodnega humanitarnega prava, ki se uporablja v oboroženih spopadih (1974–1977).

razsežnost. Temeljna funkcija MVP je, da prepreči ali vsaj omeji žrtve, škodo in trpljenje, ki niso nujni za to, da bi bil dosežen vojaški cilj oboroženega spopada v celoti ali v njegovih posameznih fazah.

Mednarodno humanitarno pravo oboroženih spopadov je del občega mednarodnega prava in ga je definiral Mednarodni odbor Rdečega križa kot mednarodna pravila, osnovana s pogodbami ali običaji, ki so specifično namenjeni razrešitvi humanitarnih problemov in ki neposredno nastajajo iz mednarodnih ali nemednarodnih oboroženih konfliktov.

Tradicionalna razlika je navadno narejena med naslednjimi predmeti:

1. Haaško pravo (vojno pravo) pokriva recipročne pravice in dolžnosti bojevnikov.
2. Ženevsko pravo (humanitarno pravo) cilja k zaščiti vojaškega osebja, ki so *hors de combat* (izven boja) tako kot zaporniki ali ranjenci in civilni nebojevniki. Ženevsko pravo, sprejeto z Ženevsko konvencijo 1864, temelji na splošnih načelih človečnosti .

Dodatno sta pri haaškemu in ženevskemu pravu ločeni dve strani mednarodnega humanitarnega prava:

3. Nuremberško pravo uteleša sodbe iz nurnberškega in tokijskega Mednarodnega vojaškega Tribunalala iz leta 1946 in 1947.
4. Humanitarno pravo je lahko ravno tako izpeljano iz drugih virov, vključno z vojaškim področnim priročnikom, kot je razsvetljena Lieberjeva koda (1865) v ZDA.

Sodobno pravo oboroženih spopadov je ena najbolj razvejanih in kompleksnih vej mednarodnega prava, njegov pomen pa je pravno uravnati odnose v primerih oboroženih spopadov. V ta namen so se oblikovala pravila, ki jih lahko v tradicionalnem smislu razdelimo na tri velike sklope, in sicer na t. i. haaško pravo (njegova osnova so haaške konvencije), ki se ukvarja predvsem z omejevanjem dovoljenih metod in sredstev vojskovanja ter vrst orožja, na t. i. ženevsko pravo, katerega temelj predstavljajo Ženevske konvencije iz leta 1949 in pri katerem je izpostavljena predvsem njegova humanitarna dimenzija (od tod tudi njegovo pogosto enačenje s humanitarnim pravom) in slednjič na t. i. pravo New Yorka, ki je novejšega izvora in s svojimi določili uravnava uporabo nekaterih vrst orožja, izpostavlja potrebo po zaščiti žrtev vojne in spoštovanju temeljnih človekovih pravic v primerih oboroženih spopadov ter pozornost namenja tudi instrumentom za razsojanje o kršitvah obstoječega prava oboroženih spopadov. Kljub temu, da se ta delitev pogosto pojavlja, pa mnogi avtorji (med njimi Bugnion, Lauterpacht in Schindler) hkrati poudarjajo, da je takšna

delitev preživeta in v marsičem umetna, ter da meja med temi kategorijami prava ni nepropustna.

V nadaljevanju diplomskega dela bom v ospredje postavljala predvsem zaščito žrtev vojne, torej tistih, ki so se iz kakršnih koli razlogov znašli hors de combat (izven boja, akcije). Ker pa je zaščita žrtev vojne poglavitna naloga humanitarnega prava, se bom seveda osredotočila predvsem na njegova določila. Mednarodnega humanitarnega prava pa ne bom enačila z zgoraj omenjenim ženevskim pravom, pač pa ga bom razumela kot pravo, ki se delno prekriva tudi s preostalima omenjenima kategorijama. Pictetova definicija (v McCoubrey, 1990: 1) pravi, da *z mednarodnim humanitarnim pravom, ki se uporablja v oboroženih spopadih Mednarodni odbor Rdečega križa razume mednarodna pravila, oblikovana preko pogodb ali običajev, katerih specifični namen je reševati humanitarne probleme, do katerih pride v mednarodnih ali nemednarodnih oboroženih spopadih in ki iz humanitarnih razlogov omejujejo strankam v spopadu pravico, da bi po lastni izbiri uporabile metode in sredstva vojskovanja, ter ki ščitijo osebe in lastnino, ki jih je ali bi jih lahko ta spopad prizadel.*

Definicija se zdi zelo kompleksna in uporabna za moje potrebe. Izhajajoč iz Statuta MKS pa lahko sklepamo, da tudi sodišče mednarodno humanitarno pravo razume na podoben način. Med kršitve mednarodnega humanitarnega prava Statut namreč uvršča tako določila o metodah in sredstvih vojskovanja kot tudi določila o zaščiti žrtev vojne in lastnine (Maroša, 2003: 13).

2.4.1 Mednarodno kazensko sodišče

Sporazum iz leta 1998 na konferenci v Rimu glede ustanovitve Mednarodnega kazenskega sodišča (dalje MKS) pod pokroviteljstvom ZN označuje najvišjo stopnjo oziroma vrhunec vse od tedaj, ko je bil razvoj pregona zabeležen. Pravo MKS je omejeno na najbolj resne zločine, ki zadevajo celotno mednarodno skupnost. To so zločini dejanja genocida, zločini proti človeštvu in vojni zločini (5. člen statuta). Osebna odgovornost kršiteljev za zločine je predmet obravnave sodišča, če kršitelj deluje kot posameznik ali če ima položaj državnega uradnika oziroma uslužbenca (25. in 27. člen statuta). Pravo sodišča je dopolnjujoče s pravom posamezne države in obstaja, dokler je država nepripravljena ali nezmožna za pregon zločincev in kršiteljev (Internet 6).

Naloga in delovanje MKS je predvsem sojenje v primerih dejanja genocida in v primerih dejanj vojnih zločinov ter zločinov proti človeštvu, toda le, če je zločin storjen na ozemlju države, ki je statut MKS ratificirala. Če niti država, kjer je bil zločin zagrešen, niti obtoženi narod nista ratificirala statuta, lahko akcijo in sojenje pri MKS sproži samo VS ZN (Roberts, 2000: 668).

Iz statuta MKS lahko ugotovimo, da njegove pristojnosti niso ozemeljsko in časovno omejene, tako kot to velja za Kazensko sodišče za nekdanjo Jugoslavijo (dalje KSJ) in za druga mednarodna kazenska sodišča. Ta širša pristojnost stalnega MKS tako odpravlja pomanjkljivosti KSJ in drugih mednarodnih sodišč. V mnogih primerih storilci hudodelstva genocida niso bili obsojeni, ker jim nacionalna sodišča posameznih držav iz najrazličnejših razlogov niso sodila, mednarodnega sodišča pa ni bilo. Pomanjkljivosti naj bi odpravljajo prav to MKS, ki bo pristojno samo v primerih, če države ne bodo pripravljene same soditi posameznikom za težje zločine, kot so genocid, zločini proti človeštvu, vojni zločini in druge najhujše kršitve človekovih pravic. Primere naj bi sodišče prevzelo, če jih bodo posredovale države podpisnice, VS ZN ali tožilec mednarodnega tribunala po odobritvi treh sodnikov. Sodišče ne bo delovalo za nazaj in ne bo moglo soditi za zločine, storjene pred 1. junijem 2002. Torej lahko sklepamo, da bo veliko storilcev preteklih genocidnih dejanj, ki so se zagrešila, zaradi nezmožnosti kaznovanja in pomanjkljivosti pristojnih sodišč ostalo nekaznovanih. Konceptu stalnega MKS so nasprotovale tudi ZDA, Kitajska in Izrael, ker se bojijo, da bi utegnili njihovim vojakom v tujini pristransko soditi. Iz samega statuta MKS lahko tudi razberemo, da se genocid opredeljuje enako kot v Konvenciji o genocidu. V primerih sojenja osebam, ki jih bo obtožnica bremenila zločina genocida, bo torej Konvencija o preprečevanju in kaznovanju hudodelstva genocida pravna osnova stalnega MKS.

2.5 Afriška unija

Afriška unija (v nadaljevanju AU), ustanovljena julija 2002, je naslednica Organizacije afriške enotnosti, poznana tudi kot »Diktatorski klub«. OAE je bila ustanovljena 25. 5. 1963 v Addis Abebi, ko je 32 samostojnih držav podpisalo ustanovno listino. OAE je bila zgolj nekakšen posvetovalni forum, saj tudi v primeru očitne kršitve temeljnih določil UL OAE nima prav nikakršnega mehanizma za discipliniranje držav kršiteljic. OAE je postala žrtev lastnih izhodišč, med katerimi je nedvomno najpomembnejše nevmešavanje v notranje zadeve

posamezne države članice ne glede na morebitne kršitve, pri čemer gre največkrat za kršenje človekovih pravic (Internet 7).

OAE ne moremo prištevati med regionalne obrambne ali celo varnostne organizacije, saj ne razpolaga z oboroženimi silami ali kakšno drugačno obliko mirovniških formacij, ki bi lahko zagotovile kolektivno obrambo ali varnost. UL OAE sicer v 3. členu predvideva možnost oblikovanja varnostnih sil, vendar do njihovega oblikovanja dejansko ni prišlo (Prebilič, 2005: 157).

Na vrhunskem srečanju predsednikov držav članic OAE leta 1999 so se dogovorili o vsebinskem in organizacijskem preoblikovanju te organizacije. V t. i. Sirtrski deklaraciji so se opredelili o tesnejšem sodelovanju afriških držav in ustanovili Afriško unijo (AU). Na ponovnem vrhunskem srečanju leta 2000 v Lomeju, glavnem mestu države Togo, je bil sprejet konstitutivni akt AU, leta 2001 na srečanju v Lusaki pa je bil sprejet načrt o nadaljnjem čim hitrejšem pravnem in organizacijskem razvoju te organizacije. Ko je Nigerija kot 38. država leta 2001 ratificirala ustanovno listino AU leta, je AU tudi pravnoformalno zaživela. Že leta 2002 na vrhu v Durbanu je bilo prvo zasedanje skupščine AU, ki so se ga udeležili vsi predsedniki afriških držav. Prvi predsednik AU Thabo Mbeki, sicer predsednik Južnoafriške republike, se je ob ratifikaciji ustanovne listine najbolj zavzel za demokratizacijo vseh afriških držav (Hall, 2003: 2, v Prebilič). Poleg tega si je AU zastavila in nadgradila cilje OAE in s promocijo nadaljnjega dekolonizacijskega postopka dala večji pomen integraciji med državami članicami na vseh ravneh ter na vseh področjih okrepila sodelovanje z OZN. Tako je AU postala pomembna ustanova, ki je omogočila razpravo med državami članicami o različnih temah, ki se tičejo afriške celine. Danes AU obsega 53 držav članic oz. celotno celino z izjemo Maroka, ki je že pred tem zaradi spora z Zahodno Saharo izstopil iz OAE. V AU je okoli 768 milijonov prebivalcev, ki živijo na okoli 30 milijonih km². Povprečni BDP na prebivalca AU znaša 643 USD. Sedež organizacije je v Addis Abebi v Etiopiji. Čeprav so se ustanovitelji AU neposredno zgledovali po EU, je organizacija bolj podobna Britanski skupnosti narodov, tj. Commonwealthu (Prebilič, 2005: 163).

Temeljni in najvišji organ AU je skupščina AU, ki jo sestavljajo predsedniki držav in vlad držav članic, v njihovi odsotnosti pa ambasadorji. Skupščina se redno sestaja najmanj enkrat letno, občasno pa tudi na izrednih sejah, vendar se morata za sklic izredne seje izreči dve

tretjini držav članic. Skupščina sprejema vse strateške odločitve organizacije. Zasedanja so ohranila načela OAE, zato se vsako leto priredijo v glavnem mestu druge države članice, ki nato tudi prevzame predsedovanje AU za dobo enega leta (The Assembly, 2004: 1). Izven rednih in izrednih zasedanj skupščine AU se sklicujejo tudi zasedanja izvršnega sveta AU, ki ga sestavljajo ministri držav članic. Izvršni svet se srečuje vsaj dvakrat letno na rednih zasedanjih, pa tudi na izrednih, če to zahtevata dve tretjini držav članic (Prebilič, 2005: 162).

Komisija AU je temeljni stalni organ AU, sestavljen iz 8 komisarjev. Vsak izmed njih opravlja naloge s svojega delovnega področja in je vsaj v tem pogledu primerljiv s komisijo EU (Prebilič, 2005: 163).

Skupščina AU je s posebnim protokolom oblikovala vseafriški parlament, pri katerem bodo zastopani vsi interesi državljanov članic AU. Prvo zasedanje je bilo marca 2004. Parlament je izključno svetovalnega značaja in kot takšen ne more neposredno vplivati na sprejemanje odločitev AU. Države članice so v vseafriškem parlamentu zastopane povsem enakopravno ne glede na velikost, gospodarski pomen ali vojaško moč posamezne od njih. Vsaki državi pripada 5 poslanskih mest, od katerih mora vsaj enega zasedati ženska. Poleg tega morajo poslanci vseafriškega parlamenta odražati politično raznolikost oz. sestavo nacionalnih parlamentov. Mandat posameznega poslanca v vseafriškem parlamentu je neposredno vezan na mandat v nacionalnem parlamentu, ki predstavnike v parlament tudi izvoli. Sklepčnost vseafriškega parlamenta je vezana na navadno večino prisotnih poslancev. Sedež vseafriškega parlamenta je v mestu Midrand v Južnoafriški republiki (Prebilič, 2005: 163).

Z vidika reševanja varnostnih vprašanj in aktivnosti AU ima posebno vlogo direktorat za varnostna vprašanja, ki je neposredno podrejen komisiji AU oz. komisarju za mir in varnost. Naloga direktorata je ohranjanje miru, varnosti in stabilnosti s pomočjo koordinacije in medsebojnega sodelovanja držav članic ter preventivnega delovanja. V primeru oblikovanja mirovnih sil AU je direktorat zadolžen za neposredni dialog med enotami in administracijo AU (Prebilič, 2005: 163).

Zaradi obsežnih varnostnih izzivov se je AU odzvala s sprejemom protokola za ustanovitev Mirovnega in varnostnega sveta (v nadaljevanju MVS). MVS ima poseben svetovalni organ. Na podlagi njegovih priporočil se nato MVS odloči za sprejem tistih ukrepov, ki bodo bodisi

preprečili bodisi ustavili konflikt. Dodatno podporo daje MVS t. i. sistem zgodnjega opozarjanja, katerega nasveti so osredotočeni predvsem na preventivno diplomacijo. Jedro MVS pa so enote visoke pripravljenosti, ki so sestavljene na multilateralni osnovi, in sicer tako iz vojaškega kot iz civilnega osebja, primerne za hitro namestitvev na krizno območje. Za delovanje ima tudi svoje finančne vire. Njegov cilj je do leta 2010 oblikovati vsaj 5 mednarodnih in visoko pripravljenih brigad po teritorialnem načelu (sever, jug, vzhod, zahod in center afriške celine). (Prebilič, 2005: 168.)

Vprašanje, kdaj in kako intervenirati v primeru večjega konflikta in kršenja temeljnih določil UL AU ter človekovih pravic, ostaja zaenkrat dokaj nerešeno, saj ima lahko slabo izvedeno ali sploh neizvedeno posredovanje še dodatne negativne posledice za civilno prebivalstvo (kot npr. v Ruandi in Somaliji). V UL AU so sicer povsem jasno določena izhodišča, ki omogočajo poseg v notranje zadeve države članice, kljub temu pa ostajajo številni zadržki pred izvedbo posredovanja. Največkrat omenjeni razlog je t. i. mit o suverenosti in nedotakljivosti držav, kot ga dojemajo afriški predsedniki in vlade, ki oblast v številnih primerih razumejo kot osebno last.

Največja težava AU je financiranje. Že pri preoblikovanju OAE med 53 državami članicami več kot polovica ni nikoli plačala članarine, ki je bila za OAE temeljni vir prihodkov. Proračun OAE je znašal 31 milijonov USD, dolgovi številnih članic pa 43 milijonov USD (Hall, 2003: 2). Podobno je pri AU, za katero članarino redno plačuje le 16 držav članic. Preoblikovanje OAE v AU ni torej v ničemer spremenilo finančnih težav.

Za OAE je veljala protikolonizacijska usmerjenost in povezovanje afriških držav z namenom uveljavljanja človekovih pravic in odpravljanja rasnega razlikovanja – apartheida. AU vidi svojo usmeritev v tesnejšem medsebojnem sodelovanju vseh afriških držav v smislu odgovora na globalizacijski proces. Strategija AU vidi Afriko kot miren in napreden subjekt globalizacije, ki temelji na človekovih pravicah. Svoje cilje definira v pospeševanju političnih in družbenoekonomskih povezav, promociji miru, varnosti in stabilnosti, izpolnitvi pogojev za sodelovanje v globalnih procesih in mednarodnih pogajanjih (Prebilič, 2005: 166).

2.6 Humanitarna intervencija

Humanitarna intervencija predstavlja odstopanje od načela neintervencije »v zadeve, ki so po svoji vsebini pod domačo jurisdikcijo⁶ države«, zapisanega v členu 2(7) UL OZN. Holzgreffe (2003: 18) je zapisal, da je *humanitarna intervencija* »grožnja ali uporaba sile preko državnih meja s strani države (ali skupine držav) z namenom preprečitve ali končanja široko razširjenih in grobih kršitev temeljnih človekovih pravic posameznikov, ki niso državljani države, ki intervenira, brez dovoljenja, na teritoriju katere se uporablja sila«. ⁷

Mednarodna skupnost se vse pogosteje srečuje z vprašanjem, ali je humanitarna intervencija v notranje zadeve države spejmeljiva, če so človekove pravice kršene množično in na grozovit način. Grizold (2003: 12) pravi, da je »humanitarna intervencija ukrep, ki temelji na enem največjih splošno civilizacijskih dosežkov s konca 20. stoletja in je upanje človeštva za 21. stoletje«. Sklop človekovih pravic namreč uveljavlja kot univerzalne kategorije, ki so nad državo, nad nacijo in nad narodom, celo nad interesi lokalnega miru stoječe pravice.

V ozadju ponovno aktualnega vprašanja o humanitarni intervenciji sta tako dva koncepta, ki sta med seboj neločljivo povezana: koncept univerzalnih človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter koncept varnosti. Pojmovanje slednjega se razlikuje od države do države. Dokler mednarodni skupnosti ne bo uspelo oblikovati enotnega stališča, kaj varnost sploh je, za čigavo varnost si je treba prizadevati in kako, bodo tudi človekove pravice in temeljne svoboščine ponekod bolj in drugje mnogo manj spoštovane (Grizold, 2003: 13).

⁶ Kaj točno naj bi sodilo pod domačo jurisdikcijo oziroma med notranje zadeve držav, ni povsem določeno. Türk (1984: 204) med zadeve, ki jih ni mogoče uvrstiti med notranje, šteje obveznosti, ki izhajajo iz kognitivnih norm mednarodnega prava, zadeve, ki pomenijo ogrožanje mednarodnega miru, apartheid, človekove pravice in razlago mednarodne pogodbe, ter pri tem poudarja, da ta mednarodnopravni kriterij ni »dokončno izkristaliziran«.

⁷ Podobne definicije lahko zasledimo tudi drugje. Ellery Stowell je humanitarno intervencijo definirala kot »upravičeno uporabo sile zaradi zaščite prebivalcev druge države pred obravnavo tako samovoljno in vztrajno zlorabljaljočo, da presega omejitve znotraj katerih se domneva, da suveren deluje razumno in pravično« (Vesel, 2004: 2).

NA seminarju v Schevingenu je Nato leta 1999 humanitarno intervencijo opisal kot oboroženo intervencijo v drugi državi brez privoljenja te države, z namenom nasloviti (grožnjo s) humanitarno katastrofo, še posebej povzročeno z grobimi in obsežnimi kršitvami osnovnih človekovih pravic (Strategic Briefing Papers 2000).

Kolb (2003: 119) je zapisal, da je humanitarna intervencija »uporaba sile z namenom, da se ustavi ali nasprotuje množičnim kršitvam najbolj osnovnih človekovih pravic (še posebej množični poboji in genocid) v tretji državi, če žrtve niso državljani države, ki intervenira in jo ni pravno odobrila pristojna mednarodna organizacija kot npr. še posebej OZN preko VS. Takšna humanitarna intervencija ne pomeni nujno akcije ene države, ki intervenira, vendar mora biti enostranska.«

Najprej – kaj je intervencija? Ugledni avtor mednarodnih odnosov Hedley Bull (v Grizold, 2003: 13) jo je označil za »prisilno vmešavanje zunanjega akterja na področje pristojnosti sodne oblasti kakšne države ali širše neodvisne politične skupnosti.« Ker govori o prisilnem vmešavanju, njegova definicija vrednotno ni nevtralna, saj sugerira, da je prisilna in s tem že vnaprej označena kot negativen pojav. Zato bi jo bilo bolje označiti za »prisilno akcijo zunanjega akterja na področju pristojnosti sodne oblasti suverene države oziroma neodvisne politične skupnosti« (Grizold, 2003: 13).

Strnjeno povedano, je humanitarna intervencija (dalje HI) intervencija v notranje zadeve države z namenom, da se zaščitita varnost in blaginja njenih državljanov. Kot humanitarne intervencije lahko opredelimo le tiste intervencije, ki imajo res namen zgolj zaščititi varnost in blaginjo ljudi. Intervencije, katerih cilj je razkazovanje lastnega prestiža ali zagotavljanja varnosti svojim državljanom v tuji državi, niso humanitarne intervencije (Grizold, 2003: 14).

Argumenti, ki podpirajo humanitarno intervencijo, so pri različnih avtorjih oblikovani na osnovi štirih temeljnih podmen. Prvič, da imajo vsi ljudje enake moralne interese, potrebe in pravice, ki jih je potrebno spoštovati. Drugič, da mora država spoštovati interese in potrebe svojih prebivalcev. Tretjič, da pravice in interesi enih ljudi povzročajo dolžnosti drugim ljudem. In četrtič, da je humanitarna intervencija lahko uspešna. In argumenti, ki nasprotujejo humanitarni intervenciji: pravica skupnosti do politične samostojnosti, stabilnost mednarodnega reda, ter dejstvo, da intervencija navadno ni uspešna (neuspešnost je navadno posledica 4 dejavnikov: nepoznavanje notranjih zadev v državah, napačen motiv, upor različnih družbenih skupin in vojaških pomislekov proti intervenciji).

Čeprav ponujajo avtorji razlage in okoliščine, v katerih je intervencija opravičljiva (npr. Waltzer idr.) se ponujajo v razmislek naslednji razlogi, ki po Grizoldovem mnenju dajejo legitimnost humanitarni intervenciji v obstoječem mednarodnem sistemu. To je predvsem njen cilj – da zaščiti temeljne človekove pravice, če gre za primere suženjstva, etnocidov, zapiranja brez obsodbe, mučenja, umorov in drugih najtežjih kršitev, ki prestopijo okvir posamičnih ekscesov in postanejo množične. HI je v tem okviru dejansko politika odpravljanja posledic, ki je sprejeta po tem, ko so že bile oškodovane pravice ljudi. Zato je v vsakem primeru bolje preprečevati vzroke, ki vodijo do tovrstnega kršenja človekovih pravic, kakor pa jih reševati, ko se kršenje že pojavi (Grizold, 2003: 15).

2.7 Človekove pravice

Človekove pravice do obstoja, osebne svobode in zasledovanja popolnosti v moralnem življenju pripadajo – v strogem pomenu – naravnemu pravu, ki je nenapisano; naravno pravo je skupek stvari, ki se jih sme ali pa ne sme početi, kar nujno izhaja iz njih samih. Naravno pravo ali običajni način delovanja človekove narave, kot ga poznamo iz nagibov, je pravo, ki zavezuje vest, zato ker narava in nagibi narave izkazujejo razumsko ureditev (Maritain, 2002: 108-110).

Razvidno je torej, da termin »človekove pravice« zajema tiste pravice, ki jih imajo posamezniki zaradi človeškosti. Predstavlja legalno spoznanje o človeškem dostojanstvu in enakosti med vsemi ljudmi. Človekove pravice se smatrajo za nedeljive, neodtujljive in univerzalne. Nekatere izmed njih se lahko v času nemirov, vojn ali ostalih konfliktov omeji, toda kljub temu obstajajo minimalni standardi njihove zaščite in veljave, ki se ne smejo kršiti.

Konvencije o človekovih pravicah utemeljujejo pravice kot take, ki jih morajo vlade priznati ali ščititi za njihove državljane. Mednarodne konvencije natančno določajo, katere pravice ne smejo biti ne glede na okoliščine nikoli kršene. V mednarodnem humanitarnem pravu obstaja kategorija osnovnega jamstva (pravo v oboroženih spopadih) in se prekriva z mednarodnim pravom glede človekovih pravic z namenom, da se zagotovijo minimalni standardi za zaščito posameznikov v vseh okoliščinah. V primerih mednarodnih nemirov in napetosti je še posebej potrebno zatekanje k povezavi med človekovimi pravicami in humanitarnim pravom.

V vojnih situacijah se raje daje prednost kršitvam humanitarnega prava in ne toliko nasilju nad človekovimi pravicami. Mednarodno humanitarno pravo zagotavlja bolj specifične pravice posameznikov, vključno s pravico do obstoja. Natančno določa vsebino kršitev, do katerih lahko pride skozi različne kategorije vojnih zločinov ter zločinov proti človeštvu. Ponuja tudi oblike sodnega in nesodnega zatekanja, ki ni na voljo preko mehanizmov človekovih pravic. V primerih, ko kršenje človekovih pravic in nasilje nad posamezniki ni enostransko dejanje, temveč je povzročeno in povezano s kontekstom politike genocida, zločinov proti človeštvu ali vojnih zločinov, statut MKS utemeljuje, kateri se nanašajo nanj (Internet 8).

Človekove pravice v Sudanu so bile kršene množično in v vseh oblikah. Podrobneje bom kršitve predstavila v naslednjih poglavjih.

3. REPUBLIKA SUDAN

REPUBLIKA SUDAN

Uradno ime države je Ćumhūrīyya as Sūdān, njen geografski položaj je v SV Afriki ki, na S meji z Libijo in Egiptom, na Z s Ćadom in Centralnoafriško republiko, na J z Zairom, Ugando in Kenijo, na V pa z Etiopijo in Eritrejo; Severno od tod sega tudi do obale Rdečega morja (Chapman in Baker, 2004:165).

Zemljevid 3: Splošna karta Sudana

3.1 Naravne razmere

Sudan je največja afriška država (2.505.813 km², S–J 2100 km, V–Z 1600 km). Obsega toliko, kot Francija in Nemčija skupaj ali četrtnina ZDA. Srednji del je velika in razpotegnjena pokrajina z enakim imenom Sudan. Vleče se od Atlantskega oceana do Etiopskega višavja in se deloma pokriva s Sahelom. V notranjosti države – Beli Nil jo ločuje na V in Z del – prevladujejo obsežne ravnice, na obmejnih območjih pa je več višjega sveta. Na SV Rdečemorsko gorovje (do 2259 m) ločuje ozko priobalno ravnico ob Rdečem morju od Nubijske puščave. V pokrajini Dārfūr na Z se vzpenja do 3088 metrov visoko bazaltno gorovje Jabal Marrah. JZ rob kotline sestavlja sicer neizrazit hrbet Azande (do 800 m), vendar pomembna razvodnica med porečjema Nila in Konga. V J delu države, v pokrajini Sudd, so obsežna poplavna in zamočvirjena območja. Tam se Nil v zgornjem toku (Beli Nil) združi v reko Ghazal (Bahr al Ghazāl) in Sobatom. V bližini meje z Ugando, na skrajnem J države, se vzpenja gorovje Imatom, podaljšek Vzhodnoafriškega višavja. Tam je tudi najvišji vrh v državi, 3187 metrov visoka gora Kinyeti. Tropsko podnebje s primesmi subtropskega je na S vroče in sušno, na J pa vroče in vlažno. Količina padavin se hitro zmanjšuje od 2000 mm na leto na J (deževna doba, od aprila do novembra) do manj kot 100 mm na skrajnem S. Največ padavin pade pozimi le na obali Rdečega morja, to pa kaže na sredozemske značilnosti podnebja. Povprečna mesečne temperature so 24–32° C (Veliki splošni leksikon, str: 4143, 4144).

Sudanska vegetacija je zelo pestra, od severa proti jugu pa obsega: popolno puščavo na skrajnem severu, trajne peščine in sipine, polpuščavske trave in trnasto grmičevje, akacijev gozd in grmovnato rastje, gozdnato pokrajino, ki je v glavnem izpeljana iz deževnega gozda, travnato območje z drevjem, prehodno območje iz gozda v grmičevje, travnato območje s polvodno vegetacijo, nižinski deževni gozd in travnike, listnato grmičevje in goščavje in sahelskogorato vegetacijo. Sudan ima v glavnem prostrane ravnine ali zglajeno zemljo na jugu, ilovico v centralnih regijah in pesek na severu in zahodu ilovnato savano in gozdnato savano na pesku ter poplavno območje in gorsko vegetacija na severu. Sušna in polsušna območja predstavljajo 60 % državnega območja. Puščava pokriva okrog 700.000 km² ali več kot ¼ države. Deževna savana na pesku pa obsega 122.000 km².

Sahel (arab., 'breg, brobje') je za Sudan pomembno območje tako agrikulturno kot ekonomsko, zato podrobneje predstavljam njegov pomen. Je prehodni pas med polsušnimi travnatimi puščavami (polpuščavami) v severni Afriki in odprtimi gozdnimi pokrajinami in vlažnimi tropskimi savanami na jugu (obsega 5,4 milijone km² in naseljuje 50.000.000 milijonov prebivalcev) (Internetni 9). Je eno izmed najbolj ekološko degradiranih območij na svetu, ki mu grozi desertifikacija.⁸ Zaradi razmeroma skromnih padavin (v sudanskem sahelskem območju od 800–1200 mm) v zadnjih desetletjih in hitrega naraščanja prebivalstva se raven talnice znižuje, prej rodovitna zemljišča pa prekriva pesek. Najbolj pogubne so bile suše v obdobjih med 1968–73 in 1982–84, ko so območje prizadele lakota in kužne bolezni ter posledično večja umrljivost.

Številni nomadi so po izgubi svojih čred zapustili območje in se preselili v mestna središča na jugu. Prebivalstvo v mestih narašča in s tem povzroča še večje napetosti. Na tem mestu velja omeniti dodaten faktor, ki križa interese med prebivalci severa in juga ter Darfurja – katastrofalne suše namreč preprečujejo rast pridelka in posledično povzročajo lakoto in visoke cene živil. Ravno tako kot želja po prevladi nad naftnimi viri, krizo povzroča želja po prevladi nad rodovitnimi območji, vloga Sahela pa zaradi vedno manjše rodovitnosti tudi v Sudanu upada. Suše so najbolj prizadele prebivalstvo na severu države in razselile ljudi proti jugu, kar je povzročilo trajno duševno in kulturno škodo. Klimatske spremembe pa so stopnjevale tudi nemoč države, da oskrbi zadostne zaloge hrane za sestradano ljudstvo.

⁸ Desertifikacija (iz lat. desertus, 'neposeljen, prazen'), širjenje puščave ali puščavi podobnih razmer na polpuščavskih robnih tropskih območjih zaradi poškodovanja ali uničenja občutljivega ekosistema na obrobju puščave z nepravilnim delovanjem (krčenje gozda, razmeram neprilagojeno poljedelstvo, pretirana paša) (Veliki splošni leksikon, 1997: 807).

Zemljevid 3.1: Relief Sudana in prikaz Sahela

Sahel poteka skozi darfursko pokrajino in se dviga od vzhodne meje s Čadom do zahodne meje z Eritrejo.

3.2 Prebivalstvo

Sudan ima 35.079.814 prebivalcev, gostota prebivalstva pa je 14 prebivalcev na km². Letna rast prebivalstva je 3 % in je trend, ki se na 23 let podvoji. Na tisoč ljudi se rodi 38 dojenčkov in umre 12 ljudi. Ženske povprečno rodijo 6 otrok, v obdobju do 4 let umre 78 otrok na tisoč novorojenih, od 100.000 mater pa jih 660 umre pri porodu. Pričakovana življenjska doba Sudancev je 57 let (moški 56 let, ženske 58 let). Sudan in celoten afriški kontinent ima visoko stopnjo mladega prebivalstva; tako je v Sudanu 45 % ljudi starih od 0 do 14 let, 50 % od 15 do 59 in 5 % starejših od 60 let (Internet 10). Demografske analize so potrdile neposredno povezavo med številom mladega prebivalstva, življenjskim standardom in pojavom državljanskih vojn. Pri tem je med prebivalci najbolj pomembna kategorija odraslih moških med 15 in 29 letom. Ta skupina je v državah v razvoju najbolj izpostavljena brezposelnosti in hkrati najbolj stremi k lastni samostojnosti, potrditvi lastne identitete, določitvi svojega mesta v družbeni hierarhiji in končno k oblikovanju lastne družine. Posledično je možnost državljanske vojne v državah, kjer je več kot 40 % prebivalcev v skupini moških med 19 in 29 leti, 2,3-krat večja kot v vseh ostalih državah (Prebilič, 2005: 169, 170).

Število urbanega prebivalstva držav v razvoju se je izjemno hitro povečalo. Tudi Kartum hitro postaja eno večjih svetovnih mest, saj v glavnem mestu živi kar 31 % prebivalstva (leta 1970 jih je živelo 16 %), urbanizacija je 36 %, letna rast urbanizacije pa je 7 %. Precej ljudi je zbežalo v mesta zaradi državljanske vojne na jugu. V mesta se poleg beguncev priseljujejo tudi pripadniki nomadskih ljudstev, ki so jih v zadnjih dveh desetletjih prizadele katastrofalne suše. Živinorejskih nomadov je še okrog 10 % od celotnega prebivalstva v državi (Internet 10). Ker so mesta privlačna predvsem za mlade, se tu koncentrirajo tudi že omenjeni spremljajoči dejavniki, ki ustvarjajo morebitne konflikte. Tako se države, ki imajo povprečno letno rast urbanega prebivalstva za več kot 4 %, soočajo z 2-krat večjo verjetnostjo državljanske vojne (Prebilič, 2005: 170).

Struktura prebivalstva je pestra sudanskih Arabcev je 49,1 %, ljudstev Dinka 11,5 %, Nube 8,1 %, Beja 6,4 %, Nuer 4,9 %, Azande 2,7 %, Bari 2,5 %, Fur 2,1 %, Šiluk 1,7 % in Lotuko 1,5 %. Tujcev je 2 % in ostalih 1 %. Na severu doline Nila živi staro ljudstvo Nubijci. Na jugu države prevladujejo črna ljudstva, predvsem Niloti (Dinki, Nuerci, Šiluki) in Sudanidi. Nubijsko hribovje v pokrajini Kordofan, ki je osrčje države, naseljujejo priseljeni Nubi,

pokrajino Darfur Furci, Rdečemorsko gorovje pa etiopski Bedži. Poleg omenjenih je tam še nekaj tisoč Evropejcev ter številni begunci iz sosednjih držav, predvsem iz Etiopije (kjer je ravno tako državljanska vojna). Več kot 70 % ljudi je sunitov (vsi Arabci v severnem delu), črnici na jugu so pripadniki tradicionalnih naravnih verstev ali pa kristjani (predvsem katoličani; majhni skupini protestantov in koptov). (Internet 10.)

Izobraževalni sistem je slabo razvit, tako da je nepismenih še vedno 54 % odraslih. Šole kljub uradni splošni šolski obveznosti številni otroci ne obiskujejo (osnovno šolo obiskujejo otroci od 6 do 11 let, udeležba je 51 %, srednjo šolo obiskuje 16 % otrok, višje ali visoko šolstvo obsega 2 % ljudi), vendar pa so glede tega med posameznimi deli države precejšnje razlike (Veliki splošni leksikon, str: 4143, 4144) (Internet 10). Uradni jezik je arabski, poleg tega pa se uporablja še angleški jezik in plemenski jeziki.

Dostop do pitne vode ima 50–75 % prebivalstva. Po ocenah iz leta 2005 je 420.000 ljudi okuženih z AIDS-em, kar je 1,6 % odraslega prebivalstva. Med njimi je 250.000 okuženih žensk, 50.000 otrok po statističnih podatkih do konca leta 2005. Letno pa AIDS zahteva 40.000 smrtnih žrtev (Internet 10). Zaradi razširjenost AIDS-a in visoke stopnje umrljivosti otrok je najbolj prizadeta reproduktivna in produktivna skupina prebivalstva. Ocena vplivnosti tega dejavnika na izbruh državljanske vojne ni mogoča, ker se akumulacija okuženih in s tem morebitnih posledic šele izvaja. Kljub temu je povsem jasno, da ta dejavnik deluje zelo destabilizacijsko, saj neposredno siromaši državo, povečuje socialne razlike in povzroča nezadovoljstvo državljanov.

3.3 Državna ureditev

Sudan postane neodvisna država 1. januarja 1956. Vladni sistem je predsedniški, parlament Majlis Watani pa je enodomen in ima po ustavi 450 članov (kjer je 300 poslancev neposredno izvoljenih, 150 poslancev pa je izvoljenih posredno preko narodne konference – na osnovi socio-geografske razdelitve), za glavnga govornika parlamenta je bil izbran Hassan Al Turabi, ki je tudi ustanovitelj narodne islamistične fronte (NIF – National islamic front. Parlament je izvoljen za obdobje 4 let, in ima 21 ženskih predstavnic, kar je 5,25 %. Trenutni predsednik je po neodvisnosti Sudana kot 7. po vrsti od leta 1989 Omar Hassan Ahmed Al Bashir. Vsi državljani po dopolnjenem 21. letu pa se lahko od leta 1973 udeležijo svobodnih volitev.

Vsak državljan ima pravico, da kandidira kot predsednik, edini pogoj je, da je kandidat pismen. Pri strankarski pripadnosti ni nobenih omejitev (Internet 11).

Veje oblasti so izvršna, zakonodajna in sodna. Izvršna oblast je v rokah predsednika, ki je obenem tudi ministrski predsednik, državni voditelj, voditelj parlamenta in poveljnik ter šef oboroženih sil. Izvršna oblast vključuje tudi prvega podpredsednika in podpredsednika. Po podpisu mirovne pogodbe leta 2005 položaj prvega podpredsednika izberejo SPLA/M. Zakonodajno oblast ima parlament. Parlamentarni gornji dom ima 450 predstavnikov v razmerju 70/30 (70 % sever, 30 % jug). Parlament ima ravno tako spodnji dom (in ni neposredno vključen v parlament), ki je svet provinc (Council of states, dalje CS) in je sestavljen iz dveh predstavnikov iz vsake od 26 provinc, vključno z dvema opazovalcema iz Abyeja (most, ki loči sever in jug Sudana). Sodno oblast tvorijo višje sodišče, minister za pravosodje, generalno pravno zastopništvo ter državna in posebna sodišča.

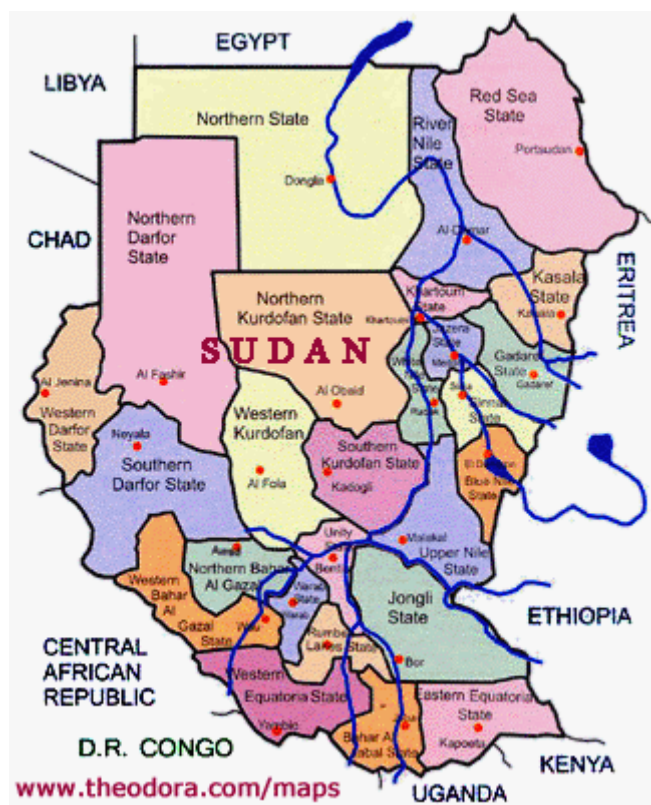
Trenutno je v Sudanu več političnih strank tako na severu kot jugu. Vendar so bile vse stranke leta 1989 z novoizvoljenim islamskim predsednikom (Bashir) in njegovim udarom prepovedane. Ponovno so se lahko tvorile po letu 2000. Nekatere stranke so samovoljno v izgnanstvu. Državni proračun je bil leta 2004 ocenjen na 7,6 milijonov \$, za obrambo pa je vlada prispevala 40 % BNP (Internet 11).

Začasna vlada je bila januarja 2005 ustanovljena z obsežnim mirovnim sporazumom, ki predpisuje, da se mora islamistična oblast deliti tudi z ustanovitelji južnih uporniških skupin, po načelu 70/30 do naslednjih volitev leta 2008. Začasno narodno ustavo (Interim national constitution, dalje INC) so sprejeli 6. julija 2005, ki je osnovala nacionalna ustavna komisija. Ravno tako ima ustavo vlada južnega Sudana, ki je bila sprejeta decembra 2005 in je prilagojena nacionalni ustavi. Trenutno začasni parlament pa temelji na geografskih, strokovnih, kulturnih, etičnih in religioznih osnovah (Internet 11).

Administrativno porazdelitev (od leta 1991) torej tvori 26 avtonomnih provinc, kjer ima vsaka provinca svojega guvernerja, ki ga določi predsednik skupaj z zveznim kabinetom in zvezno zakonodajno skupščino. Na lokalni ravni državljani volijo Ljudski odbor. Ljudski odbor je del Kongresnega sveta, ki oblikuje lokalno politiko in izvoli Administrativni svet, ki dobi mandat za izvrševanje politike, ki jo oblikuje Kongresni svet. Iz lokalnega Kongresnega sveta in

Administrativnega sveta so izvoljeni člani za Svet provinc. Svet provinc pa izvoli člane za Kongres pokrajin člani ravno tako prihajajo iz Sektorskih konferenc (ekonomska, socialna, kulturna, mladinska, študentska in ženska konferenca).

Pokrajinska vlada ima naslednje pristojnosti in odgovornosti: volitve v provincah, državno varnost, pokrajinski in lokalni razvoj in usklajevanje s pomočjo zveznega planiranja, pokrajinske davke, ki so urejeni tako, da gre določen delež v državno blagajno, dalje, obmejno trgovanje znotraj določil državnega prava, kmetijstvo in gozdarstvo, turizem, razvoj vodnih virov in pašnikov, zdravstvo, šolstvo, ustanovitev organov lokalne oblasti, lokalno časopisje in razvoj lokalnih skupnosti (Internet 11).

Zemljevid 3.3: Prikaz sudanskih provinc

Sudan ima 28 provinc, ki posamezno niso samostojne, tako na primer kartumska regija obsega 6 provinc, darfurska regija ravno tako 5, južna regija 10 provinc in vzhodna regija 7 provinc.

3.4 Gospodarstvo

Zaradi dolgotrajnih spopadov so gospodarske razmere katastrofalne. Sudanska denarna valuta je sudanski dinar (SDD). Fiskalno leto poteka od 1. 1. do 31. 12. v letu. BDP znaša 19 milijard \$ (ali 300 \$ per capita), letna rast BDP znaša 6,4 %, BDP na prebivalca pa znaša 490 \$. Človeški razvojni indeks je 0,439, kar Sudan uvršča na 138 mesto razvitosti držav (dostop do telefonskega priključka ima 9 ljudi od 1000, radijske frekvence pa dosega 250 od 1000 ljudi, cirkulacija časopisja je 23 od 1000 ljudi, 3 ljudje od 1000 pa imajo dostop do računalnika). Delovno aktivnih je 30 % žensk. Letna rast inflacije je 9 %. Populacije pod mejo kupne moči je 35 %. Uvoz znaša 5.028 mld \$ (uvažajo predvsem hrana, industrijsko blago, rafinerijska in transportna oprema, zdravila, tekstil..) glavni dobavitelji so EU, Kitajska, Malezija, Kanada, VB, Italija, Nemčija in Savdska Arabija. Izvoz pa znaša 6.989 mld \$ (ali 524 \$ per capita, predvsem nafta, bombaž, živina, arašidi, gumi arabikum, sladkor ...). Glavna tržišča izvoza so Egipt, perzijske in zalivske države, Savdova Arabija, Malezija, Kitajska in Južna Koreja (Internet 10).

Temeljna dejavnost je kmetijstvo, ki zaposluje okrog 63 % aktivnega prebivalstva in prispeva skoraj celotno vrednost izvoza (obsega tudi 35 % celotnega BNP). Zaradi spopadov in dolgotrajnih suš v južnih provincah je pridelek okrnjen že od leta 1987. Osrednji območji tradicionalnega kmetovanja brez umetnega namakanja sta pokrajini Kordofan in Darfur (proso, pšenica, koruza, sezam, arašidi in melone). Središče poljedelstva (namakanje) je pokrajina Gezira pred sotočjem Belega in Modrega Nila med obema rekama južno od Kartuma. Največji del bombaža in arašidov, pridelanih na tem območju, izvozijo (približno tretjina celotne vrednosti izvoza v državi), pomembne pa so tudi pšenica, sladkorni trs in zelenjava. Pridelek nasadov datljevih palm je namenjen predvsem domačemu tržišču. Sudan ima z Egiptom pogodbo o izkoriščanju vode iz Nila. Pogodba natančno določa, koliko vode je dovoljeno porabiti. Najpomembnejša območja za živinorejo (govedo, ovce, koze, kamele) so savane na zahodu in v osrčju države (Internet 10).

Na jugovzhodu države so bogata nahajališča nafte, vendar so zaradi vojaških spopadov za zdaj še neizkoriščena. Dnevno proizvedejo 1.500.000 litrov nafte, izvozijo pa jo 1.000.000 litrov na dan. Rezervo pa ocenjujejo na 5,90 mld litrov. Predelovalna industrija je skoraj v celoti v Kartumu. Sestavljajo jo živilska, tekstilna, lesna in kemijska podjetja.

Prometne komunikacije obsegajo 73.577 km, od katerih je asfaltiranih cest 36 % in od katerih ni nobene avtoceste. Na 1000 ljudi je 7 avtomobilov. Železniški tirov je 4764 km. Notranjih plovnih vodnih poti je 5310 km. V prometu imajo vodilno vlogo državne železnice, a so omejene le na severni del države. Cestno omrežje sestavljajo predvsem utrujene makadamske ceste in poti; vse leto so prevozne le na severu, na jugu pa samo v sušnem obdobju. Kartum in edino pristanišče Port Sudan ob Rdečem morju povezujeta železnica in asfaltna cesta. Najpomembnejša prometna pot v težko prehodnih območjih na jugu je reka Beli Nil. Mednarodno letališče je pri Kartumu (Internet 11).

3.5 Kratek pregled splošne zgodovine

Zgodnja zgodovina

Skozi starodavno zgodovino je bilo območje, ki sedaj obsega severni Sudan poznano kot Nubija. Egipčani in mediteranska ljudstva so to območje imenovali kar Etiopija (izraz se je uprabil zaradi temne polti prebivalstva). Območje doline Nila, ki leži v današnjem Sudanu, je v antiki obsegalo tri kušitske kraljevine: prvo z glavnim mestom Kerma (2400–1500 pr. Kr.) drugo, ki je bila skoncentrirana okrog Napata (1000–300 pr. Kr.), in kraljevino Meroe (300 pr. Kr.–300 po Kr.) (Internet 12).

Na vsako od kraljevin je močno vplival faraonski egipčanski imperij tako kulturno, ekonomsko, politično kot vojaško. Kušitska kraljevina je tekmovala z Egiptom do te mere, da so med poznim obdobjem antične egiptovske zgodovine kralji iz Napate osvojili in združili Egipt. Ti kralji so vladali kot faraoni 25. dinastije. Eden izmed pomembnejših je bil Taharga, ki je bil vpleten v vojno z napredujočimi Asirci. Med tem obdobjem so bile zgrajene nubijske piramide.

Meriotki imperij je izginil v 4. stoletju našega štetja. V 6. stoletju je skupina treh krščanskih držav zavzela Nubijo. Večina severnega Sudana je bila nobatijska, južneje od prvega slapa Niala. Makurija je bila locirana polega stare Dangle, kraljevina Alodija je bila okrog Sobe ob Modrem Nilu. Nobatija se kasneje združi z Makurijo (Internet 12).

Vpad islama

Islam je zavzel Egipt leta 640 in se širil južneje. Okrog leta 652 je voditelj Egipta vpadel vse do Dngolije, kraljevine v severnem Sudanu. Egipčani so se srečali z žilavim odporom lokalnega prebivalstva. Zato so zmanjšali svojo ofenzivnost in obojestransko (Arabci in Makurci) podpisali pogodbo z imenom bagt. Pogodba ni bila kršena okrog 700 let. Območje med Nilom in Rdečim morjem je bilo bogato z zlatom in smaragdi, kar so arabski rudarji začeli izkoriščati. Okrog leta 970 je egiptovski poslanik Ibn Sulaym prišel v Dongolijo in kasneje napisal račun (to je najpomembnejši vir tega obdobja). Kljub bagtu je severni Sudan postajal vedno bolj islamiziran in arabiziran; Makurija razpade v 14. stoletju, Alodija pa izgine nekoliko kasneje (Internet 12).

Mnogo manj je poznana zgodovina južnega Sudana. Zdi se, da je bil dom mnogim različnim nomadskim plemenom. V 16. stoletju je eno od teh plemen, poznano kot Funj, migriralo severneje in združilo Nubijo ter formiralo kraljevino Sennar. Funjski sultani so se hitro spreobrnili v muslimane in tako se je vera počasi utrjevala. V istem času je na zahodu zrasel darfurski sultanat. Med kraljevino in sultanatom so Tagali ustanovili provinco nubskih gora.

Gospodarstvo Sudana je bilo fevdalno in je temeljilo na suženjstvu, ki je podpiralo vladajoč razred Jellaba. Jellaba so bili arabski trgovci, ki so v Sudan že prišli kot muslimani. Trgovali so okrog, vendar v Sudanu niso zgradili nobenih industrijskih ali produkcijskih kapacitet. Skozi stoletja je bilo ujetih na milijone sužnjev, ki so jih prodajali na Bližnji Vzhod in v Ameriko. Prodaja sužnjev je naredila južno črnsko ljudstvo sovražno nastrojeno proti islamu. Jug je ščitil svoj del ozemlja, da se islamizem ne bi širil tudi tu (Internet 12).

19. stoletje (turška vladavina)

V letih 1820–21 so egipčansko-otomanske sile osvojile in združile severni del države. Nova vlada je bila poznana kot turkijahi ali turški režim. Stremeli so k odpiranju novih trgov in k virom naravnih virov. Zastrupili so mnoga barja in močvirja Sudda in se širili globlje na jug države. Čeprav so si Egipčani lastili celoten današnji Sudan skoraj celo 19. stoletje in ustanovili provinco Ekvatorija v južnem Sudanu, je bilo težko ustanoviti učinkovit nadzor nad območjem, ki je ostalo območje fragmentiranih plemen, ki so jih pogosto napadali napadaleci

na sužnje. V zgodnjih letih turkijaha so britanski misijonarji potovali od tam, kjer je danes Kenija, v Sudd, da bi spreobrili plemena v kristjane.

V 80. letih 19. stoletja so evropski pobudniki proti trgovanju s sužnji povzročili ekonomsko krizo v južnem Sudanu, ki je povzročila nenaden vzpon mahdijskih sil (Internet 12).

Mahdizem in kondominij

Leta 1881 se je verski voditelj Muhammad Ibn Abdalla proglasil za Mahdija ali "pričakovani", in začel versko križarsko vojno, da bi združil plemena v zahodnem in centralnem Sudanu. Njegovi privrženci so se imenovali "Ansarji", ime uporabljajo še danes in so združeni v največje politično združenje Umma stranko, ki jo vodi naslednik Mahdijev, Sadiq Al Mahdi. Ker so izkoristili razmere, otomansko izkoriščanje in njihovo slabo administracijo, je Mahdi udaril z narodnim uporom na Kartum leta 1885, v katerem je bil ubit britanski general Charles George Gordon. Mahdi pa je po tem dogodku kmalu umrl, vendar je "njegova" država preživela do premoči anglo-egipčanskih sil pod lordom Kitchenerjem do leta 1898. Sudan je bil proglašen za kondominij leta 1899 pod britansko-egipčansko administracijo. Glavni voditelj v Sudanu je bil določen s Kedralovim odlokom, pod britansko krono. Britanski imperij je oblikoval politiko Sudana in podpiral večino sudanskih visokih uradnikov. Leta 1885 berlinska konferenca določi meje Sudana, kot jih poznamo danes (Internet 12).

Evropski kolonizem

Leta 1892 je belgijska ekspedicija zahtevala dodelitev dela južnega Sudana, ki je postal znan kot Lado enklava. Lado enklava je bila uradno del belgijskega Konga. Sporazum iz leta 1896 med Veliko Britanijo in Belgijo je belgijsko območje po smrti kralja Leopolda II leta 1910 dobila Velika Britanija (Internet).

V istem obdobju je tudi Francija zahtevala več območij: Bahr el Ghazal in zahodni gornji Nil do Fashode. Od leta 1896 so imeli na teh območjih trdno administracijo in so načrtovali priključitev sudanskih območij francoski zahodni Afriki. Razvil se je mednarodni konflikt, poznan kot fašodski incident med Francijo in Veliko Britanijo za ta območja (Internet 12).

Od leta 1898 sta Velika Britanija (dalje VB) in Egipt vodila celoten današnji Sudan, vendar sta bila severni in južni Sudan vodena kot ločeni koloniji. V zgodnjih 20. letih 20. stoletja so Britanci zahtevali bližnjepokrajinski predpis, ki je določal, da je za prehod med pasovoma potreben potni list. Dovoljenje je veljalo le v primeru posla. Predpis je predpisoval tudi popolnoma ločeno administracijo.

Na jugu so bili uradni jeziki: angleški jezik, dinka, bari, nuer, latuko, šiluk in azande, medtem ko sta se na severu uporabljali le angleščina in arabščina. Na jugu so zavračali islam, tam so bili krščanski misijonarji, ki so lahko uradno opravljali svoje delo. Kolonialni voditelji južnega Sudana so bili člani kolonialnih konferenc v vzhodni Afriki, ne v Kartumu, in so upali, da bodo lahko Sudan priključili svojim dotedanjim kolonijam v vzhodnem delu Afrike (Internet 12).

Britanci so se večinoma osredotočali na razvoj gospodarstva in infrastrukture na severu. Politična določila za jug so zaostajala za severnimi in so se začela uresničevati šele po prihodu Britancev. Vendar so imeli do leta 1920 na jugu zelo majhno moč oblasti.

Z namenom ustanoviti oblast na severu so Britanci podprli oblast Ali Al-Mirghanija, glavarja Khatmije, in Sayida Abd Al-Mahdija, glavarja Ansarjev. Ansarska sekta je kasneje postala Umma stranka, Khatmija pa je izvor Demokratične unionistične stranke (Internet 12).

Leta 1943 Britanci prično pripravljati sever za samovladanje. Ustanovili so svetovalni svet, za svetovanje pri vladanju 6 severnim provincam, ki so: Kartum, Kordofan, Darfur ter Vzhodna, severna in provinca Modrega Nila.

Leta 1946 britanska kolonialna oblast oblikuje politiko, da združi severni in južni del Sudana pod eno oblast. Južnosudanske oblasti so bile o tem obveščene na jubski konferenci leta 1947. Od leta 1948 je 13 delegatov, izbranih z britanskimi oblastmi, predstavljalo južni del Sudana v zakonodajni skupščini (Internet 12).

Mnogo južnih Sudancev se je počutilo prevaranih, ker so bili v glavnem izključeni iz nove vlade. Jezik nove vlade je bil arabski, birokrati in politiki iz južnega Sudana pa so bili izurjeni

v angleškem jeziku. Izmed 800 novih vladnih pozicij, ki so jih izpraznili Britanci leta 1953, so bili le 4 podeljene jugu.

Politična struktura juga prav tako ni bila dobro organizirana kot politika severa. Politično razvrščanje in stranke iz juga niso bile predstavljene na različnih konferencah in niso bile tvornice modernega Sudana. Kot odziv na to, mnogo prebivalcev južnega dela, Sudana ne priznava kot legitimno državo.

Kolonizacija je pustila velike posledice, ki so se odrazile v 2 državljanskih vojnah takoj po neodvisnosti Sudana (1. 1. 1956), posledice pa so vidne še danes, saj je jug še vedno zapostavljen in nima enakih možnosti pri političnem oblikovanju države, saj se prebivalci smatrajo kot drugorazredni državljani (Internet 12).

Neodvisnost

Februarja 1953 VB in Egipt skleneta sporazum o sudanskem samovladanju in samoodločnosti. Pričelo se je tranzicijsko obdobje nasproti neodvisnosti, ki se je začelo z ustanovitvijo prvega parlamenta leta 1954. Sudan tako doseže neodvisnost 1. 1. 1956 z začasno ustavo. ZDA so bile med prvimi, ki so priznale Sudan. Arabsko voden Kartum je kršil obljube jugu, da bo vzpostavil zvezni sistem, kar je vodilo v upor južnih vojaških oficirjev, ki so zanetili 17-letno državljansko vojno (1955–1972). V prvem obdobju je bilo v pokolih pobitih na stotine severnih birokratov, učiteljev in drugih uradnikov, ki so delovali na jugu (Internet 12).

Nacionalna unionistična stranka (National Unionist Party – dalje NUP) je pod predsednikom Ismailom Al-Azharijem tvorila prvo vlado, ki je bila kmalu nadomeščena s koalicijo konzervativnih sil. Leta 1958 je sledilo obdobje gospodarskih težav in političnih preobratov, kar je ohromilo javno administracijo. Vojaški poveljnik Ibrahim Abboud je strmoglavil parlamentarni sistem s krvavim udarom. Vendar tudi Abboud ni držal obljube, da bo oblast vrnil civilni vladi. Ljudski odpor do vojaškega vladanja je vodil v mnoge nemire in stavke v letu 1964, kar je vojsko prisililo, da opusti vladanje. Abboudov režim je zdržal do začasne vlade, vzpostavljene aprila 1965, ki so jo vodile Umma stranka in Nacionalne unionistične stranke pod premierjem Muhammedom Ahmadom Mahjoubom. Med leti 1966 in 1969 je

imel Sudan številne vlade, ki so se dokazale kot nesposobne oblikovati stalno ustavo. Ravno tako so imele te vlade težave s soočanjem s problemi strankarstva ter gospodarko stagnacijo in etničnim razkolom (Internet 12). Tem obdobjem sledijo še Nimeirejevo obdobje od leta 1969 dalje in dve državljanski vojni, ki jih bom podrobneje opisala v sledečih poglavjih.

4. SUDANSKE DRŽAVLJANSKE VOJNE

Državljska vojna v Sudanu je najpogosteje označena kot konflikt med muslimani in kristjani, Arabci in Afričani ali med severom in jugom. Delitev na sever in jug ostaja glavna značilnost in vir napetosti med pretežno črnkim afriškim prebivalstvom krščanskih ali tradicionalnih afriških verovanj in pretežno arabskim prebivalstvom muslimanske vere na severu države. Pomembne značilnosti omenjene delitve se kažejo tudi v nenehnem izkoriščanju južnega dela Sudana s strani vladajoče arabske elite, ki izkorišča zalogo nafte za svoje potrebe, ter v vsiljevanju kulturnih in verskih vzorcev arabskega islamskega prebivalstva. Z vidika vpliva primarnih surovin na izbruh državljanske vojne v Sudanu sta pomembna dva dogodka, ki sta obstoječo delitev sever – jug le še poglobljala, in sicer gradnja kanala Jonglej in ustanovitev nove države Unity state (Internet 13).

Čeprav v analizah vpliva primarnih surovin na verjetnost izbruha državljanske vojne prevladujejo predvsem mineralni viri, nafta in les, pa glede na dejstvo, da voda predstavlja eno ključnih strateških surovin v današnjem času, lahko trdim, da so primarne surovine (voda) na določen način vplivale na povečanje že obstoječe delitve sever – jug in posledično na izbruh konflikta v Sudanu. Jug je mnogo bolj bogat z naravnimi viri kot sever, vendar pa si sever prilasča dobiček od virov in jih izkorišča za svoje interese, predvsem pa hočejo to zemljo obržati zase in tja naseljevati svoje ljudi.

Leta 1973 Sudan in Egipt skleneta sporazum in pričneta izdelovati projekt kanal Jonglej, ki bi omogočil preusmeritev voda Belega Nila v sosednji Egipt. Gradnja kanala se prične brez zadostnega oziroma ustreznega posvetovanja in sodelovanja lokalnega prebivalstva. Prebivalstvo je močno nasprotovalo graditvi kanala zaradi naslednjih razlogov: kanal bi močno spremenil njihov način življenja še, posebej pastirskih plemen, saj bi onemogočil gibanje živine in divjih živali ter razdelil lokalne skupnosti; poplavljanje kanala med vlažnim obdobjem bi zahtevalo preseljevanje številnih vasi; špekulacije o velikem številu Egipčanov (1.000.000), ki naj bi se naselili na območju graditve kanala, bi povzročile strah pred vnovično okupacijo juga s strani Egipta; strah, da bo spremenjena ekologija močvirnatega območja povzročila širjenje mehaniziranega kmetijstva na njihova območja (Goldsmith, Abura, Switzer: 2002: 204). Gradnja kanala je torej nedvomno vplivala na povečanje nezadovoljstva med lokalnim prebivalstvom in na poglobljanje že obstoječe delitve sever-jug.

Številni strahovi so se pozneje izkazali kot upravičeni in prebivalci juga so imeli gradnjo kanala za vnovičen poizkus izkoriščanja s strani severa države in Egipta. Leta 1983-1984, kmalu po izbruhu konflikta, so SPLA/M na območje gradnje kanala povzročili prekinitve gradnje (Goldsmith, Abura, Switzer: 2002: 205). Če imamo torej vodne vire za primarne surovine, je na podlagi podatkov z veliko verjetnostjo moč trditi, da je gradnja kanala v določeni meri vplivala na povečanje nezadovoljstva in že obstoječo delitev sever-jug ter posledično tudi na izbruh konflikta, ki je gradnjo popolnoma ustavil (Internet 13).

Drugi primer predstavlja izkoriščanje nafte. Vojaška oblast pod vodstvom generala Nimeirija je konec 70. in v začetku 80. let začela z različnimi ukrepi spodkopavati dogovore (avtonomija južnega dela Sudana, islamizacijska politika, preseljevanje prvotnih prebivalcev), sprejete v sporazumu v Adis Abebi. Na povečanje nezadovoljstva na jugu države je močno vplivala politika centralne oblasti, ki je v sredini 70. let začela uvajati velike mehanizirane kmetije, ki se v iskanju primerne zemlje začnejo širiti na jug države in izpodrivati črna plemena iz njihovih življenskih prostorov. V začetku 80. let Nimeiri odpravi avtonomijo provinc na jugu države, spremeni obstoječo mejo med severom in jugom in ustanovi novo državo Unity state, s čimer postavi velika nahajališča nafte v okolici mesta Bentiu pod pristojnost centralne oblasti. Nezadovoljstvo dodatno spodbudi odločitev vlade, da rafinerijo za načrpano nafto namesto na jugu države zgradi na njenem severu. Uvedba šeriatskega prava v državi leta 1983 obstoječe nezadovoljstvo samo še poglobi in povzroči naraščanje podpore uporniški organizaciji SPLA (zagovarja avtonomijo juga in prekinitve severnega izkoriščanja naftnega bogastva za vojaške namene), ki se pojavi le mesec pred sprejetjem omenjenega zakona (Internet 13).

Ustanovitev nove province (Unity state) in napovedana graditev rafinerije za načrpano nafto na severu države sproži vrsto negativnih odzivov prebivalcev na jugu, ustanovitev skupne korporacije za izkoriščanje nafte s strani Chevrona⁹ in centralne vlade pa le še poveča nezadovoljstvo. Uporniška organizacija SPLA začne kmalu po izbruhu konflikta napadati območje izkoriščanja in Chevronovo infrastrukturo, kar po umoru treh uslužbencev Chevrona

⁹ Chevron (svetovni naftni concern) je eden največjih globalnih energetskih podjetij na svetu, ki ima sedež v San Ramonu v Kaliforniji in vodi posel v vsaj 180 državah. Podjetje je povezano z nafto in naravno plinsko in gorivno industrijo, ki vključuje tako raziskovanje kot produkcijo; rafiniranje in prodajo ter transport; kemično proizvodnjo in regeneracijo.

povzroči, da ta ustavi svoje operacije in se umakne iz Sudana (Goldsmith, Abura, Switzer: 2002).

Oba obravnavana dogodka sta brez dvoma vplivala na povečanje nezadovoljstva med lokalnim prebivalstvom, vendar je treba opozoriti, da je bilo nezadovoljstvo v veliki meri posledica zgrešene politike centralne vlade, ki se je v obeh primerih odločala brez posvetovanja in sodelovanja z lokalnim prebivalstvom, ki se je soočalo z vsemi negativnimi posledicami, ki sta jih prinesla projekta (Internet 13).

Primarne surovine oziroma njihovo izkoriščanje so eden izmed razlogov, ki so vplivali na izbruh državljanske vojne prek ropanja ali drugačnega zbiranja dohodkov od primarnih surovin. Brez dvoma je izkoriščanje primarnih surovin vplivalo na povečanje nezadovoljstva in obstoječo delitev sever-jug. Nezadovoljstvo je bilo omenjeno v uporniški propagandi, območja izkoriščanja pa so bila tarča vojaških napadov upornikov. Vendarle pa so izbruh konflikta povzročili tudi drugi razlogi: islamiziranje in prisilno izseljevanje iz nekaterih območij (predvsem Darfur), pomanjkanje hrane in vsesplošna vstaja proti nepravilni vladi.

4.1 Prva faza državljanske vojne

Sudanska zgodovina je bila od ustanovitve dalje večinoma popisana s civilnimi vojnami. Le med obdobjem 1972–1983 (vmes je bila le vojna Anya Nya¹⁰ leta 1975) je Sudansko ljudstvo pričalo o prekinitvi sovražnosti. Doseženi mirovni sporazum, sprejet 27. februarja 1972, imenovan Addis Ababa Accord, je potekal s pogajanjem med predsednikovo Gaafar al Numeirijevo vlado in Anya Nyo ter drugimi južnimi osvobodilnimi gibanji. Med Nimierijevim predsedovanjem se je njegova politika obračala po več skrajnostih od vzhodnega socializma do starega islamizma. Prva faza konflikta (1955–1972) je nastala zaradi izrina juga iz samostojne politike in prevare, da bo jug lahko sam osnoval zvezni sistem, česar arabska elita ni izpolnila. To je vzpodbudilo južna uporniška osvobodilna gibanja, da so se uprli in sprožili mnoge konflikte, ki so dolgo tleli. Anya Nya je tako kot Južna stranka

¹⁰ Anya Nya je ime za južno sudansko separatistično uporniško stranko v prvi državljanski vojni. Od leta 1969 do 1972 so ljudstva; Lotuko, Madi, Bari, Acholi in Zande ter drugi iz gora na južno obmejni regiji sprožili vojno proti sudanski vladi. Uporniki so se poimenovali Anya Nya kar pomeni "strup kače" v jeziku Madi. Anya Nya se je bojevala proti islamistični vladi do leta 1972, ko je bil dosežen sporazum. Ta sporazum je spodletel leta 1983, kar je vodilo v drugo državljansko vojno, takrat Anya Nya prične tvoriti jedro SPLA/M pod Johnom Garangom.

(Southern Party – SP, ki se je zavzemala predvsem za pravice črnega prebivalstva), zagovarjala avtonomijo južnega Sudana. Člani so nasprotovali islamizacijski in arabizacijski politiki, kateri je sledila sudanska administracija v nearabskih južnih regijah in Nubskih gorah (Internet 14).

Klic po osvoboditvi južnega Sudana, ki je bil v nasprotju vladnim silam na severu, se je zaostрил tako na vojaški kot na politični ravni s formiranjem novih gibanj in političnimi strankami na tem območju. Nekatera gibanja in politične stranke, ki so bile vključene:

- Sudanska afriška nacionalna unija (Sudan African National Union – SANU);
- Azanska osvobodilna fronta (Azania Liberation Front – ALF), podskupina SANU;
- Sudanska stranka za enotnost (Sudan Unity Party – SUP);
- Južnosudanska zveza (Southern Sudan Association – SSA), ustanovljena v Londonu in financirana s strani nekaterih poslovnih mož;
- Južno osvobodilno gibanje (Sudan Liberation Movement – SSLM), politično krilo ANYA NYE.

Ta gibanja in stranke so imela vsaj eno skupno točko – ustvariti mir. Svojo vlogo so videle v zagotovitvi skladnega sodelovanja med severom in jugom, ter v vzpostavitvi enakosti verstev po ustavi. Drugače pa so se njihovi cilji razlikovali, tako je npr. SUP stremela k združitvi obeh delov Sudana, na popolnoma novih osnovah enakosti, popolnega prestrukturiranja in prenosa oblasti, ALF pa si je prizadeval za popolno avtonomijo juga. SANU si je prizadeval strmoglaviti islamistično vladanje. SSLM je bila za obnovo enotnosti, demokratično vladanje, ter popolno prestrukturiranje sodnega sistema. Poleg tega pa so si vsa gibanja prizadevala za necenzurirano časopisje in pravico do govora. Med temeljnimi nalogami, ki jih skušajo reševati pa so človekove pravice in njihovo zagotavljanje.

Ker so bila gibanja številčna, bi se glede na vojaško organiziranost (z orožjem so jim pomagale tako evropske države kot države ZDA) lahko s sudansko vlado pogajali za svoje interese, ker pa so se kot že rečeno njihovi interesi križali, so nastajale nepetosti tudi med njimi, to pa je vodilo v konflikte znotraj teh skupin.

Med in znotrajstrankarsko bojevanje je torej oviralo južnosudanske zmožnosti, da prisilijo Kartum k sprejetju njihovih zahtev in vpeljavi sprememb. Ena izmed posledic strankarske

Sudan je naseljen z mnogo različnimi ljudstvi, ki se običajno delijo na dve veliki skupini: ne arabska črna afriška ljudstva, kot so Fur, Masalit (52 %) in Zaghawa, in arabska plemena skupaj imenovana Baggara (ravno tako so črnici – 39 %), ki so naseljevali pokrajino od 13. stoletja dalje. Čeprav sta obe skupini muslimanski, so bili odnosi med njima dolgo napeti. Predkolonialna kraljevina Fur se je nenehno spopadala z Baggaro, natančneje z Rizeigat. Razen tega je bil pred 20. stoletjem Darfur center prekupčevanja s sužnji. Furski trgovci s sužnji pa so tekmovali z arabskimi, ki so vpadali v bližino Bahr el Ghazala, da bi pridobili sužnje iz obmorske regije. Skupini sta ravno tako imeli različne ekonomske potrebe, kar je vodilo v spopade. Furi in Masaliti so primarno plemena, ki se ne selijo, medtem ko so Arabci in Zaghawa nomadski čredniki, kar jih je tudi pripeljalo v konflikt za doseg zemlje in vodnih virov (Internet 16).

Druga faza civilne vojne se razvname maja 1983 kot posledica odredbe predsednika Numeirija, ki določa uveljavitev islamskega šeriatskega prava za celotno državo, kar predsednik zaradi udarnega upora kasneje tudi obžaluje. To ni le sprožilo široko razširjenega nacionalizma in vojskovanja na jugu in v Nubskih gorah, ampak je bil povod za ustanovitev največjega uporniškega gibanja–Sudanskega ljudskega osvobodilnega gibanja/vojske (SPLA/M)¹¹. Konflikt med SDF in SPLA in drugimi osvobodilnimi silami je dosegel višek z izgubo več kot milijona življenj, milijonskih beguncev in razširjene lakote. Za kratek čas je bila 1986 ustanovljena začasna vlada, Sadiq el Mahdi pa je bil izvoljen za predsednika kot v zameno za civilno vladanje. Volitve je spremljal gospodarski zlom, vojna na jugu se je začela stopnjevati, na severu pa so se vzpostavile številne opozicijske stranke. Leta 1989 se pokaže rezultat konflikta z opustošenimi vasmi zaradi nenehnih napadov. V tem letu general Omar Hassan Al-Bashir prevzame predsedovanje, kar pomeni ponovno obdobje islamizacije, ki v določeni meri zopet poslabša odvijajočo se civilno vojno (Internet 17).

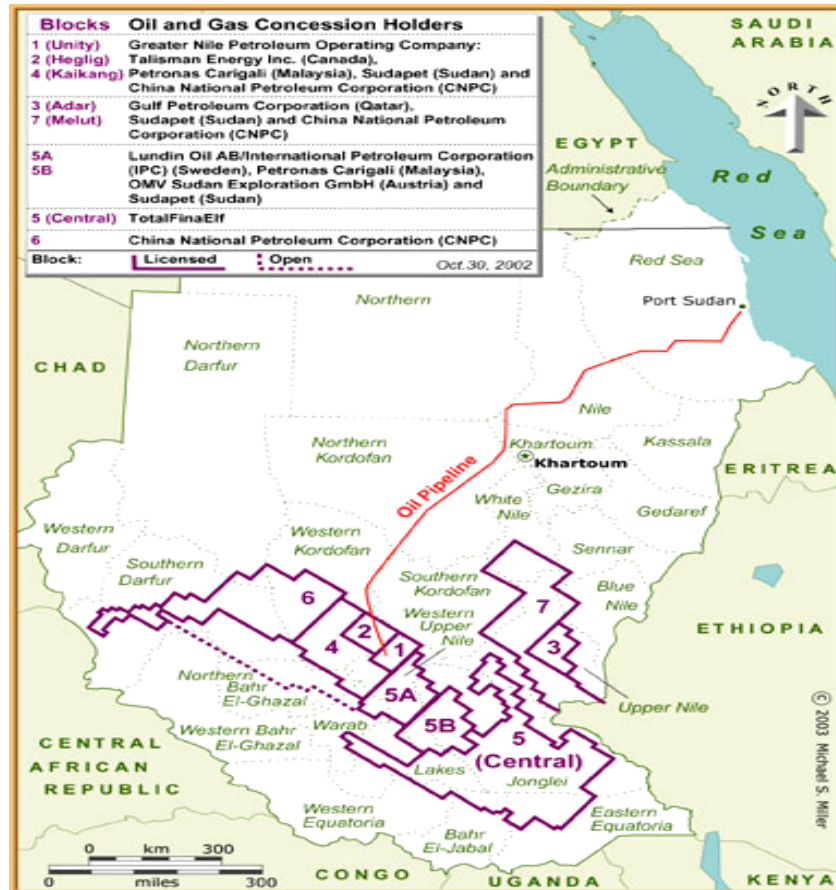
¹¹ SPLA/M je revolucionarna politična sila, ki se bojuje proti sudanski vladi. Njihovi cilji so iskristalizirani že od ustanovitve 1983. SPLM/A razčlenjuje obširne cilje: ustvariti združen Sudan s socialističnim sistemom, ki podpira demokracijo in človekove pravice za vse narodnosti in zagotavlja svobodo vsem regijam, prepričanem in pogledom. Združeni in socialistični Sudan je lahko dosežen le skozi podaljšano revolucionaren oborožen boj. Miren boj je bil vedno neusmiljeno zadušeno in je neusmiljeno pobijal naše preljuje ljudi (Vir). SPLA/M se smatra kot predstavnik juga, severa zahoda in Nubskih gora in vidi vojno kot boj za osvoboditev, zgrajen na ljudstvu, a ravno tako na socialistični in ideologični osnovi. Boj proti zatiranju in nadvladi predstavlja glavno temo SPLA/M ideologije. V tem oziru SPLA/M manifest navaja, da je njihova glavna naloga preoblikovati Južno gibanje iz reakcionarnega gibanja v napredno gibanje vodeno z revolucionarji in vdano socialistični preobrazbi celotne države. Še enkrat mor biti ponovljeno, da glavno načelo SPLA/M ni ločitev juga. Jug je celosten in neločljiv del Sudana. SPLA/M zavrača plemensko ureditev in rasno razlikovanje kot osnovo vladanja: novi Sudan si prizadeva ustanoviti novo kulturno ureditev v državi. Cilji SPLA/M so visoko politični.

Državni problemi se ponovno zaostrijo z neprizanesljivo sušo leta 1998, posebno na jugu, kjer se je 2,6 milijona ljudi soočalo z lakoto. Bojevanja so razsežnosti lakote še slabšala, nato je leta 1999 kartumska vlada napovedala zaustavitev ognja, da bi z uredbo pomagala izstradanemu narodu.

Kakršen je že bil cilj prve državljanske vojne, je tema o avtonomiji juga ostala osrednja gonilna sila za osvobodilnima gibanja. Ločeno od SPLA/M so druga gibanja, ki so bila ustanovljena za bojevanje za samoodločbo ljudstev juga in Nubskih gora, vključevala tudi Rodoljubno uporniško gibanje južnega Sudana (Patriotic resistance movement of south Sudan–dalje PRMSS), Solidarnost nubskih gora (Nuba mountain solidarity–dalje NMS), Anya Nya II in Južnosudansko osvobodilno gibanje ter njihovo politično krilo (SSPLM). Delitev znotraj vrst SPLM/A se je kasneje razcepila na dve glavni skupini: SPLA (Torit skupino) in Združeno SPLA (Nasirjeva skupina), ki jo vodita John Garang in Riek Machar. Kasneje je Machar prestopil in deloval v korist kartumske vlade, kar je oslabilo osvobodilna gibanja in vodilo v med-in znotrajstrankarske konflikte.

SPLA/M je na več načinov poskušala vzpostaviti mir v Sudanu. Z veljavnim režimom je SPLA/M vodila osem zasedanj o mirovnih pogajanjih v Addis Ababi in Nairobiju (1989), Abuji (1992 in 1993) in ponovno v Nairobiju (1989 do 1995). (Internet 17.)

Po odkritju velikih nahajališč nafte na jugu največje afriške države je bilo tudi v interesu sudanske vlade, da se vojna konča. Leta 2004 so v Čadski N'Djameni potekala pogajanja, kar je 8. aprila pripeljalo do podpisa mirovnega sporazuma, zaustavitve ognja med sudansko vlado in JEM ter SPLA. Ta določa delitev oblasti in dobička od nafte, čez šest let pa je predviden tudi referendum, na katerem se bodo prebivalci na jugu lahko odločili za neodvisnost. Džandžavidi in uporniški napadi so se nadaljevali tudi po sklenitvi premirja. Afriška unija je zato formirala Komisijo za zaustavitev ognja (Ceasefir commision – dalje CFC), da nadzoruje izpolnjevanje osmoaprilske zaustavitve ognja.

Zemljevid 4.2: Prikaz naftnih povezav

Zemljevid prikazuje glavno naftni cevovod, ki poteka od zahodne meje skozi centralni Sudan proti jugu. Oštevilčeno vijoličasto območje prikazuje katera naftna družba črpa nafto na določenem območju.

Sudanska vlada je imela močan arabski karakter že pred državno osamosvojitvijo leta 1956; od 1958 se je zvrstil niz vojaških diktatur. Mirovne konference v letu 2005 so sicer končale 21-letno civilno vojno in ustvarile sporazum, pod katerim naj bi bili državni dohodki – natančneje naftni denar – razdeljeni med vlado in južnimi uporniškimi skupinami (Internet 17).

Državlanski vojni sta uradno potekali 21 let, kljub mirovnemu sporazumu leta 1987, ki naj bi končal 2. državljansko vojno so se nemiri in udari nadaljevali do leta 2005. Napadale so tako vladne kot uporniške skupine, dodatno pa v tem obdobju izbruhne še darfurska državljanska vojna. Četudi je Darfur v vojni zaradi drugih razlogov kot državljanska vojna na jugu, se tam

vroča kri še ni pohladila. Začaran krog se tako nadaljuje in povzroča konflikte še na drugih koncih države (npr. Nube).¹²

4.3 Darfurska kriza

Darfur je v glavnem izsušena pokrajina v zahodnem Sudanu, vendar ni puščava. Darfurska regija (obsega tri pokrajine: severni, južni in zahodni Darfur) pokriva okrog 510,888 km², približno kot Francija, in predstavlja eno petino sudanske površine. Regija ima približno 6,77 milijonov prebivalcev in preko 80 različnih etničnih skupin (20 % državnega prebivalstva). Darfur je revna in nerazvita regija z najvišjo stopnjo umrljivosti mater in dojenčkov v Sudanu. Umre 61,05 novorojenčkov na 1000 rojenih, na 100.000 živorojenih dojenčkov pa umre 660 mater) (Internet 18).

Dolgo je bil neodvisen sultanat, ki je nastal leta 1650 in je bil najprej pridružen k Sudanu, najprej pod turško-egipčansko vladavino v 19. stoletju. Zubair Pasha in Rudolf Sulatin sta bila med tistimi, ki so služili kot guvernerji med tem obdobjem. To se je nadaljevalo tudi med Mahadijevim obdobjem 1885–1898. Sultan Ali Dinar je obnovil svoj predniški sultanat do 1916, ko so ga porazile in umorile anglo-egipčanske sile (Prunier, 2005: 21).

Ekološka in demografska transformacija je imela negativen vpliv na medplemenske odnose, kjer sta suša in desertifikacija vodili v konflikt in nasilje zaradi nezadostnih virov. Med leti 1970 in 1980 so ti plemenski konflikti postali bolj intenzivni in krvavi, posebno med kmeti in pastirji, kateri so v iskanju vode in pašnikov vdrli na poljedelsko zemljo. Situacijo je še bolj zapletlo povečanje migracij nomadskih skupin iz Čada, Libije in drugih držav. Težki življenjski pogoji so podvojili pomanjkanje strpnosti, kar se je kazalo v večji napetosti med lokalnimi prebivalci in Arabci, ki so se kot nomadi selili zaradi boljših življenjskih pogojev ter prišli na novo. To je vodilo v nasilje, ki je imelo vpliv vse do meja s sosednjimi državami.

¹² Nube so pol kristjansko in pol muslimansko ljudstvo, ki živi v Nubskem gorovju, to pa je eno najbolj izoliranih svetovnih območij. Vojna proti Nubam se dejansko prične julija 1985, ko je NIF (National Islamic Front) vzpostavila sanitarni kordon na bomočju Nubijskih gora. Le nekaj nevladnim organizacijam je bilo dovoljeno (Operation lifeline Sudan, kot organizacija pod ZN), da izvedejo nekaj osvobodilnih akcij (npr. ustanovitev mirovih kampov), drugače je bil vstop na to območje prepovedan. GoS je Nube stalno nadzorovala. Vlada je nad Nubami izvajala strategijo kulturnega čiščenja.

Tako je med 1983–87 je izbruhnilo bojevanje med Furi, Zaghawi in Maalihyahi (najštevilčnejša plemena v Darfurju), kar je povzročilo 5000 smrtnih žrtev, na desetisoče razseljenih ljudi in uničenje 40.000 hiš. Konflikt je umirila vlada in lokalni plemenski voditelji. 1990 se SPLA/M navduši nad uporom, vodenim z Daudom Boladom iz plemena Fur. Upor je bil zadušen v nekaj mesecih. 1996 se spopadejo plemena Rezeigat in Zagawa. 1997–99 so se bojevali Massaleiti in nekatera arabska plemena. Drugi plemenski konflikti so bili zgoščeni:

- konflikt med Zagawa in Rizigat v 60-ih,
- konflikt med Maalya in Rizigat v 60-ih,
- konflikt med Taisha in Salmat, južni Darfur v 80-ih,
- konflikt med Furi in Arabci v Jabal Marri 1978-1989,
- konflikt med Zagawa in Rizigat, severni Darfur, 1994,
- konflikt med Arabci in Masaliti v zahodnem Darfurju 1994,
- konflikt med Rizigat in Zagawa, južni Darfur 1997-99,
- konflikt med Maidob in Kababish,
- konflikt med Zagawa in Al-ghmirr, zahodni Darfur 1999
- konflikt med Arabci in Massaliti, zahodni Darfur 1999
- konflikt med Furi in Arabci v Jabal Marra 2002,
- konflikt med Mallya in Rizigat, južni Darfur 2002,
- konflikt med Arabci in Massaliti, zahodni Darfur 2003 (Prunier, 2005: 6-9).

Zemljevid 4.3 (1): Sudanska plemena

Prikaz poselitve velikega števila sudanskih plemen na celotnem območju države.

Povečan dostop do orožja iz Čada, Libije in Eritreje, kar je posledica simpatizerjev sudanskih upornikov iz drugih afriških držav, je medplemnski konflikt še poslabšal s pojavom plemenskih vojsk. Nekatera plemena so verjela, da jih vlada ni bila sposobna braniti pred drugimi plemeni in oboroženimi kriminalnimi bandami, ki so imele bolj sofisticirano orožje. To je več nomadskih plemen vodilo v ustanavljanje lastnih obrambnih skupin. Kot posledica je območje postalo odprto tržišče orožja, kar je vzpodbudilo preprodajalce orožja, da so tihotapili vse vrste orožja, majhno orožje, lahko in težko topništvo, raketne lanserje in oklepna vozila (Internet 18).

Konflikt v Darfurju za Sudan glede na številne zgodovinske pretrese ni izjema. Regija je vse videla že prej, plemenske konflikte, upor, sušo, preganjanje in smrt. V zadnjem primeru je z izgubljenim nadzorom konflikt prešel v humanitarno katastrofo. Zastaviti si moramo več vprašanj. Kaj je to epizodo obrnilo v dobro organiziran, dobro oborožen in dobro financiran

civilni boj? Kaj je vodilo v “najhujšo humanitarno krizo”? V zadnjih nekaj letih je število smrtnih žrtev med sudanskimi begunci v sosednjem Čadu, zaradi lakote, nenehnih spopadov in masovnih pobojev, naraslo na 4 milijone. Podobno je upor v severni Ugandi terjal na desetisoče smrtnih žrtev, ugrabitev na desetisoče otrok in razselitev več kot 1,6 milijona ljudi. Osredotočenje na Darfur je bilo senzacionalno in nesorazmerno.

Vsi v Sudanu in mednarodni skupnosti so bili upravičeno optimistični, ko so februarja 2003 sudanska vlada in južni uporniki dosegli končno točko pri pogajanjih in dosegli konec severno-južne civilne vojne. Tega leta so vlada in SPLA/M podpisali več ključnih mirovnih sporazumov, vključno z Memorandumom o zaustavitvi sovražnosti. Tehnično se je vojna med severom in jugom končala. Na žalost pa sta zaradi zapostavljanja in lažnih obljub (pravična razdelitev sredstev, pridobljenih iz naftnih virov, enakost in enakopravnost juga) v istem mesecu dve uporniški skupini JEM in SPLA/M napadli glavni mesti v severnem Darfurju. Prvi je bil Gulu, prestolnica Jebelmarske regije. Ravno tako so napadli prestolnice – Kutum, Tina, Mellit in AlFasher, kjer so uporniki uničili nekaj letal na zemlji. Na stotine jih je vpadlo v mesto, uporabljali pa so zelo napredno orožje, granate (raketne, propelerske), težke mitraljeze, avtomatske puške in moderne satelitske komunikacije. To je bil začetek v poplavi napadov, ki je pustil ubitih 400 policistov in uničil 89 policijskih postaj.

V zgodnjem februarju 2003 dve lokalni uporniški skupini – Justice and Equality Movement (JEM)¹³ in Sudan Liberation Movement (SLM) – vlado obtožita zatiranja nearabskega ljudstva v prid arabskega. V SLM so običajno povezani Furi in Masaliti, medtem ko so V JEM-u Zaghawi iz severnega dela Darfurja.

Ko JEM in SPLA/M uporniki napadejo vladne sile, je imela presenečena vlada na območju le nekaj čet – velik del sudanskih vojakov izhaja iz Darfurja – veliko čet pa je bilo tudi razpuščenih. Vlada se je odzvala z zračnim bombardiranjem, s katerim so podpirali zemeljske napade arabske milice in džandžavidov, rekrutiranih iz lokalnih plemen.¹⁴

¹³ Gibanje za pravičnost in enakopravnost je uporniška skupina v Darfurskem konfliktu. Poleg drugih uporniških skupin, kot je SPLA/M se bori proti vladi, ko podpira džandžavidsko milico. Ravno tako je JEM član Vzodne Fronte (Eastern Front), uporniške koalicije, ki je aktivna na vzhodu Sudana na meji z Eritrejo. JEM podpira islamistično ideologijo in ga povezujejo s Hassan Al – Turabijem, čeprav voditelji skupine in Turabi osebno to zanikajo. Januarja 2006 se JEM združi z SPLA/M skupaj z drugimi uporniški skupinami, da bi oblikovali Zavezištvo revolucionarnih sil zahodnega Sudana (Alliance of Revolutionary Forces of West Sudan).

¹⁴ Vlada zanika kakršnokoli povezavo z džandžavidi in jih imenuje kot »kradljivce in gangsterje«.

Vlada se je ustrašila napredovanja upornikov, zato je znova začela oboroževati arabske milice (džandžavid), ki naj bi šteje več kot deset tisoč oboroženih pripadnikov, med katerimi je veliko izpuščenih zapornikov. Džandžavide obtožujejo napadov na afriške vasi, kjer naj bi pobili že najmanj 30.000 ljudi, predvsem mladih moških, ki bi se lahko pridružili upornikom. Mnogi pripovedujejo, da so pred prihodom arabskih milic vasi napadla vladna letala, nato pa so nadnje prijezdili džandžavidi, ki so pobijali preplašene vaščane, posiljevali ženske, ropali in zastrupljali zaloge pitne vode. Arabske milice velikokrat napadejo tudi čez mejo, ki jo je v tem obsežnem puščavskem območju težko popolnoma nadzirati. Mnoge človekoljubne organizacije, ki se trudijo pomagati beguncem, vlado obtožujejo zločinov proti človečnosti. Medtem ko ima konflikt politične osnove, je ravno tako dosegel etnično dimenzijo, v kateri so bili civilisti premišljene tarče na osnovi njihove etnične pripadnosti. Ravno tako ima konflikt ekonomsko dimenzijo, ki se odraža v tekmovanju za zemljo in vodo med pastoralisti (večinoma Arabci) in poljedelci (večinoma nearabci) (Internet 19).

Modro območje so begunska območja v Čadu, ozemlja s trikotniki so kampi vzpostavljeni za notranje razseljene ljudi, rumeno oranžna območja pa so uničene vasi v Darfurju.

Zemljevid 4.3 (2): Prikaz uničenih darfurskih vasi, begunskih območij v Čadu in kampov notranje razseljenih ljudi

Mednarodna javnost je na dogajanje na zahodu postala pozorna šele, ko so opazovalci ZN konflikt v Darfurju primerjali z genocidom v Ruandi leta 1994, kjer je takrat umrlo 800.000 ljudi. Ta izjava je bila mogoče pretirana, vseeno pa je spodbudila svetovne velesile, da so začele pritiskati na vlado, naj naredi vse za ustavitev nasilja.

Opazovalna skupina ZN je poročala, da so bile nearabske vasi porušene do tal, medtem ko so ostale arabske nedotaknjene. Obe strani sta bili obtoženi resnega kršenja humanitarnih prava, vključno z masovnim pobijanjem, ropanjem in posilstvi civilnega prebivalstva. Bolje opremljeni džandžavidi so hitro dosegli višje cilje, med drugim nadzor nad naftnimi viri, okupiranje ozemlja, kjer živijo črnska plemena, in širjenje islamizma s prisilnimi sredstvi (izkazovanje pripadnosti islamski veri, za ženske na primer zakritost obraza). Do spomladi 2004 je bilo ubitih več tisoč ljudi, predvsem iz nearabske populacije, in več kot milijon odpeljanih iz njihovih domov. Kriza je postala mednarodna, ko je več kot 100.000 beguncev zbežalo v sosednji Čad, v kar so bili prisiljeni s strani džandžavidskih vojakov, ki so se spopadli s čadskimi vladnimi silami vzdolž meje.

Stopnja krize je vodila v posvaritev med neizbežne katastrofe s strani sekretarja ZN Kofija Anana, ki je opozarjal, da je tveganje genocida "strašljivo resno". Vzporednost je bila v sudanski vladi ostro zavrnjena. Neodvisni opazovalci so zabeležili, da je taktika bolj sorodna etničnemu čiščenju v jugoslovanskih vojnah, vendar so opozorili na regijsko oddaljenost, ki pomeni, da je na stotine tisočev posledično odrezanih od pomoči. Mednarodna krizna skupina, locirana v Bruslju je poročala, da lahko potencialno 350.000 ljudi umre zaradi lakote in bolezni. Posredovalna mreža proti genocidu je vzpostavila zasebne donacije za podporo mirovnikov iz AU (Internet 19).

Sudanska vlada je bila pod mednarodnim pritiskom, saj je MS zahtevala, da izboljša dostop humanitarnim agencijam za razorožitev džandžavidske milice. Aprilski mirovni sporazum so kršili ob mnogih priložnostih in mednarodna skupina je za mirovne reditelje iz AU razvila poročanje za sporazum. Tako je 21. junija 2005 sudanska vlada pozvala k razorožitvi vseh vojska v Darfurju, vključno z džandžavidi, in pokazala so se odprta pot pogajanj s predstavniki iz uporniške skupine JEM (Internet 19).

Konflikt v Darfurju je vplival na 2.200.000 ljudi, kar je približno tretjina celotne populacije Darfurja. V nadaljevanju prodornega nasilja in nevarnosti je od 1. oktobra 2004 ocenjeno, da je bilo razseljenih 1,6 milijona ljudi (razseljeni ljudje znotraj države – Internally Displaced Persons – dalje IDP¹⁵) prizadete množične skupnosti populacije 420.000 ljudi in po ocenah 200.000 darfurskih beguncev (ocene se po različnih virih razlikujejo) v Čadu. Število

¹⁵ Glej prilogo 10.2.

prizadetih v konfliktu ne vključuje pastoralnih skupnosti, ki so posredno ravno tako prizadete zaradi pomanjkanja dostopa do tržišč in do zemlje, kjer pozimi lahko gojijo. Sudansko IDP populacijo ocenjujejo za največjo na svetu (Internet 20).

Ljudje so pristali v skoraj 100 zbirnih centrih, (imenujejo jih begunski kampi), kjer primanjkuje osnovna infrastruktura, ljudje pa so odvisni od zunanjih virov hrane, vode, gradbenega materiala za zatočišča in varnost. Rezultat prevelike gneče in omejenega dostopa do zdravstva je bilo veliko tveganje za izbruh bolezni, še posebno diareje, kolere, griže, malarije, otroške paralize in meningitisa. Kvaliteta zdravstva je trpela zaradi pomanjkanja vode, elektrike, osnovnih zdravstvenih pripomočkov, higiene in usposobljenega vodstva. Vse to je vodilo organizacijo WHO (World health organisation), da intervenira in podpre državno ministrstvo za zdravje ter jim zada nalogo, da izboljša zdravstveno stanje med populacijo, prizadeto med konfliktom.

Kompenzacijska politika sudanske vlade je bila ustvariti pogoje, ki spodbujajo takojšen povratek notranje razseljenih ljudi (IDP) v njihove vasi. Poziv leta 2004 za preskrbo hrane, vode in zdravstvenih točk ter zagotavljanje varnosti tisočim prizadetim ljudem razpršenim prek Darfurja, kjer je bila situacija katastrofalna, se ni popolnoma uresničil.

Danes je Sudan, ki je potencialno zelo bogata država, na seznamu Združenih narodov kot ena izmed najmanj razvitih držav, uvrščena kot (LDC – Least Developed Countries) 138. na lestvici po UNDP-jevem človeškem razvojnem indeksu. Dopustno je dejstvo, da je Darfur nerazvit, vendar ne bolj kot preostali del Sudana, vključno s Kordofanom, Nubskimi gorami, vzhodom, jugom in celo severom Sudana (Internet 21).

Zato zagovarjanje upora in oboroženega boja kot sredstev za popraviljanje obrobnosti ni veljaven razlog. Sočustvovanje velikih sil našega časa do takih uporov na račun nedozorele nacionalne države v Afriki pa ni dovolj za vzpostavitev miru.

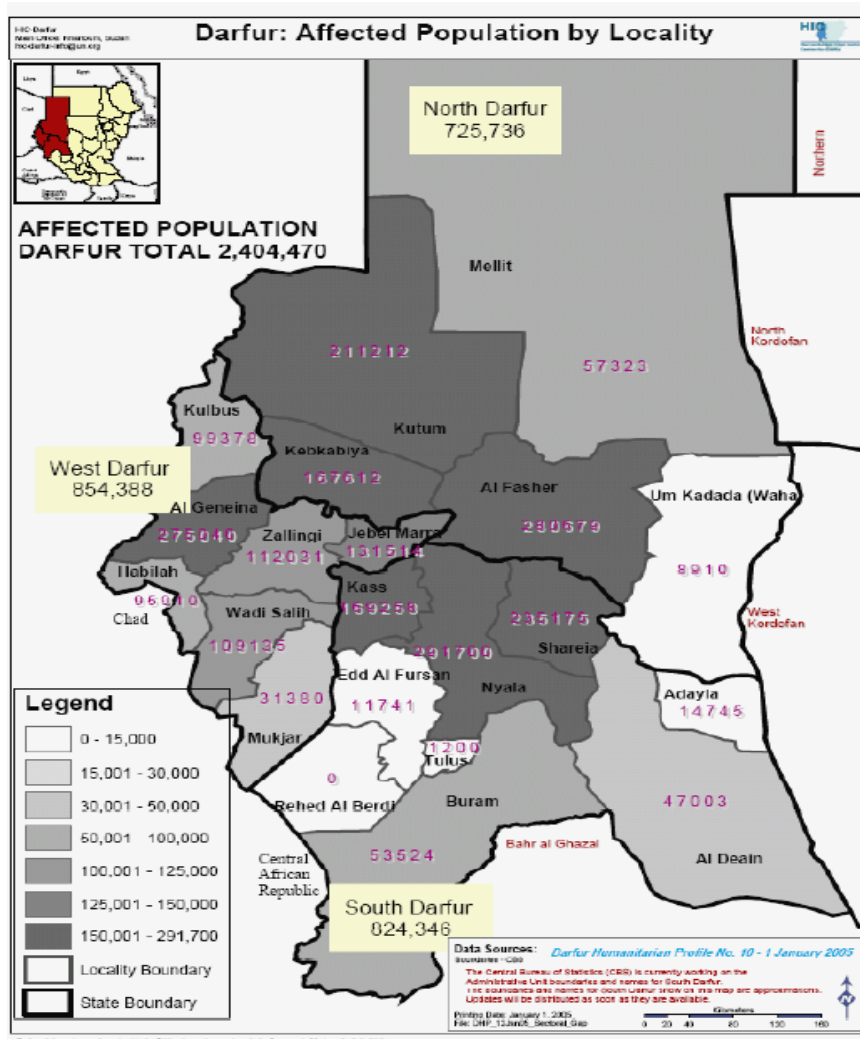
Glede na poročilo mednarodne preiskovalne komisije za Darfur generalnemu sekretarju Združenih narodov 25. januarja 2005 (večina poročil namiguje, da je bila vlada presenečena glede intenzivnosti napadov, kot da je bilo vse pripravljeno za soočenje in tako hiter, silen napad) so vladne sile napadale z vsemi sredstvi. Dejstvo je, da vlada očitno ni imela na razpolago zadostnih vojaških virov, veliko njenih sil je bilo še vedno lociranih na jugu,

navzoči v Darfurju pa so bili v glavnem locirani v večjih urbanih centrih. Po začetnih napadih upornikov proti podeželski policiji se je vlada odločila, da umakne večino policijskih sil v urbane centre. To pomeni, da vlada ni imela de facto nadzora nad podeželskim območjem, kjer so bili nastanjeni uporniki. Med drugim so plenili tudi vladno orožje. Uporniki so uničili skoraj vse policijske postaje v regiji. Pobili so večino policistov z namenom oblikovati varnostni vakuum, ki je bil na žalost napolnjen z različnimi plemenskimi vojskami, vključno z razvpitimi džandžavidi. V kaos umeščena vladna policija je za tarčo postavila plemenske voditelje in plemenom ukradla na tisoče glav živine, kar se je razvilo v eksplozijo medskupinskega nasilja z maščevalnimi napadi in vpadi med enako dobro vojaško opremljena nomadska plemena. Tako je več tisoč ljudi zbežalo iz vasi in iskalo zatočišče v bližini večjih urbanih centrov. To golo dejstvo spodbija trditev vladne politike o genocidu, ki ga vztrajno zanika. Sicer je res, da je napade pričela SPLA/M in njihovi privrženci, vendar je vlada s protiudarom in kruto džandžavidsko vojsko zagrešila večje zločine, ki vodijo v genocid (Internet 22).

S krizo v Darfurju se je še enkrat pokazala nemoč afriških držav, združenih v Afriško unijo, ki je bila ustanovljena, da bi učinkoviteje posredovala v konfliktih na kontinentu in da ne bi bilo potrebno čakati na intervencije zahodnih držav.

Kenneth Anderson pravi, da se vojna v Sudanu razume kot bojevanje SPLA/M in drugih uporniških skupin za avtonomijo Sudana, kar je narobe. Saj se SPLA/M bori za popolnoma nov Sudan, torej za popolno državno reorganizacijo. V svojih vrstah SPLA/M združuje skupine po celotni državi, med njimi so ravno tako muslimani. Poleg tega je popolnoma napačna tudi trditev, da gre za vojno krščanskih upornikov proti muslimanski vladi. Zadnja državljanska vojna (Darfur) poteka v glavnem zaradi pohlepa in identitete (Internet 22).

Anderson pa še dodaja, da je vojna v Sudanu kompleksna. Zavezništva so narejena ali pa tudi ne. Vse strani kršijo človekove pravice. Pravi, da se sudanske državljanske vojne bolje razumejo kot številne spojene civilne vojne, kjer so ranvo tako južni prebivalci nastrojeni proti jugu in severni prebivalci proti severu (Internet 22).

Zemljevid 4.3 (3): Prikaz prizadete populacije v Darfurju

Zemljevid prikazuje število ljudi, ki jih je neposredno prizadel darfurski konflikt, na posameznem območju Darfurja.

5. MEDNARODNE DIMENZIJE KONFLIKTA

Sudan je kot država z muslimansko dominacijo in kot članica Arabske lige tradicionalno sprejemala vojaško in finančno pomoč Lige. Pomoč (zdravila, hrana, oblačila, finančna, vojaška in pomoč beguncem), ki jo je Sudan sprejel od članic Lige v 1960-ih in 1970-ih, je v glavnem prišla iz strani Alžirije, Egipta, Iraka, Libije in Savdske Arabije, leta 1980 pa se pridružita še Iran in Jemen.

Tesni odnosi med Egiptom in Sudanom zlasti med Nuimierijevo administracijo (sedemdeseta leta 20. stoletja) so pomagali prikazati interese ZDA na tem območju in v arabskem svetu na splošno. Skoraj vse velesile (Kitajska, ZDA, Rusija, države EU in nekatere azijske države) so si prizadevale priti do velikih zalog sudanske nafte. Kar je sprožilo tekmovalstvo in dva pola, prvi kitajsko-ruski je podpiral vlado Sudana, drugi z ZDA pa je podpiral sudanske upornike.

Egiptovsko – sudanska naveza je bila jasno manifestirana leta 1979 s Sudanom kot edino arabsko državo, ki je podprla Anwar Sadatove Camp Davidove sporazume z izraelskim premierjem Menachimom Beginom. S tem je Sudan jasno zavračal odločitve Arabske lige, da bi prekinil diplomatske odnose s Tel Avivom (Internet 23).

Po zmagi na volitvah proti Demokratični unionistični stranki (DUP) in Komunistični stranki (CP) ter drugimi je Sadiq Al Mahdi iz Umma stranke (UP)¹⁶ začel diplomatsko ofenzivo, ki je poživila sudanske vezi z Egiptom, Iranom, Irakom, Libijo, Saudsko Arabijo in ZDA. Numeiri je med iraško–iransko vojno podprl Irak in je tja celo poslal prostovoljce. Mahdi je kasneje zgladil diplomatske odnose z Iranom, ki so bili med državama in v prejšnji vladi zaostreni. Kasnejši (po vladavini Numeirija) odnosi med Iranom in Sudanom so (kar vključuje tudi

¹⁶ Umma party (Hizb al-Umma, prevedeno Narodna stranka) je posvetna islamska centralistična politična stranka v Sudanu. Ustanovljena je bila leta 1945 kot stranka, ki si prizadeva za neodvisnost Sudana. Sadiq al Mahdi je bil izrazit vodja stranke skozi večino prejšnjega stoletja. Danes je vidnih pet političnih frakcij znotraj Umma stranke, vsaka pa zahteva politično veljavnost. Najbolj vidna med frakcijami je Preureditev in obnovev na čelu z Mubarakom Al Fadilom al Mahdijem, ki je tudi ustanovitelj notranjega ministrstva. Umma stranka ima sprejet sporazum o političnem sodelovanju s sudansko vladajočo stranko – nacionalno parlamentarno stranko. Njeno vodstvo pa ravno tako uživa dobre odnose z vodstvom SPLA/M, ki je druga najpomembnejša protivladna sila v Sudanu. Kot taka ima Umma stranka možnosti, da nastopi tudi v novi vladni nacionalni uniji. Drugo pomembnejšo frakcijo UP vodi dr. Sadiq Al Hadi Al Mahdi, ki je sin Imama Al Hadi Al Mahdija, ki je vodil frakcijo UP, ki je nasprotovala frakciji Sadiqa Al Mahdija. Sadiq Al Hadi je minister za zdravje za Kartum. Tako je ta frakcija del sedanje vlade in bo ravno tako povezana z nacionalno stranko do leta 2008. Zadnja frakcija je zvezna Umma stranka.

iranske vojaške svetovalce) povezali dve državi, ki podpirata islamski fundamentalizem. To se je izrazilo v alžirski in tunizijski prekinitvi diplomatskih odnosov s Kartumom. Saudska Arabija, Sirija in Združeni Arabski Emirati pa so odkrito izrazili svoje nezadovoljstvo po poskusu uveljavitve Mubarakove ureditve. Neodvisno od alžirske obdolžitve Sudana, da podpira Alžirsko islamistično rešilno fronto (AISF), je Sudan ravno tako obtožen pomoči islamskemu fundamentalizmu s tem da nudi pomoč iranskim vojaškim svetovalcem, ki funkcionirajo v Maliju in Maroku. Druge države, ki so podpirale Sudan z orožjem v devetdesetih, so bile: Afganistan, Jordan, Sirija in Južna Afrika (Internet 24).

Sudanska državljanska vojna je postala še bolj zapletena z vpletenostjo ZDA in drugih sil. Med 1976 in 1980 je Sudan prejel vojaško pomoč ZDA v obsegu 100 milijonov dolarjev. To lahko primerjamo s po 360, po 10, po 10 in po 5 milijoni dolarjev, ki jih je Sudan prejel od ZR Nemčije, Sovjetske Zveze, Jugoslavije in Francije posamezno. Kitajski interes na tem območju je pojasnjen z njihovo vojaško pomočjo Sudanu. Med 1985 in 1989 je Kitajska oskrbela Sudan z orožjem vrednim 50 milijonov dolarjev. Kitajski vstop v vojno je osnovan na njenih kontinentalnih in globalnih ambicijah, s sudansko nafto kot pomembnim vplivnim faktorjem. Z vstopom kanadskega podjetja Arakis Energy in ruskim državnim koncernom YUKOS ter z Zurabeškim Neftegasstroj so narasli naftni vidiki v Sudanu. Ti vidiki so nenehno ogroženi in zaustavljeni z udari SPLA/M, zlasti po uspehu v letu 1997 proti SDF in PDF.

SPLA/M je bila tista, ki je zaustavila Chevronovo naftno produkcijo leta 1983. Razcep SPLA/M leta 1991 je gibanje začasno oslabilo. SPLA/M pod vodstvom Johna Garanga je vseeno nadaljevala vladanje gibanju z Dinko (največja etnična skupina na jugu) kot njihovo osnovno močjo. Združeno SPLA so ustanovili Arok Thon Arok, Lam Akol Ajwin in William Nyuon po njihovi odsložitvi iz SPLA/M in SSIA (South Sudan independence army – dalje SSIA).

Medtem ko so Kitajska, Iran in Rusija na strani sudanske vlade, Izrael, ZDA in sudanske sosede podpirajo osvobodilna gibanja. Sudansko-rusko vojaško sodelovanje je bilo najverjetneje vzpostavljeno zaradi naftnih interesov Moskve, produkcija katere je ocenjena med 400 in 600 milijoni ameriških dolarjev. Največji problem, ki zadeva nekatere države, ki dajejo vojaško in ekonomsko pomoč Sudanu, je islamsko fundamentalistična politika. Marca

1995 so se nekateri voditelji, udeleženi na mednarodni islamistični konferenci v Sudanu, strinjali, da se v Afriki nadaljuje džihadska politika¹⁷ tako posamezno kot kolektivno, še posebno v Čadu in Centralnoafriški republiki (celostno to pomeni okrog 50 milijonov ljudi). Odločeno je bilo, da bo Sudan služil kot osnova za usposabljanje rekrutov za vojaške misije na kontinentu in v tujini.

Opozicija sudanskemu režimu se je dvignila 1995 z osnovanjem Nacionalnega demokratičnega zavezništva (National democratic Alliance – dalje NDA), ki je sprejemalo večino osvobodilnih gibanj in nekatere politične stranke, ki so nasprotovale Bashirjevemu vodenju. [NDA sta med drugimi ustanovili SPLA in združena SPLA ter nekatere druge frakcije Umma stranke, DUP, sudanska Komunistična partija in zakonito povelje pod generalom Fathijem Ahmedom Alijem.] NDA je kasneje ustanovila Združene sudanske sile (SAF), ravno tako poznane pod imenom Nacionalne ali Solidarnostne sile, ki so delovale na severu in vzhodu v sodelovanju z SPLA/M. To je bilo prvič v zgodovini sudanske civilne vojne, da so osvobodilna gibanja zaradi preračunljivosti vstopila v koalicijo s severnimi strankami, da bi nasprotovali vodstvu v Kartumu. Nekdanji sudanski voditelj Sadiq Mahdi je javno podpiral samoodločbo za jug, kar mu je kasneje služilo za poskus udara. Najpomembnejše in hkrati radikalne odločitve, ki jih je dosegla NDA na njihovem srečanju, so bila priznanje samoodločbe za jug in na prizadetih ozemljih ter ločitev cerkve od države. To je bila največja zmaga za osvobodilna gibanja, še posebno za SPLA/M (Internet 24).

Srečanje NDA v Asmari v Eritreji, je sponzoriral Egipt, odobrili pa sta ga tudi ZDA ter Uganda. NDA in SPLA/M sta odprli novo bojišče vzdolž eritrejsko–sudanske meje s pomočjo izraelskega orožja in s pomočjo ZDA. Diplomatska enklava¹⁸ za afriške muslimanske države se je razširila na Gvinejo, Mavretanijo, Niger, Senegal in Sudan. Sudan temu nasprotuje, to pa izkazuje z diplomatskim pridobivanjem orožja in vojaške pomoči med drugim iz Rusije, Kitajske, Čila in Indonezije. Vodstveni zbor NDA (DUP, SCP, SPLA in Umma stranka) z Garangom kot glavnim za vojaško povelje je asfaltiral cesto za vojaško pomoč iz ZDA namenjeno SPLA/M in SAF (Sudan alliance forces).

¹⁷ Džihad (arabsko napor, osebni napor) je islamski termin, ki pomeni sveto vojno; duševni boj, za dosego popolne vere do tako politične kot vojaške, predvsem pa islamske vere. Džihadska politika je poznana kot islamski fundamentalizem, ki izvaja teroristična dejanja.

¹⁸ Enklava je ozemlje kakae države, ki je z vseh strani obdano z ozemljem tuje države (digitalni slova slovenskega knjižnjega jezika).

Humanitarna kriza pa je ravno tako velik problem za politične odločevalce ZDA. ZDA so med leti 1983 in 1994 oskrbele Sudan s pomočjo vredno 2 milijardi ameriških dolarjev. Saj je z zunanjim dolgom, ocenjenim na približno 20 milijard dolarjev, sudanska državljanska vojna očitno prekoračila svoje gospodarske zmožnosti. Produkcija nafte je zato sudanski vodje vidijo kot možen zaslužek za vojni napor. Arakisi¹⁹ so zato rekrutirali južnoafriške dobičkoželjneže, da zaščitijo svojo naftno produkcijo. Arakisi uporabljajo primer Sierra Leone, kjer so bili južnoafriški željni dobička uporabljeni za zaščito trgovine z diamanti, medtem ko je v državi besnela civilna vojna. Vendar le trajna rešitev državljanske vojne lahko zagotovi produkcijo nafte. Čeprav je bilo vloženih že mnogo internih, regionalnih in mednarodnih naporov, da se reši sudanska vojna, ni bilo še nobenega uspeha za zgodovino.

Z geopolitične in geostrateške plati je Sudanski stik z Rdečim morjem umeščen med Bližnjim Vzhodom in Zalivsko regijo. Kot država, ki jo vodijo Muslimani, in s članstvom v Arabski ligi je bila na naftno bogati, a nestanovitni regiji mnogokrat povod za konflikte. Sudan je na primer podpiral Arabsko vprašanje diplomatsko in vojaško med arabsko–izraelskimi vojnami 1967–1973. Podobno je bil Sudan edina država v sub-saharski Afriki, ki je podpirala Irak med Zalivsko vojno leta 1991 (Internet 25).

5.1 Mednarodna odgovornost

Tudi 21. stoletje ni ustavilo genocidnih dejanj, nehumanih in krutih, kot tista, ki so leta 1948 vzpodbudila mednarodno skupnost k pisanju Konvencije o genocidu. Gre za mednarodna hudodelstva, ki jih opredeljuje mednarodno vojno in humanitarno pravo in so določena z mednarodnimi pakti in pogodbami.

Zaščita človekovih pravic je postala legitimna in širša odgovornost držav in mednarodne skupnosti. Ta problem vsebuje zaščito pred resnično velikimi in številnimi kršitvami človekovih pravic ali mednarodnega humanitarnega prava. Osnovna pravila za zaščito ljudi zavezujejo vse države. To je potrjeno tudi s strani MKS. Praksa ZN in držav celo podpira pogled, da je zaščita človekovih pravic legitimna mednarodna zadeva in zato ni prepovedi

¹⁹ Arakisi so ljudje, ki delajo v naftnem koncernu imenovanem Arakis, ki so ga leta 1992 Kanadčani odkupili od Chevronovega koncerna v Sudanu. Obdobje delovanja Arakisa na sudaskih tleh je trajalo dol eta 1998.

posredovanja (intervencije) v domač pravni red posamezne države (Holzgreffe in Koehane, 2003: 207).

Nasilje nad človekovimi pravicami in mednarodni konflikti pomenijo grožnjo mednarodnemu miru. VS ZN na podlagi 7. poglavja UL ZN sproži akcijo za uspešno opravljanje situacije humanitarne pomoči znotraj določene države, ki je posledica državljanske vojne ali sistematičnega nasilja. Državljska vojna ali katera druga situacija znotraj države se lahko na podlagi pristojnosti organov ZN razlaga kot grožnja mednarodnega miru.

Legitimnost mednarodnih zadev za najbolj resne in sistematične kršitve človekovih pravic obstaja, če te kršitve povzroči državno osebje, gverila, vojska ali ostali zasebni organi in telesa ali posamezniki, ki delujejo znotraj ozemlja določene države. To se zrcali v spoznanju individualne kazenske odgovornosti po mednarodnem pravu za najbolj resne zločine proti človeštvu. Z nürnberškim in tokijskim sodiščem kot začetnima točkama je ta razvoj dosegel svoj vrhunec v odločitvi po ustanovitvi stalnega MKS.

Za storitev mednarodnih zločinov, ki jih je priznala mednarodna skupnost držav, nosijo odgovornost tudi tiste fizične osebe, ki so te zločine storile (Degan, 2000: 538). Ali mednarodna kazenska odgovornost posameznikov velja za tisto, kar je mednarodna skupnost v nekem obdobju priznala kot mednarodni zločin v ožjem smislu? Države lahko tudi preko medsebojnih pogodb predvidijo odgovornost posameznikov za druge mednarodne prestopke, ki se bodo v prihodnosti preoblikovali v mednarodne zločine v tem smislu. To so danes mednarodni terorizem in nezakonit promet z drogami (Lešnjak–Turšič, 2005: 35–40).

Vlada v Kartumu je kljub ogroženosti z vseh strani z odlično diplomacijo popolnoma izigrala mednarodno skupnost, ki je še pred tremi meseci ob omembi Sudana uporabljala sovražen jezik in grozila z vojaškim posredovanjem. Velika Britanija, nekdanja kolonizatorica Sudana, je bila konec julija v Darfur celo pripravljena nemudoma poslati 5000 vrhunskih vojakov, katerih naloga bi bila zaustavitev etničnega čiščenja. Ostalo je le pri grožnjah. Kljub nadaljevanju morjenja, posiljevanja, ropanja in razseljevanja afriškega prebivalstva Kartum ni (»in ne bo«) dočakal sankcij, ki ga, obubožanega in ekonomsko veliko bolj odvisnega od vzhoda kot zahoda, tako ali tako ne bi močno prizadele (Internet 26).

Tomo Križnar pravi: »Dejstvo, da je mednarodna skupnost na čelu s popolnoma impotentno Organizacijo združenih narodov, ki se ji v obraz lahko smeji prav vsak vaški poglavar, reševanje darfurske krize prepustila Afriški uniji, je lahko izjemno nevarno.« Afriški kontekst se je po koncu hladne vojne popolnoma spremenil. Meje so izginile, se »relativizirale« ali pa pomaknile na policijsko-vojaške kontrolne točke znotraj držav oziroma plemensko nadzorovanih območij (Križnar, 2004: 14, 15).

Večina ozemlja v najbolj kriznih afriških državah je tako rekoč naprodaj; enako velja za naravna bogastva. Državne vojske so razpadle v lokalne milice, najmočnejše orožje gospodarjev vojne, novih *lastnikov* Afrike. In zdi se, da svet – razen multinacionalnih družb, ki jim je kaos pisan na kožo in ga skupaj z najetimi vojaki pomagajo vzdrževati – tega ni opazil. Lani je belgijski vojak v Kongu dejal: »Bogastvo te dežele je revščina njenih ljudi.« Podobno je mogoče trditi za vojno v Darfurju, ki je posledica naftnega boja med Zahodom in Vzhodom (Internet 26).

Sedaj, ko smo priča številnim spopadom v Sudanu, se Zahod sprašuje, kdo bo aktivno sodeloval pri zagotavljanju miru in varnosti. Odgovornost se pogosto prenaša na različne (neafriške) organizacije ali nekdanje države kolonizatorke, največkrat pa se od Afrike same pričakuje, da se bo spopadla z omenjenimi težavami (Prebilič, 2005: 171).

OZN kot svetovna varnostna organizacija ima sicer najbolj razvejan in sorazmerno učinkovit mehanizem za upravljanje različnih konfliktov, vendar si je prav na območju Afrike pridobila največ negativnih izkušenj (Somalija, Tanzanija, Ruanda). Ruanda in Somalija še danes odvrčata stalne članice VS OZN od aktivnejšega angažiranja pri upravljanju konfliktov. Pričakovati je predvsem diplomatsko pomoč pri reševanju sporov in oblikovanju različnih tipov mirovniških operacij. Bolj malo verjetno je, da se bo OZN pod določili VII. Poglavlja UL v bližnji prihodnosti angažirala v sudanski konflikt. OZN je ponudila različne oblike pomoči AU kot regionalni organizaciji in izvajala predvsem diplomatski pritisk na sudansko vlado, ni pa se bila pripravljena – kljub številnim žrtvam – aktivno vključiti v reševanje spora (Prebilič, 2005: 171).

Schefferjev članek je jasna razlaga zakaj je mednarodna skupnost padla na preizkušnji odgovornosti, da zaščiti sudansko civilno prebivalstvo, kjer še vsak mesec zaradi nasilja ali z

vojno povezanimi boleznimi ter nedohranjenosti umre 5000 ljudi. Nato izkazuje dobro voljo, da bi v konfliktu posredoval ignorira pa dejstva, da obstajajo pomembni viri, ki so na voljo. To so reakcionarne sile, ki bi lahko nemudoma zatrla večino pobojev in smrti, s tem pa bi NATO AU ponudil potreben časovni okvir, da bi zgradila svoje lastne obrambne sile.

Odlaganje, s poudarjanjem AU, da bi lahko bile afriške sile samostojne in da bi njihove kapacitete mednarodna skupnost samo podprla, ne pomaga tako ljudstvu kot sami AU. Ustanovitev sposobne AU, ki bi lahko prevzela odgovornost za krizo bo močno spodkopana, če ji v Darfurju spodleti.

NATO in širša mednarodna skupnost morajo dati prednost zaščiti nedolžnih in se premakniti naprej od trditve, da so kruta dejanja izključno afriški problem, ki zahtevajo le afriške rešitve. Enako mora AU sprejeti, če ne more vzpostaviti potrebne stopnje zaščite, kar pomeni vsaj 5000-7000 čet na sudanskih tleh ta trenutek, da mora sodelovati s tistimi v mednarodni skupnosti, ki so tega sposobni.

5.1.1 Mednarodni državni terorizem Sudana

Sudan je poleg Kube, Sirije in severne Koreje na State Departmentovem spisku sponzorice terorizma od leta 1993. Prav tako je zaradi njegove vpletenosti v mednarodni terorizem VS OZN med letoma 1996 in 2001 zoper Sudan uvedel mednarodne sankcije (Internet 27).

Sudan omogoča zatočišče, baze za urjenje ter operativna izhodišča bližnjevzhodnim in islamskim terorističnim organizacijam. Povezujejo ga z organizacijo Abu Nidal, HAMAS-om, palestinskim islamskim djihadom, egiptovskim islamskim djihadom, Hezbollahom ter Al Qaido, ki je uporabljala Sudan za glavno oporišče in vadbeni center med letoma 1991 in 1996 (Internet 27).²⁰

V nekaj primerih je Sudan posredno vpleten v akte mednarodnega terorizma. Leta 1995 so npr. pripadniki Jaama el Islamija, egiptovske teroristične organizacije, v Etiopiji poskušali izvesti atentat na egiptovskega predsednika Mubaraka. Napad je bil načrtovan v Sudanu,

²⁰ Maja 1996 je moral Osama bin Laden zapustiti Sudan, ko so ga na pritiske ZDA in Savdove Arabije izgnali iz države. Preselil se je v Afganistan, kjer je vzpostavil veliko teroristično mrežo (Gunaratna, 2002: 18).

orožje za napadalce je v Etiopijo prišlo s Sudanskim državnim letalom, po napadu pa so teroristi poiskali zatočišče v Kartumu. Sudan ni hotel izročiti teroristov, zato ga je mednarodna skupnost kaznovala z uvedbo sankcij. VS je določil, da naj vse države podpisnice (Bangladeš, Kolumbija, Jamajka, Mali, Mauricius, Singapur, Tunizija, Ukrajina) sankcij proti Sudanu zmanjšajo število osebja na sudanskih diplomatskih misijah in omejijo ali prepovejo gibanje znotraj njihovega območja za osebje, ki ostane. Države so bile ravno tako pozvane, naj prepovejo vstop v tranzit skozi njihovo območje za člane sudanske vlade, uradnike in člane sudanske vojske. Ravno tako so države prepovedale pristanek ali prelet območja držav podpisnic, če je letalo registrirano, najeto ali vodeno s Sudan Airways (Internet 27).

6. KRŠENJE HUMANITARNEGA PRAVA V SUDANU

Sudan je podpisnik številnih mednarodnih pogodb o humanitarnega prava. To vključuje Mednarodni sporazum o civilnih in političnih pravicah, Mednarodni sporazum o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Konvencijo o pravicah otrok, Mednarodno konvencijo o odstranitvi vseh oblik rasne diskriminacije in Suženjsko konvencijo iz leta 1926. Sudan je ravno tako podpisnik Afriške ustanovne listine o človekovih in ljudskih pravicah. S temi pogodbami je sudanska vlada imela obveznost spoštovati, ščititi in izvrševati človekove pravice znotraj pristojnosti sodne oblasti. Sudan je podpisnik Rimskega statuta Mednarodnega kazenskega sodišča in zato je zavezan delovati v skladu s Statutom.

V seštevku pogodb o človekovih pravicah je vlada omejena z mednarodnim humanitarnim pravom. Ženevske konvencije (iz leta 1949) natančneje določajo kako morajo države spoštovati običajno mednarodno humanitarno pravo. V letu 2005 je v Darfurju prišlo do daljšega oboroženega nasilja, v nasilju pa so bile različne strani dobro organizirane. Pri pogodbenem pravu je vlada omejena z običajnimi pravili mednarodnega humanitarnega prava. Te pravne odločbe vključujejo: zaščito civilistov pred nasiljem proti življenju in osebi; prepovedujejo preišljene napade na civiliste in civilne objekte, prepovedujejo napade z namenom ustrahovati civiliste; določajo zmanjševanje potencialnih izgub in škode kot rezultata napada; zagotavljajo, da ob napadu vojaškega objekta izgube niso nesorazmerne z vojaškim dobičkom; prepovedujejo pa tudi plenjenje (Internet 28).

Sudan si je odprl pot do graditve miru, pomiritve in ponovno graditve s podpisom Obširnega mirovnega sporazuma (Comprehensive peace agreement - CPA), januarja 2005. Na tej poti je premagal številne ovire. Veliko več pa je potrebno še storiti, če bi Sudan hotel postati država, opisana v Začasni nacionalni ustavi (Interim national constitution – dalje INC), ki temelji na “pravičnosti, enakosti in napredovanju pri temeljnih človekovih pravicah.”

CPA je predpisan za zvezni sistem vlade. Predpisan je za šestletno začasno dobo, po kateri bodo prebivalci južnega Sudana z referendumom odločili, ali se želijo odcepiti ali ostati del zveznega Sudana. 20. septembra je bila oblikovana nova vlada narodne enotnosti (Government of national unity - dalje GNU) z večstrankarskim zastopstvom. Južni Sudan je

ravno tako pričel s političnim preходом. Nova vlada na jugu je zapriseгла 24. oktobra 2005, sprejeta je bila ustava južnega Sudana.

19. oktobra je minister za pravosodje ustanovil pravnoreformni odbor, katerega temeljna odgovornost je zagotavljanje, da je nacionalna zakonodaja skladna z INC, vključno s predpisi o mednarodnih človekovih pravicah. Do danes je imel odbor 34 zakonodajnih listin, ki se nanšajo na to. Delo odbora se bo začelo med parlamentarnim zasedanjem aprila 2006 (Internet 28).

Ustanovitev sudanskega nacionalnega mehanizma za človekove pravice in Komisije za človekove pravice je bila po dogovarjanjih preložena. Organa še nista zakonsko dopolnjena. Ravno tako pa nameravajo ustanoviti Komisijo za človekove pravice južnega Sudana. Več osnutkov zakonov so oblikovali SPLA/M in GNU z minimalnim političnim in družbenim posvetovanjem. Eden od načrtov SPLA/M, ki je podrejen neposredno predsedniku, je temeljil na prejšnji zakonodaji, ki ni zagotavljala neodvisnosti od komisije.

GNU je razširila mednarodne obveznosti za človekove pravice na več načinov. INC obsega mednarodne pogodbe o človekovih pravicah, ki jih Sudan priznava. Leta 2004 in 2005 so bile podpisane tri mednarodne listine: *Afriška listina o pravicah in zaščiti otroka* in dva *Izbirna protokola h Konvenciji o pravicah otroka*, o vpletenosti otrok v oboroženem konfliktu in o prodaji otrok, otroški prostituciji in otroški pornografiji. Sudan je ravno tako naredil korak naprej leta 2005 in podpisal dva *Dopolnilna protokola k Ženevskim konvencijam*.

V Darfurju, kjer se mir ni obdržal, so vojaške menjave z vpletenimi uporniškimi skupinami, vladnimi silami in nomadskimi milicami naraščale. Civilno osebje AU, ki je sodelovalo z misijami AU v Sudanu (AMIS) je bilo ugrabljeno in ubito. Humanitarne delavce so redno napadali iz zasede ali jih oropali. Prisotnost čadskih vojaških ubežnikov je naprej povečevalo napetosti. Mirovna pogajanja v Abuji, ki so potekala že sedmič leta 2005, so v največji meri grozila z razcepom med SPLA/M. Možnosti za vzpostavitev miru so bile ravno tako ogrožene zaradi vojaških skupin, ki niso bile razorožene, in drugih skupin, ki so se počutile zapostavljene z njihovo izključitvijo iz pogajanj (Internet 29).

Razmere na področju človekovih pravic v Darfurju se julija 2005 še poslabšajo. Obnovljena raven oboroženega konflikta je prepogosto imela za tarče napadov civiliste. Oboroženi moški, ki potujejo v majhnih skupinah s kamelami ali konji, nadaljujejo morjenje, pretepanje in spolne napade na IDP in vaščane. Humanitarna pomoč je bila onemogočena tistim, ki so jo najbolj potrebovali. V južnem Sudanu in prehodnih območjih se je problem virov poslabšal z vrnitvijo tisočih beguncev nazaj na njihove domove.

V Darfurju so žrtve in priče opisovale, da so vladne sile s sodelovanjem z vojaškimi silami od septembra do novembra leta 2005 izvedle najmanj 8 organiziranih oboroženih napadov na več kot dvanajst IDP kampov in vasi. Ti napadi so se zgodili na območjih Jebel Moun, Gereida, Sheaira, Tawilia in Shangil Tobiya. Kljub izjavam sudanskih uradnikov, da so bili to napadi navadno namenjeni proti uporniškemu delovanju, je iz večine primerov razvidno, da so bili civilisti in civilna lastnina glavna tarča. V napadih, kjer vladna vpletenost ni razvidna, je bilo jasno, da je bila neuspešna pri izpolnjevanju obveznosti zaščite človekovih pravic, pred nasiljem tretjih strank. Prav tako je bila neuspešna pri prepeljanju hudodelcev, ki so zlorabljali človekove pravice pred sodišče, kar pomeni nevarne grožnje ponovnih zlorab.

Posebni poročevalec je ravno tako pridobil informacije, da so civiliste pobijale in ustrahovale oborožene skupine, kot so SPLA/M in JEM, ali nepoznani hudodelci v južnem in severnem Darfurju. Združene patrolje AU v obsegu IDP kampov ravno tako pešajo pri zaščiti beguncev. Na veliko območjih južnega Darfurja so IDP-jevci prisiljeni ostati znotraj meja kampov, ker je lahko nevaren tudi izhod le nekaj metrov iz kampov.

Aretiranim in pridržanim ljudem v Darfurju in Kartumu so redno kršijo njihove temeljne človekove pravice. Zlorabo izvajata tako vlada kot uporniške skupine. Ujetniki so nezakonito pridržani za daljše obdobje, njihova pravica za pridobitev odvetnika pa je velikokrat zavrnjena. V Darfurju so ljudje, obtoženi uporništva, pogosto fizično zlorabljeni. Tipične zlorabe vključujejo: udarce z električno žico, lesenimi palicami ali gumijastimi cevmi; udarce s pestjo, brcanje in bičanje s plastičnimi biči; prisilno nošenje težkih kamnov; obešanje z glavo proti tlu na kovinskih palicah s privezanimi rokami in nogami in sočasno bičanje z električno žico, prisilno metanje mivke drugemu v oči, grožnja z smrtjo na strelnih točkah; stanje na soncu več kot 8 ur brez vode; zažiganje s cigaretami ogorki; prisilno pitje ogromnih količin vode.

6.1 Posilstvo kot orožje

Posilstvo in spolno nasilje se je uporabljalo za zastrahovanje in premeščanje podeželskih skupnosti. V nekaterih napadih dokumentiranih s HRW, so bile posiljene tudi 8 do 10-letne deklice, medtem ko so bile nekatere ženske posiljene, nato pa so jim pohabili genitalije. HRW je izvedel za en tak napad na Zaghawa skupnost v Goz Baggarju, južni Darfur, 18. oktobra 2004, kar je povzročilo da je mnogo prebivalcev zbežalo v Čad. Nekatere ženske so bile posiljene, vse v enem dnevu. Druge so bile posiljene na različne načine. Moški jih niso le posilili, potem so jim odrezali spolne organe in jih zašili. 50 džandžavidov je zagrešilo ta zločin v enem samem dnevu. (Internet 30).²¹

Human rights watch (dalje HRW) je zbral podatke, ki zadnjih 14 mesecev močno krepijo raziskave opravljene iz drugih organizacij, ki preiskujejo spolno nasilje. Mednarodna komisija za preiskave je zaključila, da so posilstvo in spolno nasilje uporabljali pripadniki vladnih sil in vladno podprti džandžavidi kot »premišljeno strategijo z namero terorizirati populacijo, zagotoviti nadzor gibanja IDP-jev in doseči njihovo premestitev«. HRW je dokumentiral številne incidente v vseh treh pokrajinah Darfurja, v katerih so bile ženske in dekleta podvržene posilstvu in drugim oblikam spolnega nasilja med sudanskimi vladnimi napadi na vasi, vključno z množičnimi posilstvi in množičnimi napadalci iz vladnih sil in vojske (Internet 31).

V Darfurju, ženske včasih nimajo druge izbire, kot tvegati napad z zapuščanjem hiš in relativno varnih premestitvenih kampov ter naseljenih mest, da obišejo tržnice ali naberejo drva. To je v veliki meri zato, ker bi se moški soočali z grožnjo, da so ubiti, če si upajo ven. Dejstvo je, da so območja okrog kampov že izsekana in tako ženske nimajo druge izbire kot oddaljiti se od kampov in s tem tvegati napad.

HRW je dokumentiral veliko primerov posilstev žensk in deklet, medtem ko so potovale po obrobnih cestah, nekatere še nedavno (februar in marec 2005). Med oktobrom 2004 in sredino

²¹ Glede na zbrana HRW-jeva poročila so hudodelci posilstev mnogokrat zlorabljali ženske s podcenjevalnimi, rasnimi in etničnimi klevetami med ali po posilstvu, ženske so zmerjali z izrazi kot so »sužnja«, »umazana črna Nuba« in drugimi pridevki. Kot je osvetljeno s primeri in drugimi napadi, ki jih je dokumentiral HRW, so ti incidenti posilstev jasni, da so bili storjeni z namero podjarmiti ljudi in jih ponižati in ustrahovati, vendar ne le žensk, temveč celotno skupnost.

februarja 2005, so skupine *Medicins sans Frontieres* (dalje MSF – zdravniki brez meja) v zahodnem in južnem Darfurju obravnavale skoraj 500 žensk in deklet, ki so bile posiljene. Poročilo MSF, potrjuje povečanje števila primerov posilstev obravnavanih na njihovih klinikah. MSF raziskave kažejo, da 82 % obravnavanih posilstev nastane, ko ženske zapustijo mesto in kampe za preseljence v iskanju drva, vode ali trave za živalsko krmo. Skoraj tretjina žensk in deklet, ki so bile žrtve teh napadov, je bilo množično posiljenih.

Celo ko prispejo v Čad kot begunke, se ženske in dekleta srečujejo s tveganjem posilstva in napada s strani civilistov ali vojaških članov, ko zbirajo vodo, gorivo ali travo blizu meje. Ti obmejni napadi so bili eden izmed razlogov, da je komisar ZN za begunce leta 2004 premestil tisoče beguncev z meje v kampe v notranjosti Čada. Kljub temu da je bila velika večina beguncev, ki so se prvotno naselili vzdolž meje, premeščena, so bile ženske in dekleta še vedno v tveganju za napad in posilstvo, ko so šle iz kampa v Čadu (Internet 31).

Mednarodna nevladna organizacija za varstvo človekovih pravic *Amnesty International* (dalje AI) je v poročilu o Sudanu opozorila, da pripadniki milice džandžavid v jugozahodni sudanski pokrajini Darfur posilstvo uporabljajo kot orožje. AI je v poročilu na 35 straneh z naslovom *Posilstvo kot orožje vojne*²² zapisala, da so žrtve posilstev deklice, stare komaj osem let, in ženske, stare celo 80 let. »Množična posilstva v Darfurju so vojni zločini in zločini proti človečnosti, toda mednarodna skupnost je naredilo zelo malo, da bi jih preprečila«, piše AI (Internet). V skoraj vse napade, ki jih je registrirala AI, je vladna vojska neposredno vpletena ali pa jim je bila priča, piše v poročilu organizacije. Poročilo navaja izjave žrtev, ki so povedale, da so v neki vasi pripadniki milice džandžavid nekaj ženskam in deklicam polomili ude, da ne bi pobegnile. »Pet ali šest moških nas je posiljevalo, eden za drugim, ure in ure, šest dni, vsako noč. Mož mi nikoli ne bi odpustil, odrekal bi se mi,« je povedala ena od žrtev. Sodišče v darfurski prestolnici je obsodilo deset članov arabskih milic na amputacijo rok in nog in jim prisodilo do šest let zapora zaradi sodelovanja v pokolih in posilstvih (Internet 32).

²² Kljub temu, da je vlada zanikala obstoj suženjstva v Sudanu, je bilo na tisoče ljudi zadržanih v prisilnem delu kot sužnji.ocene se razlikujejo glede števila ljudi, zadržanih v suženjstvu; nekatere nevladne organizacije so postavile številko 100.000, medtem ko so vladni viri to ocenili na 5.000. O spolnem suženjstvu se je mnogo poročalo, posebno na konfliktnih območjih. Tisti, ki so ušli, so opisovali razširjeno mučenje, posilstva in prisilne poroke (Internet).

Poleg psiholoških, zdravstvenih posledic in socialno-ekonomskih posledic posilstva, kot so tveganost izgube družinske podpore in nezmožnost poročiti se, je tu še stigmatizacija, ženske so po posilstvu khasrana (arabsko - uničene). (Internet 32)

Mnogo žrtev posilstva in drugega spolnega nasilja je globoko travmatiziranih, kot jih je veliko tudi iz njihove družine. Posilstvo, ki je uporabljeno kot »vojno orožje«, je natančneje naklepano pri terorju in namerni podreditvi celotne skupnosti in vpliva na socialno strukturo skupnosti. V konzervativni kulturi Darfurja je stigmo posilstva težko premagati.²³

Posilstvo v vojni je mednarodno prepoznano kot vojni zločin in zločin proti človečnosti, vendar je ravno tako označeno kot oblika mučenja in v določenih pogojih kot genocid. Vsi posamezniki, vključno z dejanskimi in potencialnimi žrtvami spolnega nasilja, so upravičeni do zaščite in spoštovanja svojih človekovih pravic, kot so pravica do življenja, svoboda in varnost osebe, pravica biti varen pred mučenjem in nehumanim ter sramotnim postopkom, in pravica do zdravja. Vlade imajo zakonite obveznosti, da zaščitijo civiliste pred spolnim nasiljem in zagotovijo, da kakovostne zdravstvene službe oskrbijo žrtve na spolnega nasilja in so dostopne vsem.

Socialne in ekonomske posledice nezaželenih nosečnosti so lahko pogubne tako za mater kot za otroka. Zdravstveni servisi bi morali zagotavljati dostop do kontracepcije in napotnice za abortus. Ženske, ki zanosijo kot posledica posilstva, so zapuščene z vseh strani, mati in otrok pa postaneta zelo ranljiva. Nekatere dojenčke matere zapustijo ali zanemarijo. Na nekaterih lokacijah se je odgovornost sudanskih oblasti poslabšala in posledica so nove žrtve.

²³ Kot je dejala neka ženska iz plemena Fur, »nihče ne bo sprejel poroke s posiljeno žensko«. Poleg tega nekatere skupnosti v Darfurju verjamejo, da nosečnost lahko nastane le iz sporazumne spolnosti. Potemtakem, če posiljena ženska zanosi, je žrtev včasih osramočena in onečasti družino.

6.2 Smrtna kazen in druge nečloveške, izprijene kazni

V Darfurju so specializirana kazenska sodišča za upornike proti vladi določila telesne in smrtne kazni s hitrim sojenjem. V Kartumu se je nadaljevalo sojenje ljudem pred ljudsko odrejenimi sodišči. Ljudje so bili obsojeni na bičanje in kamenjanje za prestopke, kot so, kršenje pravil oblačenja in nespoštovanja arabskega jezika ter nestrinjanje z islamom. Kazen 100 udarcev so naložili 14-letni noseči, neporočeni deklici v Nyali, ki je bila obsojena nepravilnega oblačenja v skladu s kulturo islama. Kazen je bila izvršena leta 2003. Član SPLA/M je bil obsojen na smrt januarja za zločine proti državi, obtožen je bil udeležbe v napadu na al-fashersko letališče 2003. Njega in dva soobtoženca, ki sta dobila zaporno kazen, so mučili s pretepanjem z vodnimi pipami in palicami. Pred sojenjem na al-fasherskem posebnem kazenskem sodišču prav tako niso imeli zakonitega zastopstva.²⁴

Okrog mesta Bentiu so vladne enote "čistile" območje z uporabo helikopterskih orožij in z zračnim bombardiranjem z dolgodosežnimi letali Antonov. Po poročilih so vladne sile na tleh odpeljale ljudi z njihovih domov, moški vaščani so bili ubiti v masovnih pobojih, ženske in otroci so bili pribiti na drevesa z železnimi žebli. Poročila iz drugih vasi trdijo, da so vojaki parali grla otrokom in pobijali moške, ki so jih zasliševali z zabijanjem žebeljev v njihova čela.

Uporniške skupine so ravno tako izvajale napade in nenadne akcije na civiliste v poskusu, da bi pridobili nadzor nad naftno bogatimi območji. Bivši poveljnik je dejal, da so te sile množično pobijale številne civiliste, jih posiljevale, ugrabljale ter zažigale in uničevale njihove domove.

Vojaške taktike, kot so uničenje pridelka, ropanje živine in trajne vojaške okupacije območja, se uporabljajo za zaščito pred tem, da bi se razseljena populacija vrnila. Tveganje lakote za razseljene ljudi se povečuje od tedaj, ko se pridelek ne pričakuje. Kitajski delavci so bili očitno vpleteni v proces razseljevanja civilistov med gradnjo cevovoda. Civilisti, ki so uspeli pobegniti, so poročali, da so bili kitajski delavci oboroženi in pripravljeni, da po potrebi orožje tudi uporabijo. Mujahedinski borci iz Afganistana in Malezije so bili uporabljeni za zaščito stvari in lastnino družb, vključenih v gradnjo naftnih cevovodov. Helikopterji, ki so jih

²⁴ Alakor (Madina) Lual Deng je bila obsojena na smrt s kamenjanjem za odrasle v Nahudu v Kordofanu, zaradi simpatiziranja z uporniki. Na svojem sojenju ni imela odvetnika branilca in je bila obsojena izključno na podlagi svojega priznanja.

pilotirali tuji piloti, so se uporabljali za prevažanje oborožene opozicijske skupine na območja, kjer se je bojevalo; te skupine so kasneje domnevno izvrševale krutosti nad prebivalstvom (Internet 33).

Masovno kršenje človekovih pravic sudanskih varnostnih sil, različnih združenih vladnih vojska in oboroženih opozicijskih skupin, je jasno povezano s tujimi naftnimi družbami in njihovimi operacijami. Tuje družbe so slepe za kršenje človekovih pravic vladnih varnostnih sil in njihovih zavezniških sil v imenu zaščite varnosti naftnopridobitvenih območij. Spoštovanje človekovih pravic bi moralo biti osnovnega pomena za družbe, ki so vpletene v vojno okolje, kot je južni Sudan in Darfur, molk močnih naftnih družb pri kršenju človekovih pravic tako ni nepristransko (Internet 33).

6.3 Suženjstvo

V skoraj vseh delih sveta je zaslužnjevanje predmet, ki se ga obravnava v razredih študentov zgodovine. V Sudanu pa je suženjstvo in prodaja sužnjev stvarnost. Pravzaprav se te osovražene prakse modernega življenja v Sudanu niso nikoli končale. Spreminjala se je samo itenziteta glede na to, kdo je na oblasti v Kartumu.

Sudanska vlada je zaslužnjevanje uporabljala kot vojno orožje za teror in podjarmljanje ljudi na jugu, v Nubskih gorah in Darfurju. Nedvomno v današnjem času suženjstvo predstavlja enega izmed pomembnejših faktorjev, ki vodijo v genocidne sheme sedanjega islamskofundamentalističnega režima, ki ga vodi Omar Hassan El Bashir.

Kot izgovor za bojevanje proti sudanskim uporniškimi in osvobodilnim silam je sudanska vlada zaposlila svoje oborožene sile in milice, poznane kot razvpite ljudske obrambne sile (People's Defence Forces – PDF) za napadanje in vpade v vasi, kjer so ropali živino in pobirali primerne moške ter ženske za suženjstvo. PDF uri in oborožuje sudanska vlada. Vlada jim ne daje plače, ampak jih uči, da je njihov zaslužek tisto, kar dobijo pri vpadih v vasi.

Dodatno je sudanska vlada (Government of Sudan – dalje GoS) oborožila arabska plemena na severu in jih uporabila za ugrabitev žensk in otrok na vseh kriznih območjih, kjer so naseljeni

afriški Sudanci. Pri vpadih so starejši in bolni navadno ubiti na mestu, njihove živilske kašče pa so požgane. Otroke in mlade ženske prodajo na sever države, v arabske države in na Bližnji Vzhod, kjer se uporabljajo kot domači služabniki, pastirji, kmečki delavci, priležniki in so pogosto oddani v dar. Po ocenah je bilo prodanih v suženjstvo 200.000 otrok, žensk in mladih moških.

Obstoj novodobnega ujetništva v Sudanu je bil raziskan in potrjeno onstran razumnosti in verodostojno potrjen s strani skupin za človekove pravice, akademikov, novinarjev, politikov in verskih voditeljev. Visoka uradnica ZDA Susan Rice je pozvala k izvajanju ukrepov proti tej nečloveški praksi (Internet 36).

7. KRŠENJE VOJNEGA PRAVA V SUDANU

V tem poglavju nameravam dokazati, da so sudanska vlada in uporniki kršili določila vojnega prava na več načinov. Določila vojnega prava natančno določajo, kakšno orožje sme biti uporabljeno med spopadi, kakšen je status bojevnikov in vojnih ujetnikov, ter kakšna so pravila bojevanja in kaj je lahko cilj vojnega napada. Ravno tako vojno pravo določa, katera je legitimna uporaba oboroženih sil (npr. primer samoobrambe oboroženih sil pred napadom drugih sil). Po definiciji je vojna sestavljena iz vrste dejanj, ki imajo navadno zločinsko naravo: uboji, napadi, prikrajšanje za svobodo in uničevanje lastnine. Temeljni namen vojnega prava pa je zmanjševati človeško trpljenje in ohranjanje vrednot. Prezgodnja uporaba vojnega prava se lahko odrazi v povečanju človeškega trpljenja zato, ker vojno pravo dovoljuje nasilje, ki je po domačem kazenskem pravu neke države prepovedano.

Ravno tako je pomembna določba vojnega prava o metodah bojevanja, ki se nanašajo na učinek orožja in njegovo uporabo proti bojevnikom. Tako st. petersburška deklaracija določa, katero konvencionalno orožje se ne sme uporabljati v vojni. Tako so prepovedani plini za zadušitev, požigalno orožje, lasersko orožje, zemeljske mine in orožje za bombardiranje zrak-zemlja. Ravno tako je prepovedano orožje za množično uničevanje ter različne oblike min in bomb.

Najhujše sankcije pa so namenjene za uporabo kemičnega, biološkega in jedrskega orožja. Ravno tako pa morajo udeleženci v vojni spoštovati pravila zemeljskega, zračnega in pomorskega bojevanja. Predvsem pa je v novejšem času prišlo do izraza vojskovanje proti okolju, ki poudarja vedno večje ekološke probleme.

Sudanska vlada je odgovorna za mnoge zločine pod določili vojnega prava, saj so veliko zločinov storili namerno. Tako so namerno poškodovali civilne objekte, objekte, ki so pod mednarodno zaščito, uporabljali so požigalna orožja (požig celotnih vasi na jugu in v Darfurju), v premestitvenih kampih so uporabljali pline, ki so zadušili mnogo civilistov. Vasi so bombardirali iz zraka ter množično izganjali ljudi iz njihovih domov.

Sudanci pa že v osnovah najbolj kršijo namen vojnega prava, saj to določa, da se mora vojna končati takoj, ko je to mogoče, ter da je treba namesto vojne doseči politični sporazum obeh strani. Vendar pa udeleženci v državljanski vojni to prezirajo in sledijo le svojim ciljem.

Prav tako pa Sudan krši vojno pravo kot država, ki podpira terorizem, saj je v Sudanu našlo varno zatočišče mnogo svetovnih teroristov pod vodstvom Osame bin Ladna. Sudan pa povezujejo tudi z islamsko fundamentalističnim džihadom. Kakor da v državi še ne bi imeli dovolj težav, se spopadajo še z mednarodno odklonitvijo pomoči, saj mednarodna skupnost terorističnim državam ni pripravljena pomagati. Mogoče je tudi to razlog, zakaj mednarodna skupnost ne posreduje v sudanski državljanski vojni, saj se boji, kako bi GoS odgovorila na mednarodno vmešavanje, saj bi tako tvegali zlom varnosti na mednarodni ravni.

Dokazi kršenja vojnega prava

»Dokazi kažejo vzorec značilnih prenosov orožja tistih, ki že dolgo časa kršijo človekove pravice – vlada Sudana in SPLA – ki služi zaostitvi konfliktov v in okrog Sudana in povečuje njihove udare na civiliste.« (Joost Hiltermann posebni opazovalec HRW v Sudanu, Internet 37.)

HRW je leta 1998 pozval mednarodno skupnost, naj se vzpostavi mednarodni embargo za dostavo orožja sudanski vladi in sudanskim uporniškim skupinam, pri čemer jih obtožujejo številnih kršitev vojnega prava. Člani mednarodne skupnosti so zanetili vojno z orožjem, kar je pomnožilo smrtne udare na civilno populacijo. Drugi problem, ki ga izpostavi HRW, pa je, da Sudan razpolaga s kemičnim orožjem. Poročila pričajo tudi o stalnem zaostrovanju nizov konfliktov in konfliktov znotraj njih, ki jih mednarodna javnost v glavnem ignorira, ne spregledajo pa jih mednarodni prodajalci orožja.

V zadnjih letih je sudanska vlada nadaljevala s povečevanjem kapacitet konvencionalnega orožja in velikih količin lahkega in srednjega orožja ter streliva, topništva in zračnih sil. Povečana uporaba helikopterjev Mi-24, bombnikov Mig in Antonov-26 od leta 1996 je imela premišljeno večji udar na civiliste in bojavnike. S privolitvijo vlade je znatno število spremenjene različice sovjetskih tankov T-54 – kitajsko narejen model, poznan kot T-59 – še povečalo prihodnje zaostitve konflikta. Sudanska vlada je bila ravno tako aktivno vpletena v

urjenje, opremljanje in druge oblike podpore oboroženih skupin, ki so širile nasilje vsepovsod po regiji in onstran nje. Za primer lahko omenim vladarsko odporniško vojsko (dalje LRA – Lord's Resistance Army), ki je operiralo v južnem Sudanu in severni Ugandi.

Med drugim orožjem, ki ima neposreden vpliv na civiliste, so se v vojni uporabljale tudi zemeljske mine. HRW je opazil na stotine zemeljskih min, katerih izdelava sega v leto 1950 in 1960, in min drugih sodobnih izdelav. Ravno tako so opazovalci HRW odkrili mnogo zemeljskih min blizu meje z Eritrejo in Ugando, ki so jih postavile uporniške skupine, dobile pa so jih od vlade.

Ravno tako so bile dobro oborožene uporniške skupine SPLA/M in zaveznice predvsem Nacionalno demokratično zavezništvo (National Democratic Alliance – dalje NDA) s pomočjo Eritreje, Etiopije in Ugande. Kršenje vojnega prava je bilo sistematično skozi celotno civilno vojno. Embargo EU Sudanu se je izkazal kot učinkovit, vendar se mora sedaj razširitev tudi med preostalo mednarodno skupnostjo (Internet 38).

V Sudanu je dokazano prišlo do kršenja vojnega prava z doseganjem nelegitimnih vojnih ciljev (ubijanje ljudi in uničevanje njihove lastnine, napadi na civilne institucije, suženjstvo, kamuflaža) z uporabo kemičnega orožja (arzenik), napadanjem na ambulante in zdravnike, bombardiranjem civilnih tarč ter kršenjem podpisanih mirovnih sporazumov.

Poleg vsega pa je sudanska vlada namerno povzročila lakoto (človeško povzročena lakota), senator Bill Frist jo je poimenoval “preračunano stradanje”, za ljudi na jugu in v Darfurju. To je storila z bombardiranjem južnih vasi in prepovedjo dostopa podpore s hrano v Darfur. Leta 1998 je GoS na jugu z uničenjem paketov hrane iz tujine povzročila ogromno lakoto. 2,6 mio ljudi je bilo na robu smrti zaradi izstradanja (Internet 39).

8. SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

9. septembra 2004 je minister Colin Powell po poročanju senatnemu odboru dejal da se v Sudanu dogaja genocid, in sprožil mednarodni alarm za »pozabljeno krizo«. Termina kasneje zaradi pomena v mednarodni skupnosti ni nihče več uporabil. Mednarodna javnost in skupnost sta si z zatiskanjem oči morali priznati, da se je potrebno prebuditi, vendar neposredno ni ukrepal nihče.

Evropska unija je diplomatske zadeve obravnavala v svoji običajni smeri. V darfurskem vprašanju in sudanskem problemu se je izkazala s popolno blokado pri odločitvah in usklajevanju. Francozi so hoteli le zaščititi nestabilni politični sistem v Čadu, Britanci (kljub največji kontribuciji) so slepo sledili washingtonski politiki, skandinavske države in Nizozemska so prispevale veliko vsoto denarja in nato spremljale situacijo tiho iz ozadja. ZN so bili v težki poziciji zaradi pričakovanja vseh udeleženk mednarodne skupnosti kot glavnega faktorja posredovanja. Kofi Anan se je znašel v temi, Darfur je bil nočna mora. Vedel je, da bodo ZDA storile vse, kar je v njihovi moči, da bo OZN in njegov generalni sekretar naredil usoden korak. EU in ZDA so svetovno politično organizacijo brezbrizno silile, naj ukrepa, kot da same niso odgovorne za krizo. Zato ZN tudi niso hotele izjaviti, da gre v Darfurju za genocid, ker bi jih druge udeleženske mednarodne skupnosti prisilile, da ukrepajo same, one pa bi prispevale le potrebno finančno in politično pomoč. Kofi Anan se je med drugim hotel izogniti tako zankam ZDA kot pasivnosti EU in tako junija 2004 v opravičilo za neposredovanje izjavil: *»Na podlagi poročil, ki sem jih prejel, na tej ravni ne morem govoriti o genocidu ali etničnemu čiščenju.«* ZN so sicer ponudili različne oblike pomoči AU kot regionalni organizaciji, a je tudi ta izvajala predvsem diplomatski pritisk na sudansko vlado, ni pa se bila – kljub številnim žrtvam med civilnim prebivalstvom – pripravljena tudi sama aktivno vključiti v reševanje spora (Prebilič, 2005: 171). NATO je po izjavi Kofija Anana takoj poslal svoje vojaške sile, da bodo urili in formirali čete AU za zagotovitev mirovnih operacij. To je potrdilo neposredno prisotnost NATA v Sudanu.

Postavlja se vprašanje ali je mednarodna skupnost sploh upravičena do svojega statusa, če ni sposobna s skupnimi dogovori rešiti, kar je nujno rešiti. Namesto usklajenega delovanja si mečejo pesek v oči in navidezno nemočno dovoljujejo, da kalvarija še naprej kosi žrtve. *Izvedena hipoteza sicer potrjuje svoj namen; četudi so ZDA prve opozorile na genocid, pa za*

rešitev situacije niso pravilno pristopile k problemu. Načelo "finančno posreduj in se umakni" se uresničuje. Ravno tako se je skozi moje preučevanje uresničila druga hipoteza. Države članice OZN so s strahom pred posredovanjem predolgo čakale, preden je vstopila na žarišče.

Tudi ukrepi v primeru genocida se niso popolnoma upoštevali. Alarm v primeru genocida in sistem zgodnjega opozarjanja sta zatajila. Zgodnje delovanje in ustanovitev hitrega odzivnega mehanizma, zgodnje izvrševanje in zastraševanje na mednarodni in regionalni ravni, uveljavljanje mednarodnega prava, pritisk, budnost in zaščita, pričakovana nevarnost in izkušnje iz preteklosti – vse to so ukrepi, in so osnova za pravilno delovanje na kaotičnih območjih. Vendar kaotičnost mednarodne skupnosti očitno ni zanimala.

Bistven problem je pomanjkanje uveljavitve obstoječih mednarodnopravnih instrumentov. Niti ena institucija nima formalnega pooblastila, da bi tako delovala, ali pa so obstoječe institucije prešibke. Uveljavljanje prava z obširnimi preglednimi procesi in z ovirami ter nadzorom, kot v primeru Evropske konvencije o človekovih pravicah, je redko uporabljena z mednarodnimi instrumenti.

Uveljavitev Mednarodnega kazenskega sodišča v prvem desetletju 21. stoletja je bila z namenom zakonsko prepovedati surovo kršenje človekovih pravic kot so genocid in zločini proti človečnosti. Uveljavitev učinkovitega in spoštovanega mednarodnega kazenskega sodišča je resnično med nalogami mednarodne skupnosti. Za prisilne ukrepe bi ZN morali ustanoviti komisijo strokovnjakov za učinkovitejše izvajanje sankcij ZN. Sankcije ZN bi morale kaznovati režime in ne ljudi. Srce globalnega vladanja mora biti preprečevanje uničevalnega nasilja. MKS je pomemben korak v to smer. Na žalost pa je MKS že srečal močan odpor velikih sil. Med največjimi nasprotniki so države, poznane po intenzivnih razpravah o človekovih pravicah, kot sta Francija in ZDA. Slednji primer zelo nazorno prikazuje neučinkovitost mednarodnega pravnega sistema: 1. junija je sodišče dobilo 23 imen džandžavidskih pripadnikov, nadzornikov in poveljnikov, ki so bili ravno tako člani sudanske vlade ali močno povezani z njo. Sporočilo je bilo jasno: naredite nekaj s temi ljudmi. Konec zgodbe je poznan: ti ljudje niso bili kaznovani, ker »ni bilo zadostnih dokazov«.

Če se zgledujem po definiciji leta 1948 je očitno, da se je ta v Darfurju že zgodil. Ne glede na današnji čas, ki pravi, da je potrebno staro definicijo dopolniti, pristajam na to, da je Sudan že

davno doživel genocid, ne glede na število smrtnih žrtev, žrtev prisilnega izseljevanja, korenito spreminjanje kulture, uvajanje jezika, uničevanje določenih rasnih in etničnih skupin.

Vse to je sudansko ljudstvo že doživelo, etnično čiščenje je bil le delček celotnega mozaika. Jasno je, da so arabski nomadi, ki niso preveč zavzeti za poljedelstvo, izgnali črnsko prebivalstvo iz prvotnih naselbin, pri tem pa so jim sistematično pomagali tako džandžavidi kot sudanska vlada. Izrinjeno je bilo samo ljudstvo, ki ni imelo islamskih korenin in se še ni popolnoma pokorilo arabizaciji. Genocidna dejanja, ki se jih razume kot elemente po mednarodni definiciji (ubijanje pripadnikov določenih skupin, povzročitev težkih mentalnih in telesnih poškodb, premeščanje otrok iz ene v drugo skupino,...), so se izvajala v vseh točkah.

V času, ko bo to diplomsko delo ugledalo luč sveta, bo darfurska groza še vedno ubijala. Nadaljnji razvoj je nenapovedljiv, vendar se ga lahko razumno domneva. Medijska pokritost se bo spreminjala glede na stopnjo nasilja in druge motive. Ogorčenost in prizadetost bo odzvanjala in vršilo se bo diplomatsko manevriranje, medtem ko bo GoS nadaljevala z odlašanjem, lažmi in odklanjanjem sodelovanja ter zanikanjem s svojim običajnim načinom. ZN in AU bosta nadaljevala vlogo blažilca surove afriške resničnosti. Situacija v Darfurju bo odvisna od globalnega razvoja samega Sudana. Kot je navada v post-hladnovojnem okolju, bo pravi razvoj ostal notranji (na notranjdržavni ravni), ker svet nima več razlogov, razen medijsko vodenega humanitarizma, za resno interveniranje v neznanih, daljnih konfliktih (Prunier, 2005: 159).

Neodvisno od izoliranega napora skupin za človekove pravice, posameznikov, cerkva in nekaterih verskih in političnih voditeljev, je bil molk mednarodne skupnosti rušilen. Molk na strani mednarodne skupnosti je bil delno odgovoren za neprekinjeno masovno zasužnjevanje, masovne poboje, lakoto, bolezni in totalno opustošenje v Sudanu.

Naj zaključek izkoristim za naslednje besede:

»Prihaja čas, ko slišimo vsak glas, ko mora postati kot eno. Tam umirajo ljudje; čas je, da ponudimo roko življenju, največjemu daru. Lahko gremo naprej in se pretvarjamo dan za dnem, da bo nekdo nekje kmalu naredil spremembo. Vsi smo del tega, to je lepa, velika družina. In resnica je: ljubezen je vse, kar potrebujemo. Mi smo svet, mi smo otroci, mi smo tisti, ki naredijo boljši dan. Zato začnimo dajati. Tu je odločitev, ki jo lahko sprejmemo,

rešimo naša lastna življenja. Naredimo boljši svet, samo ti in jaz dajmo upanje! Dovolj je če bi samo verjeli, da ni možnosti, da nam spodleti. Stojmo skupaj kot eno. Pošljite jim svoje srce, da bodo vedeli, da je nekomu mar, in njihova življenja bodo močnejša in svobodnejša. Vsi moramo ponuditi roko pomoči.» (Band Aid, USA for Africa, We are the world.)

9. SEZNAM LITERATURE

9.1 Monografije:

- **Abiew**, Francis Koffi (2002): The Evolution of the Doctrine and Practice of Humanitarian Intervention. Kluwer Law International, The Hague/London/Boston.
- **Bauman**, Zygmunt (2002): Modernity and the Holocaust. V: Genocide: an anthropological reader. Blackwell Publishers Inc., Oxford.
- **Bavcon**, Ljubo, Alenka Šelih (1996): Kazensko pravo. Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana.
- **Benčina**, Dragoljuba, Simoniti, Iztok (1994): Mednarodne organizacije: priročnik in vodnik. DZS, Ljubljana.
- **Benko**, Vladimir (1997): Zgodovina mednarodnih odnosov. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- **Bennett**, LeRoy (1995): International organizations: principles and issues. Eaglewood Cliffs, Prantice Hall.
- **Bučar**, Bojko; Šabič, Zlatko; Brglez, Milan; Kalin-Golob, Monika (2002): Navodila za pisanje seminarske naloge in diplomskega dela. FDV, Ljubljana.
- **Bugnion**, François (2001): Droit de Genève et droit de La Haye. V Revue internationale de la Croix-rouge, Vol. 83 N° 844, 901-22.
- **Cerar**, Miro (ml.) (1993): Večrazsežnost človekovih pravic in dolžnosti. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- **Chapman**, Graham P., Baker, Kathleen M. (1992): The Changing Geography of AFRICA and the MIDDLE EAST. Routledge, Chapman and Hall Inc., New York, Library of Congress Cataloging in Publication Data, London.
- **Chesterman**, Simon (2001): Just War or Just Peace? Humanitarian intervention and International Law, New York, Oxford University Press.
- **Clark**, Roger S. (1997): Nurnberg and Tokyo in Contemporary Perspective. V: McCormack, Timothy L.H. (ur.): The Law of War Crimes. National and International approaches. Kluwer law International. The Hague/London/Boston.
- **Coser**, Lewis A. (1968): Conflict: social aspects. Crowell Collier, Macmillian, New York.
- **Degan**, Vladimir Đuro (2000): Međunarodno pravo. Pravna fakulteta, Rijeka.

- **Deutsch**, Morton (1991): Subjective Features of conflict Resolution, Psychological, Social and Cultural Influences V VÄYRYNEN, Ruimo (ur.): New Directions in conflict theory: International Social Science Research Council SAGE Publications Ltd. London, Great Britain.
- **Enciklopedija Slovenije** (2000): 14. Zvezek (U-We). Mladinska knjiga, Ljubljana.
- **Fein**, Helen (1993): Genocide a sociological perspective. SAGE Publications Ltd., London.
- **Fein**, Helen (2000): The ThreeP's of Genocide Prevention: With application to a Genocide Foretold-Rwanda. V: Reimer, Neal (ur.): Protection against Genocide. Mission Impossible, str. 41–67. Westport, Connecticut.
- **Freedman**, Lawrence (ur.) (1994): War. Oxford University Press, Oxford.
- **Garret**, Stephen A. (1999): Doing good and doing well: An examination of humanitarian intervention. Westport, Connecticut, London, Praeger.
- **Geller**, Daniel S., Singer, Joel David (1998): Nations at war. Cambridge University Press, United Kingdom.
- **Giddens**, Anthony (1985): The Nation – State and Violence, Polity Press, Cambridge, Oxford.
- **Giddens**, Anthony (1987): Social Theory and Modern Sociology. Polity Press, Oxford.
- **Goldsmith**, Abura, Switzer (2002): »Oili and Water in Sudan«. V Lind Sturman (2002): »Scarcity and Surfeit, The Ecology of Africa's Conflicts«, Institute for Security Studies, Južna Afrika; str. 190, 204, 205, 219.
- **Grizold**, Anton (2003): Posredovati in pomagati – da ali ne?: humanitarna intervencija znova aktualno vprašanje. Revija Obramba, Ljubljana.
- **Hadžijahić**, Muhamed (1990): Porijeklo bosanskih Muslimana, Bosna, Sarajevo.
- **Horowitz**, Donald (1985/2000): Ethic groups in conflict. University of California Press, Berkeley.
- **Humanitarian Intervention** Legal and Political Aspets (1999): Danish Institute of International Affairs (DUPI), Copenhagen.
- **Hungtington**, Samuel P. (1993): The third wave: Democratization in the Late Twentieth Century. University of Oklahoma Press.
- **Jogan**, Savin (1997): Mednarodno vojno/humanitarno pravo. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Ljubljana.

- **Kranjc**, Janez (1994): Latinski pravni reki. Cankarjeva založba, Ljubljana.
- **Kušej**, Gorazd in drugi (1989): Uvod v pravoznanstvo. Uradni list SR Slovenije, Ljubljana.
- **Lauterpacht**, Hersch (1999): The problem of the revision of the law of war. V GARDAM Judith (ur.) Humanitarian Law 107–129. Aldershot: Dartmouth Publishing Company Limited.
- **Lešnjak-Turšič**, Maja (2004): Državljska vojna in genocid, Študija primera: Državljska vojna v Ruandi 1994–1997: Diplomsko delo, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- **Levene**, Mark (ur.) Roberts, Penny(ur.) (1999): The massacre in history. Berghahn Books, New York, Oxford.
- **Lewicki**, Roy J. (1994): Negotiation (2nd ed.). Burr Ridge, ILL, Boston, Sydney: Irwin.
- **Lindgren**, Karin (1991): Major armed conflicts in 1990. V SIPRI – Stockholm International Peace Research Institute – Yearbook 1991: World Armaments and Disarmament. Oxford University Press.
- **Maritain**, Jacques (2002): Človek in država. Študentska založba, Ljubljana.
- **McCoubrey**, Hilaire (1990): International humanitarian Law: the regulations of armed conflicts. Aldershot: Dartmouth Publishing Company.
- **Pfetsch**, Frank R. (1991): Internationale und nationale Konflikte nach dem zweiten weltkrieg. V publikaciji: Politische Vierteljahresschrift, letn. 32, št.2.
- **Prebilič**, Vladimir (2005): Mirovne operacije na afriški celini. V: Ljubica Jelušič (ur.) (2005): Mirovne operacije in vloga Slovenije, Varnostne študije. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- **Prezelj**, Iztok (2004): Sistem kriznega menedžmenta v sodobni državi: doktorska dizertacija, Ljubljana.
- **Prunier**, Gérard (2005): Darfur The The Ambiguous Genocide. Cornell University Press, New York.
- **Ramsbotham**, Oliver., Woodhouse Tom (1999): Encyclopedia of International Peacekeeping Operations. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data. ABC-CLIO, Inc. Santa Barbara, California.
- **Rašidagić**, Ešref Kenan (2002): Conflict resolution theories in practise: Casses of Bosnia and Lebanon examined. Rabic, Sarajevo.

- **Roberts**, John M. (1999): Twentieth century: the history of the world. The Penguin Press, Allen Lane, London.
- **Saulnier – Bouchet** (2002): The Practical Guide to Humanitarian Law. Rouman and Littlefield inc., New York.
- **Schiendler**, Dietrich (1999): Significance of the Geneva Conventions for the contemporary world. V International Review of the Red Cross, N° 836, 715-29. <http://www.icrc.org/Web/Eng/Siteeng0.nsf/iwpList175/AE4906265A2A7F0AC1256B66005DCA3D> (5.3. 2006)
- **Sruk**, Vlado (1995): Leksikon politike. Založba Obzorja, Maribor.
- **Šterk**, Tanja (2002): Primerjalna analiza etničnih konfliktov: primer Čečenije in Kosova: diplomsko delo, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- **Taisier**, M. Ali, Matthews, O Robert (1999): Civil Wars in Africa. Roots and resolutions. McGill-Queen's University Press, Quebec, Canada.
- **Türk, Danilo** (1984): Načelo neintervencije v mednarodnih odnosih in v mednarodnem pravu. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- **Veliki splošni leksikon**, (1998): 7. knjiga (S-Te). Državna založba Slovenije, Ljubljana.
- **Weiss**, Thomas G.; Collins, Cindy (2000): Humanitarian Challenges & Intervention. Boulder: Westview Press.
- **Wheeler**, Nicholas J. (1997): Humanitarian Intervention and World Politics. V Baylis, John, Steve Smith (ur.). The globalization of World Politics: An introduction of international relations, 391–408. New York: Oxford University Press.
- **Žabkar**, Anton (2003): Marsova dediščina. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- **Žagar**, Mitja (2001): Kako bi lahko razklenili začaran krog?: posredovanje, meditacija ter usposabljanje za preprečevanje in razširjanje etničnih konfliktov. V publikaciji: Razprave in gradivo, št. 38/39, str. 68–93 Tabele.

9.2 Medmrežni viri

- *Internet 1:* John Garang biography. Dosegljivo na spletni strani: <http://www.monde-diplomatique.fr/carnet/2005-08-01-Soudan-deces-de-John-Garang> (dostop 03. 12. 2005).
- *Internet 2:* Genocide: Definitions and controversies (VB, 24. 06. 2002). Dosegljivo na spletni strani: <http://www.ess.uwe.ac.uk/genocide/IntLaw.htm> (dostop 13. 03. 2006).
- *Internet 3:* International Humanitarian Law – Treaties and Documents (VB, 25. 06. 2002). Dosegljivo na spletni strani: <http://www.ess.uwe.ac.uk/genocide.htm> (dostop 13. 03. 2006).
- *Internet 4:* Smith, Tammy Ann (2001), Ethnic Conflict, Department of sociology, Columbia University. Dosegljivo na spletni strani: <http://www.sociology.columbia.edu/pdf-files/smithCV.pdf> (dostop 12. 12. 2005).
- *Internet 5:* Reghr, Ernie, Conflicts. Dosegljivo na spletni strani: http://www.elcic-lopp.ca/lwf_discussionpaper.pdf (dostop 20. 12. 2005).
- *Internet 6:* Rome Statute of the International Criminal Court (12. 07. 1999). Dosegljivo na spletni strani: <http://www.un.org/law/icc/statute/romefra.htm> (dostop 05. 02. 2006).
- *Internet 7:* OAU – AU Treaties, Conventions, Protocols, Charters (09. 10. 1998). Dosegljivo na spletni strani: <http://www.africa-union.org/root/au/Documents/Treaties/treaties.htm> (dostop 05. 04. 2006).
- *Internet 8:* What is International Humanitarian Law? (julij 2004). Dosegljivo na spletni strani: [http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/humanitarian-law-factsheet/\\$File/What_is_IHL.pdf](http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/humanitarian-law-factsheet/$File/What_is_IHL.pdf) (dostop: 10. 03. 2006).
- *Internet 9:* Economy of Sudan. Dostopno na spletni strani: www.cia.gov/cia/publications/factbook/ (dostop 03. 10.2005).
- *Internet 10:* Demography of Sudan. Dosegljivo na spletni strani: <http://www.tall.ox.ac.uk/globalhealthprogramme/report/sudan.pdf> (dostop 05. 05. 2006)
- *Internet 11:* System of government (02. 10. 2005). Dostopno na spletni strani: <http://www.sudan.gov.sd/English/system%20of%20rule.htm> (dostop 13. 10. 2005).

- *Internet 12:* Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.countryreports.org/history/sdtoc.aspx?countryid=228&countryName=Sudan> (dostop: 07. 04. 2006).
- *Internet 13:* Sudan Civil War (USA, 27.04. 2005). Dosegljivo na spletni strani strani:
<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/sudan.htm> (dostop 30. 11. 2005).
- *Internet 14:* First civil war in Sudan (USA, 27. 04. 2005). Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/sudan-civil-war1.htm> (dostop 30. 11. 2005).
- *Internet 15:* Dosegljivo na: Sudan's civil wars and Darfur. Dosegljivo na spletni strani:
http://www.scu.edu/ethics/practicing/focusareas/global_ethics/sudan.html (dostop: 30. 11. 2005).
- *Internet 16:* Second civil war in Sudan (USA, 27. 04. 2005). Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/sudan-civil-war2.htm> (dostop 30. 11. 2005).
- *Internet 17:* Dosegljivo na spletni strani: <http://www.crimesofwar.org/sudan-mag/sudan1.html> (dostop 02. 12. 2005).
- *Internet 18:* World health report for Sudan (2006). Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.who.int/countries/sdn/en/> (dostop 17. 11. 2005).
- *Internet 19:* Observations and Mission of UN in Darfur. Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.ishr.ch/About%20UN/Reports%20and%20Analysis/SC-Highlights2004.pdf> (dostop 05. 01. 2006).
- *Internet 20:* Conflict impact on civilian targets. Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.crimesofwar.org/onnews/news-darfur.html> (dostop 12. 01. 2006).
- *Internet 21:* International investigating commission for Sudan. Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.icc-cpi.int/press/pressreleases/107.html> (dostop 13. 01. 2006).
- *Internet 22:* Dosegljivo na spletni strani: <http://www.darfurinfo.org/> (dostop 23. 01. 2006).
- *Internet 23:* International Dimension of Darfur conflict. Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.sudanembassy.org/sudannewsletter/SudaNews.pdf> (dostop 22. 01. 2006).
- *Internet 24:* Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.sudanembassy.org/sudannewsletter/SudaNews.pdf> (dostop: 22. 01. 2006).
- *Internet 25:* Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.goal.ie/newsroom/darfur0206.shtml> (dostop 22. 01. 2006).

- *Internet 26:* Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=3586&l=1> (dostop: 29. 01. 2006).
- *Internet 27:* Does Sudan sponsor terrorism? Dosegljivo na spletni strani:
http://www.cfr.org/publication/9367/state_sponsors.html (dostop 22. 01. 2006).
- *Internet 28:* Violations of humanitarian law. Dosegljivo na spletni strani:
<http://hrw.org/backgroundunder/africa/darfur1104/2.htm> (dostop 23. 01. 2006).
- *Internet 29:* Dosegljivo na spletni strani: <http://hrw.org/reports/2004/sudan0504/9.htm> (dostop 29. 04. 2006).
- *Internet 30:* Rape as a weapon of war (19. 07. 2004). Dosegljivo na spletni strani:
<http://web.amnesty.org/library/index/engaf540762004> (dostop 12. 02. 2006).
- *Internet 31:* Rape as a weapon of war and a tool of political repression. Dosegljivo na spletni strani: <http://www.hrw.org/about/projects/womrep/General-21.htm> (dostop: 01. 02. 2006).
- *Internet 32:* Card, Claudia, Rape as a weapon of war, *Hypatia*, Volume 11, Number 4. Dosegljivo na spletni strani: <http://www.iupress.indiana.edu/journals/hypatia/hyp11-4.html> (dostop 01. 02. 2006).
- *Internet 33:* Death penalty. Dosegljivo na spletni strani:
<http://hrw.org/press/2002/02/sudan-ltr0201.htm> (dostop 13. 03. 2006).
- *Internet 34:* Dosegljivo na spletni strani:
<http://web.amnesty.org/library/Index/ENGAFR540532003?open&of=ENG-SDN> (dostop: 29. 03. 2006).
- *Internet 35:* Dosegljivo na spletni strani:
http://www.sudantribune.com/article.php3?id_article=14627 (dostop 29. 03. 2006).
- *Internet 36:* Sabit A. Alley, Slavery. Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.hrw.org/backgroundunder/africa/sudanupdate.htm> (dostop 13. 03. 2006).
- *Internet 37:* Hilterman Joost, Law of War. Dosegljivo na:
<http://observer.guardian.co.uk/worldview/page/0,,713897,00.html> (dostop 07. 04. 2006).
- *Internet 38:* Dosegljivo na spletni strani: <http://lawofwar.org/> (dostop 15. 05. 2006).
- *Internet 39:* Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.carlisle.army.mil/usamhi/Bibliographies/ReferenceBibliographies/law/lawofwar.doc> (dostop 16. 05. 2006).

9.2.1 Slike, zemljevidi in tabela

Slika 1:

- Dosegljivo na spletni strani:
<http://www.expreso.co.cr/centaurs/posts/bio/kevincarter.html> (dostop 22. 03. 2006).

Zemljevidi 3, 3.1, 3.3, 4.1, 4.2, 4.3 (1), 4.3 (2), 4.3 (3), 10.2:

- Dosegljivo na spletni strani:
<http://images.google.com/images?q=sudan+map&svnum=10&hl=sl&lr=&start=100&sa=N> (dostop 26. 05. 2006).

Tabela 10.2.1:

- Dosegljivo na spletnih strani:
<http://www.genocidewatch.org/SudanTwelveWaysToDenyAGenocidebyGregStanton.htm>
from the September 12, 2005 edition,
<http://users.erols.com/mwhite28/warstat3.htm>,
<http://www.csmonitor.com/2005/0912/p10s01-woaf.html>
<http://www.hartford-hwp.com/archives/33/136.html>
<http://ias.berkeley.edu/africa/courses/AAS112B/SUDCHRON-04.html>
http://crawfurd.dk/africa/sudan_timeline.htm (dostop 10. 05. 2006).

Tabela 10.2.2:

- Dosegljivo na spletni strani: http://crawfurd.dk/africa/sudan_timeline.htm
(dostop 10. 05. 2006).

9.3 Časopisni viri:

- Pudgar, Avgust (2004): Tragedija milijonov skriva tuje interese. V Delo, 17. september. 2004.
- Videmšek, Boštjan (2004): Moške so ubili, ženske nagnali. V Delo, 1. oktober. 2004.

- Videmšek, Boštjan (2004): Pravi krivci ne bodo kaznovani. V Delo, 17. oktober. 2004.
- Videmšek, Boštjan (2004): Svet gleda, vojna se nadaljuje. V Delo, 13. oktober. 2004.
- Videmšek, Boštjan (2004): Brez pomoči bi Darfur postal pokopališče. V Delo, 18. oktober. 2004.

9.4 Računalniški program

- Slovar slovenskega knjižnega jezika. Elektronska izdaja. Verzija 1.0 (Amebis d.o.o., 1993-1997).

10. PRILOGE

10.1 IZVLEČEK

V želji po bližnjem vpogledu v nastanek največje humanitarne svetovne krize bo moje vodilo diplomskega dela pregledati situacijo v Sudanu in njegovi zahodni provinci Darfurju, dokazati, da v tem primeru lahko govorimo o etničnem čiščenju, zločinih proti človečnosti, predvsem pa z argumenti dokazati zločin genocida. Do teh ciljev bom prišla s preučitvijo sudanskih državljanskih (civilnih) vojn, ki bodo dale širši vpogled v razloge za nastanek velike humanitarne krize. Pri tem bo potrebno analizirati, kako se je z vsem tem soočala mednarodna skupnost in njen pravni aparat, ter ugotoviti ali se je pravočasno in učinkovito odzvala. Moj cilj pri bralcu je z resničnimi izpovedmi civilnega prebivalstva vzbuditi vsaj približno predstavo o tem, kakšne krutosti so se dogajale. To bo mogoče vsaj z drobcem pomagalo pri razumevanju darfurskega trpljenja.

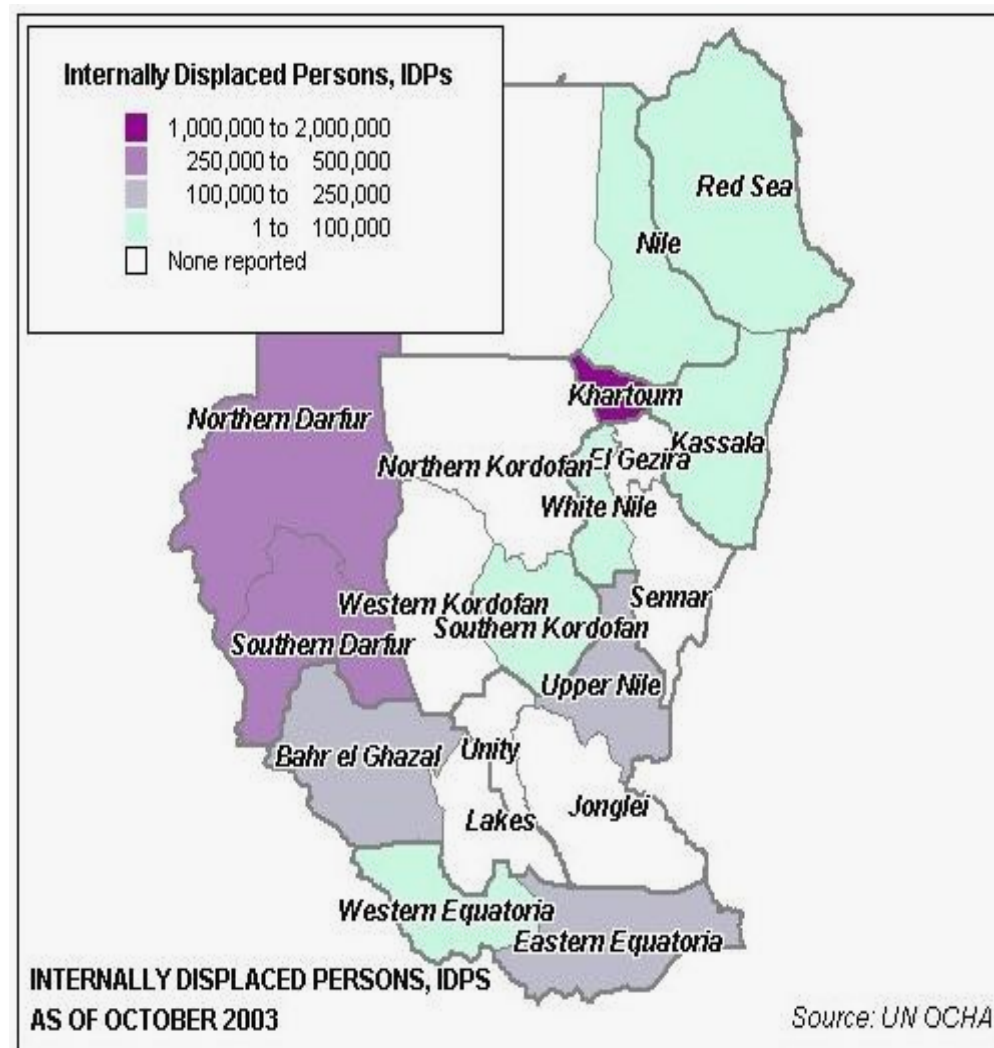
Tkanje miru je dolgotrajen proces, ki v Sudanu po mojem mnenju še dolgo ne bo končan, saj zgodovina jasno dokazuje, da konflikti ob stičišču muslimanov in kristjanov niso še nikdar dosegli kompromisa. Darfur ni v tem nobena izjema.

ABSTRACT

The aim of my diploma work is to get a closer insight into the largest humanitarian crisis in the World. In this respect, I want to examine the situation in Sudan and its Western province Darfur, to prove that in the case of Darfur one can talk about ethnic cleansing and crimes against humanity, and to prove the crime of genocide with concrete arguments. I will examine the Sudan civil wars which will offer a wider explanation for the reasons for the large humanitarian disaster. A special attention will be called to the role of the International Community and its law machinery in the crisis. The analysis will show whether the Community reacted effectively enough or not. The diploma work includes some real evidence from the side of civil population intended to illustrate what kind of cruelties happened in Darfur. This will hopefully help in understanding the suffering of people in Darfur. Weaving the peace is a long-lasting process which in Sudan, at least in my opinion, will not be brought to an end soon. History shows that the conflicts in the areas that present the contact between the Muslims and the Christians have never reached the compromise. In this respect Darfur is not an exception.

10.2 Tabela 10.2.1: STATISTIKA ŽRTEV V SUDANSKIH CIVILNIH VOJNAH

1. DRŽAVLJANSKA VOJNA	2. DRŽAVLJANSKA VOJNA	DARFURSKA KRIZA
<p>1955 – 1972:</p> <p>500.000 žrtev – toliko jih ocenjuje <i>Barkeley</i>; najhujša ocena po <i>B&J</i>: 700.000; po <i>Dunniganu</i>, <i>Eckhardt</i> in <i>Singerju</i> ocene rahlo variirajo okrog 500.000.</p>	<p>1983 dalje: 1.900.000</p> <p>[Kronološko]:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>War Annual 4</i> (1990): 500.000 mrtvih, 1983–89 ▪ <i>Dunnigan</i> (1991): 500.000 ▪ <i>Washington Post</i>: 500.000 (12. feb. 1993) ▪ <i>Detroit Free Press</i> (AP): 1.300.000 "v bojih in posledičnih lakotah" (14. jan. 1997) [http://www.freep.com/news/nw/qsudan14.htm] ▪ <i>B&J</i> (1997): 1.500.000 (1983–95) ▪ <i>SIPRI 1997</i>: 37.000 to 40.000 ubitih v boju ▪ <i>CDI</i>: 1.000.000 (1983–97) ▪ <i>BBC News Online</i>: 1.500.000 "v bojih in z njimi povezanimi lakotami" (4. jun. 1998) [http://news.bbc.co.uk/low/english/world/africa/newsid_10600/106635.stm] ▪ <i>Time</i>: 1.500.000 ubitih, 1983–98 (27. jul. 1998) ▪ <i>Ameriški komite za begunce</i>: 1.900.000 (<i>Določanje genocida v Južnem Sudanu in Nubskih gorah</i>, 10. dec. 1998) [http://www.refugees.org/news/crisis/sudan.pdf] To poročilo nadgrajuje študijo iz 1993, ki je ocenjevala, da je do sedaj umrlo 1,3 mio ljudi. ▪ <i>Dict. Wars</i> (1999): 1,5 mio (1956–98) ▪ 29. april 1999 AP: 1,5 mio ▪ <i>Ploughshares 2000</i>: 2 mio ▪ 23. maj 1999 <i>Denver Rocky Mtn News</i>: 2 mio ▪ 10. nov. 2003 <i>Baltimore Sun</i>: 1,5 mio ▪ NY Times 27. junij 2004: 2 mio ▪ [<i>Median</i> z najmanj 7 poročili: 1,9 mln] 	<p>Februar 2003:</p> <p>Preko 300.000 mrtvih, blizu 2 mio notranje razseljenih ljudi; 220.000 beguncev v begunskih kampih v vzhodnem Čadu, 3,5 mio ljudi, ki jih je konflikt prizadel in so potrebni pomoči in podpore</p>

Zemljevid 10.2: Število notranje razseljenih ljudi po območjih v Sudanu

Tabela 10. 2.2: KRONOLOŠKI PREGLED SUDANSKIH DRŽAVLJANSKIH VOJN

1. DRŽAVLJANSKA VOJNA	2. DRŽAVLJANSKA VOJNA	DARFURSKA KRIZA
<p>1955: začetek 1. civilne vojne med Severom (skoncentrirana vlada) in jugom</p> <p>Sudanska neodvisnost 1956:</p> <p>1958: general Abbud vodi vojaške enote proti civilni vladi, ki je bila izvoljena v začetku leta</p> <p>1959: sporazum o razporeditvi vodnih virov Nila med Egiptom in Sudanom</p> <p>1962: prične se civilna vojna na jugu (predvsem krščanski del prebivalstva), ki jo vodi gibanje Anya Nya</p> <p>1964: oktobrska revolucija strmoglavni Abbuda, ustanovljena je nacionalna vlada</p> <p>1965: volitve za nov parlament, zmaga koalicija nacionalne unionistične in Umma stranke</p> <p>1968: ponovne volitve, umma stranka formira vlado</p> <p>1969: Ja'far Numayri vodi majsko revolucijo z vojaškim udarom,</p> <p>1970: nacionalizacija bank in drugih gospodarskih panog</p> <p>1971: voditelji sudanske komunistične partije so zaprti in strmoglavljeni z Numayrijevim uporom, le-ta obnovi politične in ekonomske odnose z zahodom, v naslednjem desetletju bo</p>	<p>Vzroki za vojno: nafta in šeriatsko pravo</p> <p>1978: odkrite naftne zaloge v Bentiu v južnem Sudanu</p> <p>1983: na jugu ponovno izbruhne civilna vojna med sudansko vlado in SPLM pod vodstvom Johna Garanga, istega leta predsednik Numayri razglasi državno šeriatsko pravo (islamsko pravo)</p> <p>1984–85: Sudan prizadene pogubna saheljska suša</p> <p>1985: po široko razširjenem ljudskem nasprotovanju proti Numayriju, je odstavljen s strani skupine oficirjev, vzpostavljen je prehodni vojaški svet, ki vodi državo</p> <p>1986: vzpostavljena je koalicijska vlada na čelu s premijejem Sadiq al-Mahdijem, civilna vojna se nadaljuje</p> <p>1988: koalicijski partnerica demokratska unionistična stranka osnuje mirovni sporazum s SPLM, vendar ni izvršen</p> <p>1989: narodna odrešiteljska revolucija (National Salvation Revolution) prevzame odgovornost v vojaškem uporu, SPLA/M se razdeli oddelke, ki se bojujejo med seboj in z vlado</p> <p>1990: Bashirjeva vlada razkrije svoje</p>	<p>Februar 2003: 2 uporniški skupini, predstavnici afriškega ljudstva v Darfurju pričneta z uporom proti vladi kot protest proti zapostavljanju in zanemarjanju</p> <p>Decembre 2003: dosežen napredek pri mirovnih pogajanjih, pogajanja so v glavnem osredotočena na delitev pomembnih naftnih virov</p> <p>Januar 2004: vladna vojska zatire vstajo v darfurski regiji v zahodnem Sudanu, to povzroči več kot 100.000 beguncev v sosednji Čad</p> <p>Marec 2004: uslužbenci ZN poročajo o sistematičnih pobojih vaščanov, ZN niso uspešni pri akciji zahodnih držav, ravno tako mediji ne posvečajo posebne pozornosti Sudanu, vendar tudi afriški voditelji zavračajo kakršno koli posredovanje k problem</p> <p>26. maj 2004: podpisan je zgodovinski sporazum, vendar situacija v Sudanu ostaja nespremenjena in ekstremno</p>

<p>Sudan postal največji odjemalec ameriške pomoči v sub-saharski Afriki</p> <p>1972: po mirovnem sporazumu v Addis Ababi med vlado in Anya Nyo je jug postal avtonomna regija</p> <p>1976: poskus udara Mahdistov (Mahdijevi pripadniki) je delno uspešen in vodi v tajne dogovore med vlado in Mahdisti, ki jih void Sadiq al-Mahdi; razglašena je pomilostitev v naslednjih letih in vodi v šestleten "proces" nacionalne sprave</p> <p>1977–1983: predstavljene so islamistične reforme, ki dosežejo višek s "Septembrskimi zakoni", ki razširjajo šeriatsko ali islamsko pravo na vseh področjih življenja, po celotni državi</p>	<p>namene, da ustanovi islamsko državo,</p> <p>1993: revolucionarno-poveljniški svet (Revolutionary Command Council) se razpusti, ko je Umar al-Bashir razglašen za predsednika, septembra se 6 članic medvladnih oblasti za sušo in razvoj (IGADD), Kenija, Uganda, Somalija, Džibuti, Etiopija, Eritreja in Sudan, pod vodstvom Daniela Arap Moija, predsednika Kenije, in predsednika IGADD dogovori o posredovanju v sudanskem konfliktu.</p> <p>Udar ZDA</p> <p>1995: egiptovski predsednik Mubarak obtoži sudansko vlado, da je bila vpletena v poskus atentata nanj v Addis Ababi, masovno zapiranje odpadnikov, vključno s Sadiq al-Mahdijem</p> <p>1996: po volitvah Hassan al-Turabi postane voditelj nacionalnega parlamenta</p> <p>1998: ZDA sprožijo projektilni udar na farmacevtsko tovarno v Kartumu s trditvijo, da producirajo kemično orožje, novo ustavo potrdi 96 % volilcev na referendumu</p> <p>1999: predsednik al-Bashir razpusti nacionalni parlament in razglasi državo v nevarnosti, čemur sledi boj za oblast s poslancem Hassan al-Turabijem, istega leta prične sudanska vlada izvažati nafto (Kitajska, Kanada, Švedska...), nova</p>	<p>kritična</p> <p>9. januar 2005: v Nairobiju vlada in uporniki podpišejo zadnji del mirovne pogodbe za južni Sudan, pričakovan je konec za celotno bojevanje v najdaljši afriški civilni vojni, vendar mirovni sporazum še vedno ne pokriva darfurske regije</p> <p>15. marec 2005: VS ZN se strinja za posredovanje z 10.000 vojaki za ohranjanje miru v južnem Sudanu, ponovna odločitev ravno tako ne všteta Darfurja</p> <p>April 2005: donatorji na konferenci na Norveškem jamčijo 4,5 mlr USD za pomoč Sudanu, da okreva po civilni vojni</p>
---	--	---

	<p>ustavna določila dovolijo ustanavljanje političnih strank ali »združenj«</p> <p>2001: notranja borba v vladi vodi v zapor ideološke vodje, ki so skušali doseči mir z SPLA/M, suša in lakota prizadene 3 milijone ljudi, v Nairobiju v Keniji so bila pogajanja neuspešna, poplavlja reka Nil, na tisoče ljudi ostane brez domov, ZN spodbujajo Sudan k sodelovanju pri mirovnih pogajanjih, po 11. septembru v New Yorku ZDA obtožijo Sudan vpletenosti v terorističnih napadih,</p> <p>2002: privolitev v mirovna pogajanja med SPLA/M in vlado, 20. julija vlada in SPLA/M podpišeta protokol o prekinitvi vojne, 27. julija se ugandski predsednik Yoweri Musemeni dogovori za sestanek med predsednikom al-Bashirjem in Johnom Garangom – SPLA/M, 31. julija vlada ponovno napade SPLA/M, oktobra so mirovna ponovno potrjena, vendar so zelo negotova</p>	
--	--	--